

Jon
Lagale Lavavang At Ne Iesu Karisito
Jon Ga Malagan I
Levelinga Loklox Axasep
Levenmaares 85–95 A.D.

Jon neni lara atnedi lasangaun mi legepura lavaun pinivu at ne Iesu. Buaang levenaleng neni ga emu tangtagap mi ne Iesu, kuren la neni ga ven leven gugu ren la gang tonga levenanasa at ne Iesu. Mak mi ne Metiu, la ne Luk, nedi diga malagan avot levenbuk atdi la lempapaase atdi ga sixit emu mun. Ne Jon neni ga mu pit la ga malagan lempapaase ga lok petpes aleng tino. Do ata ven na levenmamalagan at ne Jon i ven ngan ta i do lara vetpes mo ga malagan i, ketla na levelinga ne Jon axa ga malagan i. Neni goxo vara i do na lox asilok axa i, kuren la neni ga lok. “Mo lavaun pinivu ren diga lok,” ua i epovo gita lok, “Mo lavaun pinivu ren maga lok.” Mo do una us lavavang ne Jon ga malagan i, uba ven i do ne Iesu neni lavatturunen at lempapaase ruturun. Neni lavatturunen at lisisixam la lorooro la neni lakde mi ladan at lorooro lexen. Neni laradi loklok tatao la neni ik lok tatao avukat dik. La neni langas nedik di lok ka i uto at ne Temen dik ne Moroa. Neni lentangas atdik, la Leeme Silok atdik, la lavatturunen atdik la neni mun ne Nitna ruturun at ne Moroa.

Lengkot silok keneng at na lubuk

1:1-18 Iesu neni ga laa meva kusu dina visix i de.

1:19-51 Iesu ga ro ka lentaba atnedi lavaun pinivu.

2:1-12:50 Iesu ga gugu saxaven to melamgo at limixin.

13:1-17:26 Levempapaase at ne Iesu at laanan kaala.

18:1-19:42 Larangtanga alis la lanmet at ne Iesu.
20:1-21:25 Iesu ga roo xat basinge lanmet.

Iesu Neni Lenavolo

¹ *Ganoxa at lereot Lenavolo mo gara nemen pam. La neni gak lok eburu mi ne Moroa, la neni ga epovo mun mi ne Moroa. ² Boro xa at lereot, Lenavolo gak lok eburu mi ne Moroa.

³ *Keneng teren ne Moroa ga rudum li levempanga axap. La kopmen tepanga at nai luruntudum li, gita ravasu boro at tara vetpes. ⁴ *Ga Lenavolo neni lavasuun at lorooro, la na lorooro ga raba laxasep ti limixin. ⁵ *La laxasep i soosoo ri limixin at lamain la mo limixin kopmen di goxo lox epovo i do gita lox asi i.

Lovotpot At Ne Jon Laradi Sep Susu

⁶ *Moroa ga riki laradi vapaase ren, laasen teren ne Jon. ⁷ Ga vot kusu na paase ri limixin mumu nom laxasep, kusu nedi diba rongga i la dina nunu at laxasep. ⁸ *Neni xa xopmen mo laxasep. Neni ga vot mun kusu na tong asu levelinga ap mo laxasep. ⁹ *Anai ni laxasep tuturun, laxasep ga si ude at na lavatbung menemen la ik lox asuusu laxasep ti limixin axap.

¹⁰ *Lenavolo ga nemen at na lavatbung menemen, ketla limixin di goxo ven kibis i, keke do neni ga rudum li lempanga axap. ¹¹ Neni gat pas uto at lubang mixin teren, ketla limixin axa ren di goxo siam ka i. ¹² *Ketla nedi diga siam ka i la diga nunu ren, ni ga lok li nedi ngan tinotno

* **1:1:** Jo 17:5; 1 Jo 1:1-2; Li 19:13 * **1:3:** 1 Ko 8:6; Kl 1:16-17; lb 1:2
* **1:4:** Jo 5:26 * **1:5:** Jo 3:19 * **1:6:** Mt 3:1; Lu 1:13-17,76 * **1:8:**
Jo 1:20 * **1:9:** Jo 8:12; 1 Jo 2:8 * **1:10:** Jo 1:3; 17:25 * **1:12:** Ga 3:26

luvutnitna ne Moroa. ¹³*Di goxo ravasu ngan luvutnitna ne Moroa at loklok at na lavatbung menemen, i ngan ta do laxamdak mi laxaalik at lenasun, kopla at lavavara at latlok, kopmen. Ne Moroa xa, neni ne Temen di.

¹⁴*Lenavolo ga vee radi la ga nemen kantubu atnama. Maga ven lisisixam teren, la ni ga umsu mi letaba nabalamu la levelinga raturun at ne Moroa. La mo lisisixam neni ga lok ka i ngan legesamdak at ne Temen.

¹⁵*Jon ga vavang min la ga xup silok ti limixin keretna, “Neni na laradi nenia aga paase ali mumu i. Aga vaase xeretna, ‘Laradi mo naba vot melemu rak, neni i silok aleng tia, mila neni ga rooro avot tia.’” ¹⁶*Letaba nabalamu ren i silok aleng tidik, la kerepmo neni ira lox anarong nedik, la iram taba amisik dik mi nom leveloklox anarong. ¹⁷*Moroa ga raba avolo ne Moses mi Laulis Linga. Ketla letaba nabalamu at ne Moroa mi levelinga raturun ga ravasu at ne Iesu Karisito. ¹⁸*Tara goxovisi na ven ne Moroa. Ne Nitna xusuk mun, neni i epovo mi ne Moroa, neni it kis esogo mi ne Temen la neni xa ga paase axasep dik mi ne Moroa.

*Levesusue Mumu Ne Jon
Mi Lugugu Ren*

(Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Lu 3:1-18)

¹⁹Limixin amgomgo ro Jerusalem diga riki aonon lentaba lavamaasa la lentaba luvuttadi gugu at loogu laplavang* uto ri ne Jon la diga sue i do, “Nenu nege?”

* **1:13:** Jo 3:3-6; Je 1:18; 1 Pi 1:23 * **1:14:** Ais 60:1-2; Ga 4:4; Pl 2:7; Ib 2:14; Lu 9:32; Jo 2:11 * **1:15:** Jo 1:27,30; Mt 3:11 * **1:16:** Kl 2:10 * **1:17:** Pas 34:28; Ro 6:14; 10:4 * **1:18:** Pas 33:20; Jo 6:46; 1 Ti 6:16; 1 Jo 4:12; Mt 11:27 * **1:19:** Na luvuttadi, nedi at libibinat at ne Levi la diga lok tooro lavamaasa ro xeneng at loogu laplavang.

²⁰ *Jon goxo ronga xepe di xusu neni gi toxo vorang lususue atdi, ketla neni ga vaase axasep di xusu dina xasep. Ni ga vaase xeretna, “Nenia xopmen Lanarong.”

²¹ *La diga sue manga i, “Nenu nege? Kereva, nenu mo leeme vapaase ali megano, ne Elaia?”

Jon ga vorang i ridi xeretna, “Nenia xopmen.”

La diga sue manga i xeretna, “Kereva, nenu leeme vapaase ali, ne Moroa ga xaape min at levelinga at ne Moses?”

La ni ga vorang i ridi xeretna, “Kopmen.”

²² Melemu rinotno diga sue i, “Una tong i rinama do nenu nege. Ma vara i do maba lok ka tovoporang at na lususue uto atnedi limixin amgomgo diga riki nama. Una tong i do nenu nege.”

²³ Jon ga vorang i ridi mi levelinga at leeme vapaase ali ne Aisaia, ni ga lok keretna,

“Nenia mo lara ip kup to at lamatbin keretna, ‘Mina lox akmokso langas ti Leeme Silok.’” *Ais 40:3*

²⁴ La lentaba lubang Parisi, luvuttadi amgomgo diga riki di, diga vot pasa ne Jon. ²⁵ *Diga sue i xeretna, “Do nenu xopmen Lanarong, koplā ne Elaia, koplā mo leeme vapaase ali, la tila u sep susu limixin?”

²⁶ Jon ga vorang i ridi xeretna, “A sep susu limixin mi ladan mun. Kantubu atnimi laradi mo i tu, nemi xopmen minaklen i. ²⁷ *Neni mo naba vot melemu rak, ketla nenia axo epovo xusu ana soxomus luvanga vatpas teren mila i silok aleng tia.”*

* **1:20:** Jo 3:28 * **1:21:** Lal 18:15,18; Mt 11:14; Jo 6:14; 7:40 * **1:25:** Mt 21:25; Jo 1:33 * **1:27:** Jo 1:15; Gu 13:25 * **1:27:** Anai ni lavapaase poovo ri lox asusu i do ne Jon ga lox asu langangan loklok ngangao ren ti ne Iesu.

²⁸ *Anaa levempanga ga ravasu ro Beteni, to at lara lenep dan Joridan, ne Jon ga sep susu limixin e.

Lanasip At Ne Moroa

²⁹ *Ap mo manga lara laaleng Jon ga ven ne Iesu gat pas go boro, la ni ga vaase xeretna, “Pen ba i, ni nom Lanasip at ne Moroa naba doxoma xepe laxakapmek at limixin at na lavatbung menemen kopok. ³⁰ *Neni na laradi nenia aga paase min tinemi, la aga vaase do, ‘Laradi mo naba vot melemu rak, neni i silok aleng tia, mila neni ga rooro avot tia.’ ³¹ Gano a goxoklen i do neni nege, ketla nenia aga vot de ngan laradi sep susu mene mi ladan kusu ti lox asuvos i ri leme Israel.”

³² *La ne Jon ga tong asu lavapaase axasep keretna, “Aga ven Loroonan Kaala ga rava si boro vana at laxalibet la ga nemen teren, ga lok ngan lamno. ³³ *Nia xovisi goxoklen i, ketla ne Moroa ga riki ia xusu anap sep susu limixin mi ladan la neni ga lok tia xeretna, ‘Unaba ven Loroonan Kaala naba si boro vana la na nemen at tara taradi. Neni mo laradi naba sep susu limixin mi Loroonan Kaala.’ ³⁴ *Agara ven pam i la a tong i rinimi do neni ne Nitna ne Moroa.”

Lavaun Pinivu At Ne Iesu

³⁵ Ap mo manga lara laaleng melemu Jon ga nemen manga ro saparap ladan sen Joridan eburu mi legepu radi at lavaun pinivu ren. ³⁶ *At loxonaleng neni ga ven ne Iesu gat pas aurer i, la neni ga lok keretna, “Pen ba i. Neni na, Lanasip at ne Moroa.”

* **1:28:** Mt 3:6; Jo 10:40 * **1:29:** Ais 53:6-7; Jo 1:40; 1 Pi 1:18-19 * **1:30:**
 Jo 1:15 * **1:32:** Mt 3:16 * **1:33:** Lu 3:2-3 * **1:34:** Mt 3:17; 17:5;
 27:54 * **1:36:** Jo 1:29

³⁷ Mo luun pinivu ren duga rongga na levelinga la duga emu eburu nga mi ne Iesu. ³⁸ Iesu ga rem gili la ga ven du, duga mumu asu i, la ga sue du, “Kereva mo?”

Duga vorang i rin keretna, “Rabai. Loogu ram ua?” (Lavasuun at loxolinga Rabai do, leeme loklox ase.)

³⁹ La ne Iesu ga lok, “Uto dik ata ven i.” Kuren la duga emu min la duga ven lenep neni gak lok teren. La duga nemen go ap mo laaleng axap eburu min, ga se at lavanuet konaleng ga ukantinao.

⁴⁰ *Endru, neton ne Simon Pita, neni lara atdu ga rongga mo levelinga at ne Jon la ga emu mi ne Iesu. ⁴¹ *La soso mun ne Endru ga vot pasa neton, ne Simon la ga lok tin, “Mara long lenget ka vam Lanarong.” Lavasuun at loxolinga Lanarong do, Karisito.

⁴² *Melemu neni ga lam ka ne Simon uto saparap ne Iesu. Iesu ga ven tin la ga lok tin keretna, “Nenu, ne Simon, nitna ne Jon. Laasen ta ru ne Kepas.” Na laasen i lok ngan mun ne Pita la lavasuun teren do luuat kis.

Iesu Ga Ro Xaka Ne Pilip Mi Ne Natanael

⁴³ *Ap mo manga lara laaleng Iesu ga vara i do nat pas uto Galili. Ni ga vot pasa ne Pilip la ga lok tin keretna, “Ude u, la una mumu asu ia.”

⁴⁴ Pilip neni boro Betsaida, lemenemen at ne Endru mi ne Pita. ⁴⁵ *Pilip ga vot pasa ne Natanael la ga lok tin, “Mara long lenget ka vam laradi ne Moses ga malagan axasep mumu i ro xeneng at levenbuk at Laulis Linga. La lavaeme vapaase ali bok diga malagan mumu i. Neni ne Iesu, lamdak at ne Josep, boro Nasaret.”

* **1:40:** Mt 4:18-20 * **1:41:** 1 Sml 2:10; Sam 2:2; Jo 4:25 * **1:42:** Mt 16:18; Mk 3:16 * **1:43:** Mt 8:22; Mk 2:14 * **1:45:** Lal 18:18; Ais 7:14; 9:6; Jer 23:5; Isi 34:23

⁴⁶ *La ne Natanael ga sue i, “I epovo xusu tempanga avukat naba vot boro Nasaret?”

Pilip ga lok, “Ata onon la una ven ba i.”

⁴⁷ At loxonaleng ne Iesu ga ven ne Natanael ga vas auret, la ni ga vaase mumu i xeretna, “Neni laradi ruturun boro Israel, kopmen tempanga xaxarang nak lok at lorooro ren.”

⁴⁸ *La ne Natanael ga sue i. “Uklen ba ia xereva?”

Iesu ga vorang i rin keretna, “At loxonaleng ne Pilip kovisi na lam kaka u, ara ven pam u, ut kis to maxopok at luuna pik.”

⁴⁹ *Natanael ga lok, “Rabai. Nenu ne Nitna ne Moroa. Nenu Loorong Silok mede Israel.”

⁵⁰ Iesu ga lok tin, “U nunu mene rak mila nenia a tong i ru do a ven u ro maxopok at luuna pik. Unaba ven levempanga silok aleng ti na lavanga.” ⁵¹ *La ni ga lok bok tidu, “A tong tuturun i rinumu do munaba ven laxalibet na rem suang la munaba ven lubang angelo at ne Moroa dinat pas si la dinat pas urut uto saparav ia Laradi Mevana.”

2

Loklox Epot To Kena

¹ *Melemu at lavantun levenaleng, limixin diga lok leluxa loklox epot to Kena at lenep silok Galili. Nenen ne Iesu bok mo gak lok, ² la ne Iesu eburu mi lavaun pinivu ren bok mo diga sing nedi do diba vot go at loklox epot. ³ Se limixin diga in axap levendan vaen, nenen ne Iesu ga lok tin, “Levendan vaen atdi ira xap pam.”

* **1:46:** Jo 7:41,52 * **1:48:** Sam 32:2 * **1:49:** Mt 14:33; 16:16; 27:42;
Mk 3:11 * **1:51:** Lur 28:12 * **2:1:** Jo 1:43

⁴ *Iesu ga lok tin, “Naga, u noxo tong ase ia mi tavanga xusu ana lox i. Laaleng ti vaxaru kaxat lugugu rak kovisi na vot.”

⁵ *Nenen ne Iesu ga lok ti mo luvuttadi gugu, “Mina mumu asu levempanga salai do neni na tong i rinimi.”

⁶ *Limixin me Judaia diga ruuna leretere at loklok at lotu atdi mumu logosogos panga, ni lavasuun mun teren la lavanna lempat buxom tuntu mo ga nemen. Nedi getgesara diga epovo rin tuntu ka tegepu sangaun koplavantun sangaun lenbuxak kidi.

⁷ Iesu ga lok ti lavasaxaruki, “Minantu i na lempat buxom mi laxadan.” La digantu aumsu di mi laxadan.

⁸ La melemu neni ga lok tidi, “Monga minantu ka toxongkadan at nom la mina lok ka i uto at laradi i lok tatao leluxa.”

Diga lok ka i uto saparap mo laradi,⁹ la ni ga in tong pen mo loxongkadan, mo ga vee vaen pam. Ni goxoklen i do na lavaen ga laa meva, ketla lavasaxaruki ren digaklen i. Kuren la neni ga ro ka mo laradi diga lox aepor i,¹⁰ la ga lok tin, “Limixin axap di in lagale lavaen avot la melemu do dira in aleng, nedi dira in ba lavaen i so gamasa, ketla nenu ura lili vam lavaen avukat ise nga mo.”

¹¹ *Nai lavanga sangsangu avot tinotno ne Iesu ga lox i. Ni ga lox i na ro Kena at lenep silok Galili. Neni ga lox asuusu lolos teren go, la lavaun pinivu ren diga nunu ren.

¹² *Melemu at nai, Iesu eburu mi nenen la luvutneton la lavaun pinivu ren digat pas uto Kaprenaum, la diga nemen lixilik go at lentaba levenaleng.

*Iesu Ga Beles To Xeneng At Loogu Laplavang
(Mt 21:12-13; Mk 11:15-17; Lu 19:45-46)*

* 2:4: Mt 12:48; Jo 19:26 * 2:5: Jo 7:30; 8:20 * 2:6: Mk 7:3-4 * 2:11:
Lu 9:32; Jo 1:14; 4:54; 11:40 * 2:12: Mt 4:13

¹³* Laaleng ga auret ti leluxa at Lovovolo Pe at leme Judaia, kuren la ne Iesu ga urut uto Jerusalem. ¹⁴To xeneng at loogu laplavang neni ga long lenget ka luvuttadi diga sesep mi laxanbulumaxao, laxasipsip, la levenamno atdi. La luvuttadi loklox ekun pilas bok mo digat kis saparap levengkot lili atdi. ¹⁵Iesu ga lok lakpiksa mi luxua, la ga xala su mi nom levempanga mi lavanuet kangkedek atdi boro xeneng basinge loogu laplavang, laxasipsip eburu mi laxanbulumaxao. La ni ga sogo pupukus levengkot lili la ga reeve laxampilas atdi. ¹⁶*La ni ga lok ti luvuttadi diga sesep mi levenamno xeretna, “Mina lok kepe nom lavapixa uto xamang basinge na loogu. Nemen mita lok loogu at ne Tamak na lok ngan ta loogu sesep.”

¹⁷Lavaun pinivu ren diga doxoma ka i do Lovoang Kaala ga lok,

“Lavavara rak ti na loogu ram ne Moroa i lolos aleng la ni lavasuun teren limixin bilinga dinaba sev amer ia.”
Sam 69:9

¹⁸Luvuttadi amgomgo at limixin me Judaia diga paase lolos tin keretna, “Una lok tavanga sangsangu xusu ti lox asuusu i rinama do nenu u ruuna lavapaase axasep kusu ti lox i na.”

¹⁹*La ne Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Do mina ut asi na loogu laplavang, anaba vaxaru amlong manga i xeneng at lavantun aleng.”

²⁰Diga sue i, “Uba vaxaru amlong i at lavantun aleng mene kereva? Diga lok na loogu laplavang at lavanuet sangaun mi lavanna maares axap.” ²¹*Ketla ne Iesu xopmen goxo paase mi loogu laplavang, ketla neni ga paase mumu labantuxu ren. ²²*Melemu at laaleng neni

* **2:13:** Pas 12:1-27; Jo 6:4; 11:55 * **2:16:** Lu 2:49 * **2:19:** Mt 21:23;
26:61; 27:40; Gu 6:14 * **2:21:** 1 Ko 6:19 * **2:22:** Lu 24:6-8; Jo 12:16;
14:26

ga roo xat amlong at lanmet, lavaun pinivu ren diga doma amlong ti na levelinga ren. La diga nunu at Lovoang Kaala la diga nunu bok ap mo levelinga ne Iesu ga tong i.

Iesu Iklen Limixin Axap

²³ *At laaleng ne Iesu ga nemen to Jerusalem at leluxa at Lovovolo Pe, buaang nedi limixin diga nunu at laasen teren atla diga ven mo levempanga sangsangu ren. ²⁴ Ketla Iesu goxo nunu atdi mila neni gaklen avukat limixin axap. ²⁵ *Goxo epovo bok do teta gita re ri ne Iesu mumu loklok at limixin mila neni gaklen levempanga axap ga nemen keneng at lorooro atnedi.

3

Iesu Eburu Mi Ne Nikodimas

¹ *Lara laradi laasen teren ne Nikodimas, neni lara atdi luvuttadi amgomgo at leme Judaia la neni lara atnedi libinam tadi at lubung Parisi. ² *At lara laxanimin neni ga mu bung ti ne Iesu la ga lok tin, “Rabai. Maklen i do nenu laradi loklox ase, la ne Moroa ga riki u. Kopmen tara na epovo xusu na lok nom lempanga sangsangu, mo do ne Moroa noxo lok tooro i.”

³ *Iesu ga vorang i rin keretna, “A tong tuturun i na ru. Do tara noxo lok kaka livipisik amaxat, neni noxo vubeles at Linintoo at ne Moroa.”

⁴ Nikodimas ga sue i, “Naba lok kereva la laradi mukun dina visik amu box i? Neni xopmen na epovo xusu na beles at lavatpaasa at nenen la nenen na visik amu manga i.”

⁵ *La ne Iesu ga vorang i rin, “A tong tuturun i na ru. Do tara noxo lok kaka lesep susu la noxo lok kaka

* 2:23: Jo 7:31 * 2:25: Mk 2:8 * 3:1: Jo 7:50; 19:39 * 3:2: Mt 22:16; Jo 9:16 * 3:3: Mt 18:3; 1 Pi 1:23 * 3:5: Isi 36:25-27; Ta 3:5

livipisik amaxat boro at Loroonan Kaala, neni noxo beles at Linintoo at ne Moroa. ⁶ *La laradi, nenen i visix i at loklok at ne temen mi nenen, neni at na lorooro xopok. Ket dola Loroonan Kaala i visik amaxar i, neni i ruuna lorooro maxat at Loroonan Kaala. ⁷ Nemen uta sangu atla nia a tong i ru do, 'Una lok ka livipisik amaxat.' ⁸ *Lamanman it mas mu lavavara ren. Ung tonga i, ketla uxoklen i do i laa meva la it mas ua. I lok ngan mun nedi limixin Loroonan Kaala i visik amaxat di."

⁹ Nikodimas ga sue i, "Naba lok kereva na?"

¹⁰ Iesu ga vorang i rin, "Kereva, nenu laradi loklox ase silok at leme Israel la nenu xa uxoklen i na? ¹¹ *A tong tuturun i ru, nema ma paase mi lempanga makleklen i, la ma tong lempanga maga ven i, ketla kopmen tinotno tara atnimi limixin amgomgo, na lok do na siam ka levelinga atnama. ¹² *Nenia ara vaase vam tu mi lempanga at na lavatbung menemen la uxu nunu at na levelinga rak. Uba nunu at levelinga rak kereva do nia ana paase ru mi lempanga boro vana at laxalibet? ¹³ *La kovisi tara goxo urut uto vana at laxalibet, ketla legesa radi mene ga si boro vana at laxalibet la neni nenia, Laradi Mevana.

¹⁴ *Moses ga rebeng aurut lovoovo sii ro at lamatbin kusu limixin dina ven i la dinaba roo. La kerepmo nenia, Laradi Mevana, limixin dinaba lox aurut box ia at laxaba, ¹⁵ *kusu nege do i nunu rak, neni naba ruuna ka lorooro avolo. ¹⁶ *Moroa ga balamu rinotno limixin axap at na lavatbung menemen, kuren la ni ga raba mi legesa madak mun teren, kusu do nege i nunu ren, neni noxo seeve,

* **3:6:** Sam 51:5; Jo 1:13 * **3:8:** Akl 11:5 * **3:11:** Jo 3:32; 8:26 * **3:12:** Lu 22:67 * **3:13:** Ler 30:4; Ro 10:6 * **3:14:** Kex 21:9; Jo 8:28; 12:32
* **3:15:** Jo 20:31 * **3:16:** Jo 3:36; 10:28; Ro 5:8; 8:32; 1 Jo 4:9-10

ketla neni naba ruuna ka lorooro avolo. ¹⁷* Moroa ga riki ne Nitna ude at na lavatbung menemen kopmen do neni na lok li loxokoxo ri limixin. Ketla Moroa ga riki ne Nitna xusu neni Laradi Loklox Arooro ridi.

¹⁸* Do nege i nunu at ne Nitna, neni noxo lok kaka loxokoxo. Do nege xopmen na nunu, neni ira sok ka vam loxot tin, mila neni xopmen na nunu at legesa madak mun at ne Moroa. ¹⁹* Limixin dinaba lok kaka lumumuat atla, laxasep gara vot pam at lavatbung menemen, la diga lox abulubun i. Diga vavara aleng loklok at lubuxumin, mila leveloklok atdi ga lok kapmek. ²⁰* Do nege i lok lempanga i lok kapmek, neni i xopara aleng tinotno laxasep la ni noxot pas uto at laxasep, mila neni ixo vara i do mo laxakapmek teren na nemen at lasaxaven. ²¹ Ket do nege luruptuvuk teren in manton tino ngan luruptuvuk at ne Moroa, neni i nemen at laxasep la kerepmo limixin di ven kispip lorooro ren la diklen i do ne Moroa i nemen eburu min.”

Iesu La Ne Jon

²²* Melemu at nai Iesu eburu mi lavaun pinivu ren digat pas tangtagap maxeneng at lenep silok Judaia. Ni ga nemen eburu midi go at lentaba leven gaaling, la neni gap sep susu limixin. ²³ Jon bok gap sep susu limixin to Inon, goxo vaxalom solo boro Salim, mila levendan silok mo ga nemen go. Limixin digat pas parav i la ni gap sep susu nedi. ²⁴* Ap mo levenaleng Jon kovisi goxo nemen at loogu xokoxo.

²⁵ Lentaba lavaun pinivu at ne Jon eburu mi lara laradi boro Judaia diga etep mi levelinga mumu lusus rik lox

* **3:17:** Lu 19:10; Jo 5:22; 12:47; Gu 17:31 * **3:18:** Jo 3:36; 5:24 * **3:19:** Jo 1:5,9; 8:12 * **3:20:** Ep 5:11-13 * **3:22:** Jo 4:1-2 * **3:24:** Mt 4:12

adadat laradi at lemeren ne Moroa. ²⁶*Kuren la diga vot pasa ne Jon la diga lok tin keretna, “Rabai. Nenu una doma bilong ti mo laradi ga nemen eburu minu ro auret ladan sen Joridan, laradi nenu ga paase mumu i. Neni mo ip sep susu limixin, la limixin axap mo di mumu asu i.”

²⁷*Jon ga vorang i ridi xeretna, “Kopmen teta naba ruuna ka tavanga do ne Moroa noxo raba i min. ²⁸*Nemi xa miga ronga mo levelinga nia aga tong i xeretna, ‘Nia xopmen Lanarong, ketla ne Moroa ga riki amgo ia rin.’ ²⁹*At loklox epot laradi i lok ka latkin tin, ketla lentangas teren i tu saparav i la ing tonga i. I lok momo xusu ti ronga levelinga ap mo laradi. La kerepmo nia a lok momo la lomomo rak i silok. ³⁰Neni naba silok aleng tia la nia anaba lixilik tin.”

Iesu Ga Si Boro Vana At Laxalibet

³¹*La ne Jon ga lok bok, “Do tara na si boro vana at laxalibet, neni i silok aleng tinotno ri limixin axap. Laradi mede xopok, neni at na lavatkangka mun la neni i paase ngan laradi mede at na lavatkangka. Ketla do tara na si boro vana at laxalibet, neni i volo aleng ti limixin axap. ³²*Neni i paase mi levempanga neni ga ven i la gang tonga i, ketla kopmen teta i siam ka levelinga ren. ³³Do tara na siam ka levelinga ren, neni i lox asuusu i do ne Moroa neni Luruturun. ³⁴*Mo laradi ne Moroa ga riki i, i paase mi levelinga at ne Moroa mila ne Moroa ga raba i mi Loroonan Kaala kopmen tatnese ren. ³⁵*Moroa i balamu aleng ne Nitna la ira lok li vam levempanga axap maxopok at loklok tatao ren. ³⁶*Do nege i nunu at ne

* **3:26:** Jo 1:26-34 * **3:27:** Jo 19:11; 1 Ko 4:7; lb 5:4 * **3:28:** Jo 1:20,23;
Mt 11:10 * **3:29:** Mt 9:15 * **3:31:** Jo 8:23; 1 Jo 4:5 * **3:32:** Jo 3:11
* **3:34:** Jo 1:32 * **3:35:** Mt 11:27; Jo 5:20; 10:17 * **3:36:** Jo 3:16-18; 1
Jo 5:12; Lu 3:7

Nitna ne Moroa, neni naba ruuna ka lorooro avolo. La nege do i ronga xepe ne Nitna ne Moroa, neni noxo ruuna ka lorooro avolo la lebelemamao at ne Moroa ik lok mu amisix i.”

4

Iesu Mi Latkin Boro Samaria

¹*Lubung Parisi diga ronga i do limixin solo diga mumu asu ne Iesu la ni ga sep susu di la kopmen bok ba timixin solo diga mumu asu ne Jon. ² Ne Iesu xa xopmen goxo sep susu tara. Ketla lavaun pinivu mun teren digap sep susu limixin. ³ Ne Iesu ga ronga i na levelinga la neni ga vas kaxat basinge nom lenep Judaia la gamlong manga uto Galili. ⁴ At lavatpas teren ugo, ga epovo do neni nat pas keneng at lenep silok Samaria.

⁵*Ni gat pas go Samaria la ga rupot to at lemenemen laasen teren Saikar. Goxo vaxalom solo boro at lenep kangka ne Jakop ga raba lamdak teren ne Josep min. ⁶ Lamamara dan at ne Jakop ga nemen e. La ne Iesu, ga molo ap mo lavatpas la ni ga xis go saparap lamamara dan. Taba ga xanangking.

⁷ Lara latkin boro Samaria ga vas pot go xusu tintu dan. La ne Iesu ga lok tin, “Una raba ia mi toxondan ti inin.” ⁸ Lavaun pinivu ren no nga di at lemenemen silok diga un panga anan.

⁹*La nom latkin ga lok tin keretna, “Nenu laradi boro Judaia la nenia mede Samaria, tila u sing ia do anantu ka toxondan tu la una in?” Leme Judaia dixo inin at leventingtigon dan leme Samaria ding long tu ren.

* **4:1:** Jo 3:22,26 * **4:5:** Lu 9:52; Lur 33:19; Jos 24:32 * **4:9:** Esr 4:1-5; 9:1-10:44; Lu 9:52-53

¹⁰* La ne Iesu ga vorang i rin, “Do nenu giklen laramtaba at ne Moroa la mo laradi i sing u ri toxondan, i epovo do una sing i ri laxadan too, la ni naba raba u min.”

¹¹* La nom latkin ga lok tin, “Leeme Silok, uxu ruuna tavat buxom silok kusu tintu dan la ladan no xa ik lok kopok. Uba lok ka rinotno nom laxadan too ua?

¹²* Lurubuno atnema ne Jakop ga xe na lamamara dan tinama, la neni eburu mi laxamdak teren, la lempanga mi lavanuet kangkedek atdi, diga inin de. La kereva u lok do nenu mo u silok ti ne Jakop?”

¹³ La ne Iesu ga vorang i ri latkin keretna, “Do tara na in at nom laxadan, neni naba minu amu bok. ¹⁴* Ket do tara na inin at laxadan nenia ana raba i min, neni noxo minu bok ba. I raturun do laxadan nia ana raba i min naba lok ngan loxodan i puuvut su xeneng at lorooro ren, la naba raba i mi lorooro avolo.”

¹⁵ La nom latkin ga lok tin, “Leeme silok, una raba ia mi nom ladan, kusu a noxok minu bok ba la a noxot pot amisik de kusu tin tuntu dan.”

¹⁶ La ne Iesu ga lok tin, “Una onon be la una lam kaka latlok taram. La munamlong ba ude.”

¹⁷ Latkin ga lok tin, “Axo ruuna tatlok.”

La ne Iesu ga lok tin, “Ik mokso levelinga ram do kopmen tatlok taram. ¹⁸ Ugara epot pam at lavalimo lavatlok la ti latlok monga nenu u epot teren, kopmen neni latlok tinotno ram. Lavapaase ram tia i raturun.”

¹⁹* Latkin ga lok, “Leeme Silok, a ven kisip ba i do nenu leeme vapaase ali. ²⁰* Lavalabat atnama mede Samaria diga lotu parap ne Moroa at nai lakaana, ketla nemi leme

* **4:10:** Jo 4:26 * **4:11:** Jo 7:37-38; Li 21:6 * **4:12:** Jo 8:53 * **4:14:**
 Jo 6:35 * **4:19:** Jo 7:40; 9:17; 1 Ko 14:24-25 * **4:20:** Lal 12:5-14; Sam
 122:1-5

Judaia mi tong i do lemenemen Jerusalem neni lenep ti lotu parap ne Moroa e.”

²¹ Iesu ga lok tin, “Latkin, una nunu at na levelinga rak. Laaleng naba vot la limixin axap di noxo lotu parap ne Moroa at na lakaana kopla to Jerusalem. ²²* Nemi limixin boro Samaria mixoklen tinotno ne Moroa mi lotu parav i. Nema limixin me Judaia maklen ne Moroa mila Laradi Loklox Arooro neni at lubung mixin me Judaia. ²³ Ketla mo laaleng naba vot, nanga ira vot pam, la limixin lotu ruturun dinaba lotu parap ne Temen di mi Loroonan Kaala la mi luruturun. Nedi mo limixin lotu ruturun, ne Temen di i vara di do dina lotu saporav i. ²⁴* Moroa neni loroonan. La nedi di lotu parav i, dina lotu saporav i mi Loroonan Kaala la mi luruturun.”

²⁵* Latkin ga lok tin, “Aklen i do Lanarong, ne Karisito, naba vot. Do neni na vot, ni naba re axasep axap dik mi lempanga axap.”

²⁶* Melemu ne Iesu ga lok tin, “Nenia vam na, mo nenu u epaase eburu min.”

Lavaun Pinivu Digamlong

²⁷ Ap mo mun loxonaleng lavaun pinivu ren digamlong. La diga rakdu mila ne Iesu ga epaase eburu mi nom latkin. Ketla kopmen tara atdi ga sue latkin do, “U vara lavanga salai?” Kopla gita sue ne Iesu do, “Tila u epaase eburu mi nom latkin?”

²⁸ Latkin ga vas kaxat basinge lavatbuxom dan teren, la gamlong uto at lemenemen silok, la ga vaase ri limixin me go, ²⁹ “Ude nimi la mina ven lara laradi. Neni i vaase axasev ia mi lempanga axap nenia agak lox i gano. Agut

* **4:22:** 2 Lav 17:29-41; Ais 2:3; Ro 9:4-5 * **4:24:** 2 Ko 3:17; Ro 12:1; Pl 3:3

* **4:25:** Jo 1:41 * **4:26:** Mk 14:61-62; Jo 9:37

neni vam Lanarong.” ³⁰ Kuren la diga on basinge mo lemenemen la diga vas kaxat uto ri ne Iesu.

³¹ Ap mo mun loxonaleng lavaun pinivu at ne Iesu, diga lok tin, “Rabai, una anan be.”

³² Ketla neni ga lok tidi xeretna, “Leveluxa mo rak ik lok ti anan la nemi mixoklen i.”

³³ La lavaun pinivu ren diga esue xantubu atdi xeretna, “Kereva, tentaba go di raba i mi teveluxa?”

³⁴ *Ketla Iesu ga lok lavapaase poovo ridi, “Leveluxa rak keretna, ana ronga res at lavavara at ne Moroa ga riki ia la ana lox axap lugugu neni ga raba ia min. ³⁵ *Nemi mik lok do, ‘Lavanuet gaaling bok mo la melemu ba mina sep kin at laraamang.’ Ketla a tong i rinimi do mina ven avukat at laraamang. Levempeven panga monga ia mukun pam la monga i gagas. ³⁶ Mo laradi ik lok kaka bubua levempipisik at laraamang, i gu kaxat pam la ira lok kaka luunun tin, la mo levempipisik teren i lok ngan lorooro avolo. La kerepmo mo laradi itlotlo la mo laradi ik lok kaka bubua levempipisik at laraamang, du buru duba momo. ³⁷ I lox asoorun na levelinga i lok keretna, ‘Lara itlotlo la lara vetpes ik lok kaka bubua levempipisik at laraamang.’ ³⁸ La kerepmo aga riki vam nimi xusu ti lok ka lempanga anan at laraamang, nemi xa xopmen mi goxotlotlo li i. Lentaba vetpes digatlotlo li i go la nemi mik lok kaka levempipisik teren.”

Buaang Limixin Me Samaria Diga Nunu

³⁹ Buaang atnedi limixin me Samaria ap mo lemenemen diga nunu at ne Iesu mila latkin ga lok do, “Neni ira tong axasep pam ia mi lempanga axap nenia agak lox i.”

⁴⁰ Kuren la ap mo loxonaleng mo limixin diga vot pasa i,

* **4:34:** Jo 6:38; 17:4 * **4:35:** Lu 10:2

diga sing i xusu na nemen eburu be midi. La ne Iesu ga nemen eburu midi go at legepu aleng.

⁴¹ Buaang bok atnedi diga nunu at ne Iesu, mumu levelinga ren, ⁴² *la diga lok ti mo latkin keretna, “Ma nunu ba, kopmen do at levelinga uga tong i, ketla nema axa mara ronga ba i, la maklen ba i do neni Laradi Loklox Arooro ruturun ti limixin at na lavatbung menemen.”

Iesu Ga Lox Aroo Lamdak At Laradi Gomgo

⁴³ *Melemu at legepu aleng Iesu ga nemen go Saikar, neni ga vas kaxat basinge di la gat pas uto Galili. ⁴⁴ *Ganoxa ne Iesu ga lok, “Laradi vapaase ali, kopmen di noxo lok ngangao ren to at lemenemen axa ren.” ⁴⁵ *Se neni ga vot go Galili, limixin me go diga lok momo aleng min, mila at loxonaleng nedi digat pas uto Jerusalem ti leluxa at Lovovolo Pe, diga ven lempanga axap ne Iesu ga lox i ap mo leluxa.

⁴⁶ *Iesu gamlong uto Kena at lenep Galili, lemenemen neni ga ba gili laxadan ti lavaen e.

La lara laradi gomgo at la gavaman ga nemen to Kapre-naum la lamdak teren ga meres. ⁴⁷ *Se neni ga ronga i do ne Iesu ga vot boro Judaia la uto Galili, ni ga vot pasa i la ga sing i xusu nat pas uto Kapre-naum la na lox aroo lamdak teren, monga gak midi ameremet. ⁴⁸ *Iesu ga lok tin, “Kopmen tara atnimi noxo nunu se do mina ven lempanga sangsangu.”

⁴⁹ Laradi gomgo ga lok tin, “Leeme Silok, una emu eburu minia. Dola kopmen, lamdak tarak naba met.”

⁵⁰ *Iesu ga lok tin, “Una onon, lamdak taram naba roo.”

* **4:42:** 1 Jo 4:14 * **4:43:** Jo 4:40 * **4:44:** Mt 13:57 * **4:45:** Jo 2:23
 * **4:46:** Jo 2:1-11 * **4:47:** Mt 8:5-6 * **4:48:** Jo 2:18; 1 Ko 1:22
 * **4:50:** Mt 8:13; Mk 7:29

Laradi gomgo ga nunu at levelinga at ne Iesu la ga vas kaxat. ⁵¹ At lavatpas teren uto xolonu lavasaxaruki ren diga xip tangarang kaka i la diga lok tin keretna, “Lamdak taram mo naba roo.”

⁵² La neni ga sue di mi loxonaleng salai lamdak teren ga lox avukat, la diga lok, “At legesa xonaleng itinongo xanangkink mo liplivi ita repes basinge i.” ⁵³ *La temen lamdak ga doxoma bilong ti levelinga at ne Iesu ga vaase i rin at loxonaleng kerepmo do, “Lamdak taram naba roo.” Kuren la neni eburu minedi axap limixin diga nemen at loogu ren diga nunu at ne Iesu.

⁵⁴ *Na lavanga sangsangu, ni lugugu sepsev agepura at lempanga sangsangu ne Iesu ga lox i melemu at laaleng ni ga vas kaxat boro Judaia la uto Galili.

5

Iesu Ga Lox Aroo Laradi Ro At Ladan

¹ Melemu at nai, limixin me Judaia diga lok leluxa silok to Jerusalem la ne Iesu gat pas tin. ² Ap mo lemenemen silok langas povolo silok gak lok, laasen teren “Langas Sipsip.” Ladan kis gak lok saparav i, laasen teren at lavapaase Ibru do Betsaida. Lavalimo lengkon gu mo gak lok. ³ Buaang atnedi limixin digak meres la mo digak midi ap mo lavalimo lengkon gu. Levengkatli main, la nedi bok di goxo epovo rit pas, la nedi bok lengkot atdi ga molo axap. [Digat kis ngais ladan kusu na vonen kaxat. ⁴ Mila at leventaba levenaleng laangelo at ne Moroa ga putup ap mo ladan la gak lox avonen i. La do laradi mekmeres ga los tup avot ap mo ladan do ga onen kaxat, neni naba lox avukat basinge lanmeres teren.] ⁵ Lara laradi mo ga nemen, lanmeres gak lok teren at lavantun

* **4:53:** Gu 16:14-15,31 * **4:54:** Jo 2:11,23

sangaun mi lavanuan maares axap. ⁶ Iesu ga ven i gak midi go, la gaklen pam i do mo laradi gak meres at buaang laxanmaares. Kuren la ne Iesu ga sue i, “Kereva, u vara box i do una lox avukat?”

⁷ Laradi mekmeres ga vorang i rin, “Leeme Silok. Axo ruuna tara nade xusu naba lok li ia ro at ladan kis, do ladan i vonen kaxat. Nia ak lok tong i do anat los tup teren, ketla leventaba vetpes ta giat los tup avot ta ria.”

⁸ *Melemu ne Iesu ga lok tin, “Katu kaxat, kip kaka lempanga mikmidi ram la una onon.” ⁹ Soso mun mo laradi ga lox avukat ta, la ga xip kaka lempanga mikmidi ren la ga vas kaxat.

Na lavanga sangsangu ga vot at laaleng kaala. ¹⁰ *Kuren la luvuttadi amgomgo at limixin me Judaia diga lok ti mo laradi ga lox avukat, “Lingina ni laaleng kaala, la ixok mokso at Laulis Linga atdik kusu unap kip lempanga mikmidi ram at na laaleng.”

¹¹ La ni ga lok, “Laradi no i lox avukar ia, i tong i ria do ana xip ka lempanga mikmidi rak la ana onon.”

¹² La diga sue i, “Nege nom laradi?”

¹³ Ketla laradi no ga lox avukat goxoklen i do nege i mo laradi, mila buaang nedi limixin diga umsu ap mo loxot la ne Iesu no ga vas ekula kaxat pam.

¹⁴ *Melemu ba, Iesu ga vas panga ka i ro xeneng at loogu laplavang la ga lok, “Una ronga i na. Monga u lox avukat pam. Una xap ta rik lok laxakapmek. Ixo lox avukat do tavanga i lok kapmek aleng na vot parav u.” ¹⁵ Melemu mo laradi ga vas kaxat la ga tong i ri luvuttadi amgomgo at limixin me Judaia, do ne Iesu vam mo ga lox avukar i.

* **5:8:** Mt 9:6 * **5:10:** Jo 9:14; Nem 13:19; Jer 17:21; Lu 13:14 * **5:14:** Jo 8:11

*Luvuttadi Amgomgo Diga Puse Ngas
Ti Sev Amet Ne Iesu*

16 *Kuren la luvuttadi amgomgo diga ruka i xusu dina munepen mi ne Iesu, mila neni ga lox aroo mo laradi at laaleng kaala. 17 *Iesu ga lok tidi, “Ne Tamak i gugu at levenaleng amisik se lingina, la nenia bok a gugu.” 18 *Na levelinga at ne Iesu ga lox axatu levendoxoma at luvuttadi amgomgo la diga puke ngas kusu dina sev amer i. Lavasuun teren do ne Iesu ga lox aroo laradi at laaleng kaala, la neni ga tong i do ne Moroa ni ne Temen, la at na mun i neni ga tong i do neni i epovo mun mi ne Moroa.

19 *La ne Iesu ga lok tidi, “A tong tuturun i rinimi, nenia ne Nitna xopmen anak lok tevempanga mi lolos axa rak. Nenia ak lok mun levempanga salai nenia a ven i at ne Tamak. Levempanga salai ne Tamak ik lox i, nenia ne Nitna bok ak lox i. 20 *Tamak i balamu ia, ne Nitna la ik lox ase ia mi levempanga salai neni axa ik lox i. Neni naba lox ase ia mi levempanga i silok aleng ti mo lempanga sangsangu, la nemi minaba sangu aleng. 21 *Tamak ik lox axatu kaxat amlong nedi limixin diga met la im taba nedi mi lorooro. Kuren mun la nenia ne Nitna am taba lorooro rinedi, nenia a vara i do ana raba di min. 22 *Tamak ga ke xepe lugugu ri ronga linga. Ketla neni ga raba vam ia, ne Nitna mi lolos kusu ti ronga linga, 23 *kusu limixin axap diba lok ngangao rak ne Nitna kerekngan mun di lok ngangao at ne Tamak. Do tara noxo lok ngangao rak ne Nitna, i lok ngan ta do ixo lok ngangao at ne Tamak, mo ga riki ia, ne Nitna ude.

* 5:16: Mt 12:14 * 5:17: Jo 9:4 * 5:18: Mt 26:4; Jo 7:1,30; 10:30,33
 * 5:19: Jo 5:30; 8:28 * 5:20: Jo 3:35 * 5:21: Ro 4:17; Ep 2:5; Jo 11:25
 * 5:22: Jo 3:17; 5:27; 9:39; Gu 10:42 * 5:23: Pl 2:10-11; 1 Jo 2:23

²⁴ *A tong tuturun i rinimi. Do tara na ronga ka levelinga rak, la i nunu ap mo lara ga riki ia, neni ira lok ka vam lorooro avolo. Neni xopmen noxo tu at lavapaase at laaleng ete, ketla ira roo su vam basinge lanmet la ira ruuna ka vam lorooro avolo. ²⁵ *A tong tuturun i rinimi. Laaleng mo i auret la nangai ira vot pam la limixin diga met pam dinaba ronga linga rak, ne Nitna ne Moroa. La do nedi dina ronga res tarak, dinaba roo. ²⁶ Tamak, neni Luntoo Avolo, kuren mun la neni ga lox ia, ne Nitna xusu nenia bok Luntoo Avolo. ²⁷ *La neni ira siam avolo vam ia, ne Nitna xusu anaba ronga linga at laaleng ete, mila nenia Laradi Mevana.

²⁸ Nemen mita sangu at nai mila laaleng naba vot la limixin diga met pam dinaba ronga laxaka rak, ²⁹ *la dinaba ru su boro at lara maaut atdi. La nedi, diga lok loklok nunuan, dinaba xatu la dina rooro. La nedi digak lok laxakapmek, dinaba xatu la dinat pas uto at lemenemen songsongot. ³⁰ *Nenia axo epovo do ana lok lempanga mi lodoxoma axa rak. A ronga res mun at levelinga ne Moroa i tong i ria. Kuren la mo do nia ana ronga linga, a lox i mi langas i ruturun, mila axo lok tong i do ana lok lugugu xerekngan nia a vara i, ketla a gugu mun mi lodoxoma ap mo lara ga riki ia ude.”

Lempapaase Aru Mumu Ne Iesu

³¹ *La ne Iesu ga lok bok tidi xeretna, “Do nenia xusuk ana paase aru axa ia, levelinga nia a vaase i, noxo mumuat. ³² *Ketla ne Moroa i paase aru ia, la aklen i do mo levelinga ni i paase mu ia min, i ruturun. ³³ Miga riki luvuttadi vapaase atnimi uto at ne Jon, la ni ga tong asu levelinga

* 5:24: Jo 3:15-18; 8:51; 1 Jo 3:14 * 5:25: Mt 8:22; Ep 2:5-6 * 5:27: Jo 1:4; 5:22 * 5:29: Dan 12:2; Mt 16:27; Jo 6:40; Gu 24:15 * 5:30: Jo 5:19; 6:38 * 5:31: Jo 8:13-14 * 5:32: Jo 5:36-37; 1 Jo 5:9

ruturun mumu ia. ³⁴*Axok pakes ti levelinga at tentaba vetpes kusu ti lox axasev i do nia nege. Ketla a tong na levelinga at ne Jon kusu nemi mina siam ka i la ne Moroa naba lox arooro nimi. ³⁵Jon ga tong asu levelinga at ne Moroa la kerepmo ni ga lok ngan lababao i lox asu laxasep, la at leventaba leven gaaling miga lok momo ren.

³⁶*Ketla a ruuna levelinga mumu ia la i silok aleng ti levelinga ne Jon ga tong asu i. Leven gugu nia a lox i, ni leven gugu ne Tamak ga raba ia min. Anai levempanga nia a lox i, i lox asuusu i do ne Tamak ga riki ia. ³⁷*La ne Tamak, mo ga riki ia, neni bok i paase aru ia. Nemi mi goxo rongga xibis tinotno laxaka ren, kopla mi gita ven labantuxu ren. ³⁸*La nemi mi goxom tebeng tu avarang at levelinga ren keneng at lorooro atnemi, mila nemi mi goxo nunu rak, do neni ga riki ia ude. ³⁹*Mi reven mumu amisik Lovoang Kaala mila mi doxoma i do keneng teren miba vuse ka lorooro avolo. La mo levelinga i paase mumu ia. ⁴⁰Ketla nemi xa mi xopara na nunu rak kusu mina lok ka lorooro.

⁴¹Nia a goxo vot de xusu ti lok ka leemi asu. ⁴²Ketla akleklen lebelen nimi. Aklen i do lavavara ri ne Moroa xopmen na nemen keneng at lebelen nimi. ⁴³*Agara vot eburu vam mi lolos at ne Tamak, ketla kopmen mina siam ka ia. Do tara na paase mi lolos axa ren, nemi minaba siam ka i. ⁴⁴*Mi vavara i xusu mina lok ka leemi asu boro atnemi xa, ketla mi xopara i do mina ruuna ka leemi asu boro at ne Moroa. La neni legesa Moroa xusuk mun, kusu neni naba emi asu minimi. Kuren la i lolos aleng kusu mina nunu.

* **5:34:** Jo 1:19-34; 3:27-30 * **5:36:** Jo 3:2; 10:25,38; 14:11 * **5:37:** Mt 3:17; Jo 5:32; 8:18 * **5:38:** Jo 6:29 * **5:39:** Lu 24:27,44; Gu 13:27; 2 Ti 3:15-17; 1 Pi 1:10-11 * **5:43:** Mt 24:5 * **5:44:** Jo 12:43

⁴⁵ *Nemen mita doma i do nia anaba sok taba nimi mi levelinga ro melamgo at ne Tamak. Ne Moses axa neni naba sok taba nemi mi levelinga, mila nemi mi nunua i do ne Moses naba lok tooro nemi. ⁴⁶ *Do nemi mi nunu ruturun at levelinga at ne Moses, mina nunu ruturun tarak, mila neni ga malagan mo levelinga mumu ia. ⁴⁷ *Ketla mo do mixo nunu at levelinga ren, miba nunu ba xereva at levelinga rak?”

6

Iesu Ga Raba Luxa Buaang Limixin

(Mt 14:13-21; Mk 6:30-44; Lu 9:10-17)

¹ Melemu at nai Iesu ga volo korop manga at lavatdan kis Galili. (Laasen bok teren Tiberias.) ² La buaang nedi limixin diga mumu asu i, mila digara ven pam levempanga sangsangu neni ga lox i ri lox avukat nedi digak meres. ³ Melemu ne Iesu ga vas urut uto vana at loxongkaana la ga xis eburu mi lavaun pinivu ren. ⁴ *Leluxa silok at limixin me Judaia diga so asen i do Lovovolo Pe monga ga auret.

⁵ Iesu ga milik tangtagap la ga ven i do, buaang nedi limixin mo digat pas kusu dina vot pasa i. Kuren la ni ga sue ne Pilip, “Ataba un kaka teveluxa ua xusu ba epovo ri na limixin?” ⁶ Ni ga tong i na xusu ti lok tong pen ne Pilip. Neni gaklen pam laai neni naba lox i.

⁷ Pilip ga vorang i rin, “Ixo epovo xusu ata un kaka tevengkongkide mi tegepu sangaun kobot (200) denarias kusu tidi ri anan.”

⁸ Lara lun pinivu at ne Iesu, laasen teren ne Endru, neton ne Simon Pita ga lok, ⁹ “Lara lamdak na, i ruuna

* 5:45: Lal 31:26-27 * 5:46: Lal 18:15; Gu 3:22 * 5:47: Lu 16:31

* 6:4: Jo 2:13

lavalimo lengkongkide xakalik at levempiao bali la luemat kakalik. Ketla noxo epovo ri na limixin solo.”

¹⁰ La ne Iesu ga lok ti lavaun pinivu ren, “Mina tong i ri limixin kusu dina xis kopok.”

Mo lenep ga umsu mi laxampivilis. Kuren la limixin diga xis kopok. Nedi luvuttadi remes diga epovo at lavalimo larabin sangsangaun kobot (5000). ¹¹ Iesu ga lok ka loxongkide, la ga tong loklox avukat, la digam taba mo limixin min digat kis. Ni ga tong avukat bok ti ne Moroa mi luemat la ga raba bok limixin min, la nedi axap diga an mais ga epovo at lavavara atnedi.

¹² Se diga an mais axap, Iesu ga lok ti lavaun pinivu ren, “Mina lok ka bubua lengkon atat luxa. Nemen dik ata ke xepe tengkot.” ¹³ Kuren la diga lok kaka bubua axap nom lengkon atat luxa, la diga suxa aumsu lasangaun mi legepura leventat min boro at nom lavalimo lengkongkide at lempiao bali, mo limixin diga anan i.

¹⁴ *Mo limixin go diga ven mo lavanga sangsangu ne Iesu ga lox i, la diga lok, “I raturun aleng. Neni mo leeme vapaase ali diga tong i do naba vot at na lavatbung menemen!” ¹⁵ *Iesu gaklen pam i do limixin mo dinaba vot pasa i la dina lok kaka i, kusu dina pu soso i ngan loorong tidi. Kuren la neni xusuk ga vas kaxat uto at lengkong kaana vetpes.

*Iesu Gat Pas To Mavana At Lavatdan Kis Galili
(Mt 14:22-33; Mk 6:45-52)*

¹⁶ Ga ukantinao bukboxumin, lavaun pinivu at ne Iesu diga vas si uto xopok at lavatdan kis, ¹⁷ la diga los kas at lese pang la diga sen bilong at lavatdan kis uto Kaprenaum. Lavanga mo garang bungmain ta, la ne Iesu goxovisi na vot pasa di. ¹⁸ Langsangan lamanman lolos gat mas la ga

* **6:14:** Lal 18:15; Jo 5:46 * **6:15:** Jo 18:36; Mt 14:23

lok lavatdan kis ga re ekapus. ¹⁹ Lavaun pinivu digatla uto vaxalom la diga ven ne Iesu gat pas to mavana at lavatdan kis uto saparap di. La diga marat aleng. ²⁰ Iesu ga lok tidi, “Nemen mita marat. Nenia mun na!” ²¹ La diga mulus ka i uto at lesebang. La soso mun lesebang ga oso uto loxon ap mo loxot nedi diga sesen tin.

Limixin Diga Puke Ri Ne Iesu

²² Ap mo manga lara laaleng petpes, limixin no diga nemen to ap mo lenep ne Iesu ga raba nedi mi leveluxa e, diga ven i do legesa sepang mun mo ga nemen. Digaklen i do ne Iesu goxo emu eburu mi lavaun pinivu ren ap mo lesebang, la lavaun pinivu xusuk mun diga sesen. ²³ *Melemu leventaba levesepang boro Tiberias diga oso go saparap mo lenep limixin diga anan lengkongkide e, melemu at Leeme Silok ga tong avukat ti ne Moroa. ²⁴ Se limixin diga ven i do Iesu goxok lox e, la lavaun pinivu ren bok, diga los kas at levesepang la diga sen uto Kaprenaum, kusu dina reven tin.

Iesu Neni Lakde At Lorooro

²⁵ Se limixin diga long lenget ne Iesu to Kaprenaum, diga lok tin, “Leeme loklox ase, u vot de lingisa?” ²⁶ *Iesu ga vorang i ridi xeretna, “A tong tuturun i rinimi. Mi reven pupuse ria mila miga anan levengkongkide la nemi axap miga an mais teren, ketla kopmen do miga xasep avukat at lavasuun at levempanga sangsangu nenia aga lox i. ²⁷ *Nemen mita gugu ri leveluxa ua naba sonao soso. Ketla mina gugu lolos ti leveluxa i nemen amisik ti lorooro avolo. Na leveluxa, nenia, Laradi Mevana, anaba raba nemi min, mila ne Moroa ne Temen dik ira soxolik ka vam ia.”

* **6:23:** Jo 6:11 * **6:26:** Jo 6:11-12 * **6:27:** Jo 4:14; 6:48-58

²⁸ Kuren la diga sue i, “Maba lok lavanga salai xusu manaba lox epovo lavanga ne Moroa i vara i do maba lox i?”

²⁹ *Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Lavanga ne Moroa i vara i xusu mina lox i, i lok keretna. Mina nunu ap mo lara ne Moroa ga riki i.”

³⁰ *La diga sue rin keretna, “Lavanga sangsangu sala uba lox i xusu maba ven i la mana nunu ba ram? Uba lok lavanga salai? ³¹ *Lavalabat atnama diga anan leveluxa at ne Moroa ro at lamatbin laasen teren lamaana, kerekngan Lovoang Kaala i tong i do, ‘Ni ga raba nedi mi levengkide boro vana at laxalibet.’ ”

³² Iesu ga lok tidi, “A tong tuturun i rinimi. Ne Moses goxo raba nemi mi lakde boro vana at laxalibet, ketla ne Tamak axa im taba nemi mi lakde ruturun boro vana at laxalibet. ³³ Mo lakde ne Moroa im taba i, neni i ngan mo lara ga si boro vana at laxalibet la im taba lorooro ri limixin at na lavatbung menemen.”

³⁴ *Diga lok, “Leeme Silok. I ruka nga i mo lingina la melemu una raba amisik nema mi nom lakde.”

³⁵ *Iesu ga lok tidi, “Nenia Lakde At Lorooro. Mo do tara na vot pasa ia, neni noxo roxo bok ba. La neni do i nunu rak, neni noxo minu bok ba. ³⁶ *A tong i rinimi do mira ven pam ia, ketla kopmen mina nunu rak, kerekngan a tong pam i rinimi. ³⁷ *Nedi axap ne Tamak i raba ia midi, dinaba vot pasa ia. La do tara na vot pasa ia, nenia noxo sok tixirixes i. ³⁸ *Nenia agoxo si boro vana at laxalibet do ti mu asu lavavara rak, ketla ti lox epovo lavavara ap mo lara ga riki ia ude. ³⁹ *Lavavara ap mo lara ga riki ia, i

* **6:29:** 1 Jo 3:23 * **6:30:** Mt 16:1; Jo 2:18 * **6:31:** Pas 16:14-15; Kex 11:7-9; Sam 78:24 * **6:34:** Jo 4:15 * **6:35:** Jo 4:14; 6:48-58 * **6:36:** Jo 20:29 * **6:37:** Jo 17:6-8; Mt 11:28 * **6:38:** Mt 26:39; Jo 4:34 * **6:39:** Jo 10:28-29; 17:12

lok keretna. Nenia noxo ke asoogong tegesara atdi limixin neni ga raba vam ia midi, la anaba lox aroo xat di at laaleng ete. ⁴⁰*Mila lavavara at ne Tamak i lok keretna, nedi do di ven kisip ne Nitna ne Moroa la di nunu ren, dinaba lok ka lorooro avolo, la nia anaba lox aroo xat di at laaleng ete.”

⁴¹ Limixin amgomgo diga epaase xuxurung mumu ne Iesu, mila neni ga lok do, “Nenia Lakde aga si boro vana at laxalibet.” ⁴²*Diga lok, “Neni mun ne Iesu, nitna ne Josep la ne Maria. Nedik taklen ne temen mi nenen. I lok kereva la neni i tong i do ni ga si boro vana at laxalibet?”

⁴³ La ne Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Na xap ta nimi at lavapaase xuxurung kantubu atnimi. ⁴⁴*Kopmen tara i epovo na vot pasa ia, se do ne Tamak na sat ka i ude saporav ia. La nia anaba lox aroo xar i at laaleng ete. ⁴⁵Lavaeme vapaase ali diga malagan li levelinga xeretna, ‘Limixin axap, ne Moroa naba anasa di.’ [Ais 54:13](#)

Nedi axap do di rongga ne Tamak la dia lok kaka laanasa ren, nedi dinaba vot pasa ia. ⁴⁶*Kovisi tara na ven ne Tamak. Nenia aga laa boro at ne Moroa, nenia xusuk mun agara ven pam ne Tamak. ⁴⁷*A tong tuturun i rinimi. Do tara na nunu rak, neni naba ruuna ka lorooro avolo. ⁴⁸*Nenia Lakde At Lorooro. ⁴⁹Lavalabat atnimi diga anan leveluxa at ne Moroa ro at lamatbin, la diga met. ⁵⁰Ketla na Lakde ga si boro vana at laxalibet, ni i lok petpes. La do tara na anan teren, neni noxo met. ⁵¹Nenia Lakde At Lorooro la aga si boro vana at laxalibet. Do tara na anan at na Lakde, neni naba rooro amisik. Na Lakde, ni levenuut tarak. Anaba raba i ri limixin axap kusu dina rooro.”

⁵² Anai levelinga ga vaxaru kaxat ka lavapaase mukmusak kantubu at luvuttadi amgomgo la diga esue

* [6:40: Jo 11:24](#) * [6:42: Mt 13:55](#) * [6:44: Jo 6:65](#) * [6:46: Jo 1:18](#)
 * [6:47: Jo 3:15-16](#) * [6:48: Jo 6:31,58](#)

xeretna, “Na laradi ba raba dik mi levenuut teren kereva xusu ti anan?”

⁵³ Iesu ga lok tidi, “A tong tuturun i rinimi. Do mi noxo anan at levenuut tarak, Laradi Mevana, la mi noxo inin at lada rak, mi noxo ruuna ka lorooro avolo. ⁵⁴ Do tara na anan at levenuut tarak la na inin at lada rak, neni ira ruuna ka vam lorooro avolo, la nia anaba lox aroo xar i at laaleng ete. ⁵⁵ Levenuut tarak ni leveluxa ruturun, lada rak ni laxadan tuturun ti inin. ⁵⁶ Do tara na anan at levenuut tarak la na in at lada rak, neni i nemen tarak la nia a nemen teren. ⁵⁷ *Ne Tamak neni im taba lorooro, neni ga riki ia, la keneng mun teren, la nenia bok a rooro. Kuren la, do tara na anan at levenuut tarak, neni naba ruuna ka lorooro xeneng mun tarak. ⁵⁸ Anai ni Lakde ga si boro vana at laxalibet. Ixo lok ngan lakde, lavalabat atdik diga anan i, la melemu diga met. Do tara na anan at na Lakde, neni naba rooro amisik.” ⁵⁹ Iesu ga tong asu mo levelinga at laaleng neni ga anasa ro at loogu singising to Kaprenaum.

Lavaun Pinivu Diga On Basinge Ne Iesu

⁶⁰ Buaang atnedi lavaun pinivu at ne Iesu diga ronga i na la diga lok, “Anai levenanasa i lolos tintotno. Nege i epovo na siam ka i?”

⁶¹ Iesu gaklen pam i do lavaun pinivu ren diga paase kuxurung mumu na levelinga ren. La ni ga sue di, “Kereva, na levelinga i lok kapmek lebelen nimi? ⁶² *Kereva, dola mina ven ia, Laradi Mevana, ana urut uto vana at laxalibet, minaba siam ka ba levenanasa rak? ⁶³ *Loroonan Kaala im taba limixin mi lorooro. Limixin kusuk mun kopmen dina epovo na lok tooro di. Levelinga nenia a vaase vam nimi min, neni levelinga at Loroonan Kaala la at lorooro.

* **6:57:** Jo 15:4-5; 1 Jo 3:24 * **6:62:** Jo 3:13; Gu 1:9-11 * **6:63:** 2 Ko 3:6

⁶⁴ *Ketla leventaba atnimi move xopmen dina nunu rak mi lununu atdi.”

At lavakpaxaru kaxat at lugugu ren, Iesu gaklen pam nege nedi leventaba di goxo nunu ren, la nege mo lara naba song araba i ri limixin kakapmek. ⁶⁵ *La ni ga lok bok keretna, “Ni na levelinga neni lavasuun teren la nia ara tong i rinimi do tara noxo vot pasa ia se ne Tamak na lox avolo i xusu neni na nunu rak.”

⁶⁶ Melemu at nai, buaang atnedi lavaun pinivu ren digamlong basinge i la kopmen bok ba di goxo emu eburu min.

⁶⁷ La ne Iesu ga sue lasangaun mi legepura lavaun pinivu ren keretna, “La nemi bok mi vara i do minamlong?”

⁶⁸ Simon Pita ga vorang i rin keretna, “Leeme Silok, kopmen bok ba tara mabat kis esogo min. Nenu xusuk mun u ruuna levelinga im taba lorooro avolo. ⁶⁹ *La monga ma nunu la maklen i do nenu Laradi Melemelengan boro at ne Moroa.”

⁷⁰ Iesu ga lok tidi, “Nia aga soxolik ka nemi lasangaun mi legepura ngan lavaun pinivu rak. Ketla legesara atnimi ni lamdak at ne Satan.” ⁷¹ Iesu ga tong asu i na mumu ne Judas, lamdak at ne Simon Iskariot. Judas neni lara atnedi lasangaun mi legepura lavaun pinivu, la ga song araba ne Iesu ri limixin kakapmek.

7

Iesu Mi Luvutneton

¹ *Melemu at nai, Iesu gat pas at levenmenemen to Galili. Ni goxo vara i xusu nat pas to Judaia, mila luvuttadi amgomgo diga vara i xusu dina sev amer i. ² *Lara leluxa

* **6:64:** Jo 13:11 * **6:65:** Jo 6:44 * **6:69:** Mt 14:33; 16:16; Mk 1:24; Jo 1:49
 * **7:1:** Jo 5:18 * **7:2:** Mas 23:34

at leme Judaia mo ga sixit auret ta. Laasen at na leluxa do, “Leluxa at Laraogu Xukuxut.” ³ Luvutneton ne Iesu diga lok tin, “Una vas kaxat basinge na loxot, la unat pas uto Judaia ti mo leluxa, kusu lavaun pinivu ram diba ven levempanga sangsangu uba lox i. ⁴ Do u vara i do limixin dinaklen u, nemen uta nemen alipe. Nenu uk lok levempanga sangsangu, kuren la una lox asuvos u ri limixin axap.” ⁵ *Diga tong asu i na mila kopmen tara atdi luvutneton ne Iesu ga nunu ren.

⁶ *La ne Iesu ga lok tidi, “Loxonaleng ti lox asuvos ia xovisi na vot. I epovo do nemi minat pas avot be ti mo leluxa at toxonaleng mi vara i, ⁷ *mila limixin at lavatkangka di noxo belengatngas tinimi. Ketla dinaba belengatngas tia, mila nia a tong amisix i do loklok atdi i lok kapmek. ⁸ Minat pas ti mo leluxa. Nenia noxot pas soso rin, mila loxonaleng ti lox asuvos ia xovisi na vot.” ⁹ Ni ga tong i na, la neni ga nemen go Galili.

Iesu Gak Lok At Leluxa At Laraogu Xukuxut

¹⁰ Melemu at luvutneton digat pas uto at leluxa, Iesu bok gat pas. Kujuk mun neni goxot pas asuvos, ni gat pas epep mun kusu limixin di noxoklen i do neni mo gak lok ap mo leluxa. ¹¹ *Luvuttadi amgomgo diga reven tin go at leluxa, la diga susue mo limixin diga vot go at leluxa, “Ua nga i no?”

¹² Buaang atnedi limixin diga paase siksikma mu ne Iesu. La leventaba luvuttadi diga lok, “Neni lagale laradi.”

Leventaba diga lok, “Kopmen, neni i sasar asoogong buaang limixin.” ¹³ *Ketla kopmen teta goxo paase mumu i at lasaxaven, mila diga marat at luvuttadi amgomgo.

* 7:5: Mt 13:55; Gu 1:14 * 7:6: Jo 2:4 * 7:7: Jo 15:18 * 7:11: Jo 11:56
 * 7:13: Jo 9:22; 12:42; 19:38; 20:19

¹⁴ At laaleng sev avanuet ap mo leluxa, Iesu ga beles to xeneng at loogu laplavang la ga ruka i xusu na anasa limixin. ¹⁵*Luvuttadi amgomgo diga sangu aleng la diga esue, “Na laradi goxot pas ti loklox ase la ga lok ka na lakleklen meva?”

¹⁶*Iesu ga vorang i ridi, “Lavanga salai nia a anasa min kopmen at lakleklen tarak, ketla boro ap mo laradi ga riki ia ude. ¹⁷ Do tara i vara i do na lok levempanga ne Moroa i vara i, neni nabaklen kibis ka i do nenia a anasa mi levelinga boro at ne Moroa, kopla a paase aru mene nga ia mi lolos tarak. ¹⁸*Laradi do i paase aru xa i, neni i ngan do i lox asilok axa i. Do tara i vara i do na lox asilok mo lara ga riki i, neni i paase ruturun la kopmen taxaxarang na nemen teren. ¹⁹*Moses ga raba nemi mi Laulis Linga. Ketla kopmen teta atnimi i an amet at na Laulis Linga. La tila ba mik lok tong pen i do mina sev amer ia?”

²⁰*La limixin diga lok, “Lagas kapmek i nemen keneng taram! Nege nga mo ik lok do nap sev amer u?”

²¹*La ne Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Aga lok legesa vanga sangsangu la nemi axap miga sangu. ²²*Moses ga tong i rinimi do mina rivit kepe levengkontuxu at laxamdak atnimi. Kopmen ne Moses ketla lempareme avolo atnimi mo diga vaxaru ka i. Kuren la miba vit kepe levengkontuxu at laxamdak lixilik atnimi at laaleng kaala. ²³*Mo do mina vit tamdak at laaleng kaala xusu mi noxo los polo Laulis Linga, tila mi musak mila nia ga lox aroo laradi at laaleng kaala? ²⁴*Nemen mita ila mumu ia mi

* 7:15: Mt 13:54; Lu 2:47 * 7:16: Jo 12:49; 14:10 * 7:18: Jo 5:44; 8:50
 * 7:19: Gu 7:53; Ro 2:21-24 * 7:20: Jo 8:48,52; 10:20 * 7:21: Jo 5:16
 * 7:22: Mas 12:3; Lur 17:9-13 * 7:23: Jo 5:8-10,16 * 7:24: Mas 19:15;
 Ais 11:3-4; Jo 8:15

lodoxoma at na lavatkangka, ketla mina ila mumu ia mi lodoxoma avukat boro at ne Moroa.”

Agut Neni Na Lanarong

²⁵ *Ap mo loxonaleng leventaba luvuttadi go Jerusalem diga lok, “Agut neni vam na laradi, luvuttadi amgomgo di lok do dina sev amer i. ²⁶ Mina ven ba i neni i anasa at lemeren limixin axap. La kopmen tara na paase tangarang i. Agut limixin amgomgo diklen i do neni Lanarong.

²⁷ *Ketla do Lanarong na vot, teta noxoklen i do neni meva. La nedik ataklen na laradi do neni ga laa meva.”

²⁸ *La at loxonaleng ne Iesu ga anasa ro at loogu laplavang, neni ga vaase silok keretna, “I ruturun do nemi miklen ia, la miklen i do nia aga laa meva. Ketla agoxot pas ude at lavavara axa rak. Mo lara ga riki ia, neni Lurururun. La nemi mixoklen i. ²⁹ Ketla nenia aklen i, mila nenia agat pas boro ren la neni ga riki ia ude.”

³⁰ *Melemu diga lok tong i do dina ranga alis i, ketla kopmen teta goxo long tu ren, mila loxonaleng teren goxovisi na epovo. ³¹ *Ketla buaang atnedi limixin diga nunu ren diga lok keretna, “Na laradi i lok lempanga sangsangu i silok aleng, kuren la ixo epovo do tara vetpes na vot ngan Lanarong la na lok lempanga i silok tin.”

Luvuttadi Amgomgo Diga Riki Lentaba Uto Saparap Ne Iesu

³² Lubung Parisi diga ronga limixin diga paase siksikma mu ne Iesu la levelinga ni ga tong i. Kuren la nedi eburu mi lavamaasa silok diga riki leventaba luvuttadi rutu mu at loogu laplavang uto at ne Iesu xusu dina ranga alis ka i.

* 7:25: Jo 5:18 * 7:27: Jo 7:41; 9:29 * 7:28: Mt 11:27; Jo 8:55

* 7:30: Jo 7:44; 8:20; 13:1 * 7:31: Jo 2:23; 8:30; 10:42; 11:45; 12:11,42

³³ *Iesu ga lok, “A noxo nemen abao eburu minimi la melemu ba anabat pas ba uto saporap mo lara ga riki ia.

³⁴ *Minaba reven tia, ketla mi noxo vuse ka ia, mila mo lemenemen nia anaba nemen teren, nemi mixo epovo do minat pas uve.”

³⁵ Luvuttadi amgomgo diga epaase xantubu atdi xeretna, “I lok do ni mo nat pas ua xusu nedik noxo vuse ka i. Agut neni nabat pas uto at tara temenemen silok at limixin boro Grik. No limixin me Judaia dik lox e la neni naba anasa limixin boro Grik. ³⁶ Neni i lok do, ‘Minaba reven tia, ketla mi noxo vuse ka ia.’ La i lok bok do, ‘Nemi mixo epovo do minat pas ti mo lemenemen nenia anaba nemen e.’ Ua lavasuun at na levelinga?”

Ladan Im Taba Lorooro

³⁷ *At laaleng kavaxap ap mo leluxa ni laaleng silok. Ap mo laaleng, ne Iesu ga ru upana la ga xup silok keretna, “Do tara go i minu, neni na vot pasa ia la na inin. ³⁸ *I ngan Lovoang Kaala i lok, ‘Do tara na nunu rak, laxadan im taba lorooro naba sesen su boro xeneng at lorooro ren.’ ” ³⁹ *Iesu ga vaase i na mumu Loroonan Kaala. Nedi diga nunu at ne Iesu, dinaba ruuna ka i melemu. Ap mo levenaleng ne Moroa goxovisi na raba Loroonan Kaala, mila ne Iesu goxovisi na urut uto vana ri lixitkis orong teren.

Limixin Diga Paase Mumu Ne Iesu La Diga Epeseves

⁴⁰ *Buaang atnedi limixin diga rongga ne Iesu ga tong na levelinga la diga lok, “I ruturun aleng do na laradi, neni mo leeme vapaase ali, ne Moses ga paase ali min.”

⁴¹ *La leventaba diga lok keretna, “Neni Lanarong.”

* **7:33:** Jo 13:33 * **7:34:** Jo 8:21; 13:36; 17:24 * **7:37:** Mas 23:36; Ais 55:1; Jo 4:10,14 * **7:38:** Ais 58:11; Sak 14:8 * **7:39:** Jo 16:7; 20:22; Gu 2:4 * **7:40:** Jo 6:14 * **7:41:** Jo 1:46; 4:29

Ketla leventaba vetpes diga lok, “Lanarong neni xopmen me Galili. ⁴² *Lovoang Kaala i tong i do Lanarong naba vot boro at libibinat at ne Devit, la neni laanat me Betilem, lemenemen ne Devit gak lox e.” ⁴³ *Kuren la limixin diga epeseves mumu ne Iesu. ⁴⁴ *Leventaba diga lok do dina ranga alis i, ketla kopmen teta goxo rebeng tu ren.

Luvuttadi Amgomgo Di Goxo Nunu At Ne Iesu

⁴⁵ *Luvuttadi rutu mu at loogu laplavang digamlong uto saporap lavamaasa silok mi lubung Parisi, la lavamaasa silok mi lubung Parisi diga lok, “Tila mixo lok ka i ude?”

⁴⁶ *La luvuttadi rutu mu at loogu laplavang diga lok, “Kopmen tara i paase asu levelinga mumuat kerekngan mo laradi.”

⁴⁷ La lubung Parisi diga lok, “Kereva, i bala vukpuk bok nemi? ⁴⁸ *Kereva, tara at luvuttadi amgomgo koplara tara at lubung Parisi go i nunu ren? ⁴⁹ Kopmen tinotno! Mo limixin di rongga i, kopmen dinaklen tempanga xeneng at Laulis Linga at ne Moses, kuren la lasaxaek i mumu di.”

⁵⁰ *Nikodimas neni lara atdi, no migo neni ga vot pasa ne Iesu at lara laxanimin. Neni ga lok tidi, ⁵¹ * “At Laulis Linga atdik ata xo lok li lumumuat mavana at tara, se do dia rongga linga vam teren kusu ti vuse ka laai neni ga lox i.”

⁵² *Diga vorang levelinga ren mi levelinga mukmusak, diga lok keretna, “Agut nenu bok laradi gamasa boro

* 7:42: Sam 89:3-4; Mai 5:2; Mt 2:5-6 * 7:43: Jo 9:16 * 7:44: Jo 7:30
 * 7:45: Jo 7:32 * 7:46: Mk 1:22 * 7:48: Jo 12:42 * 7:50: Jo 3:1-2
 * 7:51: Lal 1:16 * 7:52: Jo 7:41-42

Galili? Una ven avukat Lovoang Kaala la uba xasep do kopmen teeme vapaase ali naba vot boro Galili.”⁵³ [Melemu nedi axap diga epeseves la digat pas ukolonu.

8

Diga Long Lenget Ka Latkin Ga Longka

¹ *La nedi getgesara digat pas uto xolonu atdi, ketla ne Iesu gat pas uto at Lakaana Olip. ² Ga maxantamak suubu ap mo lara laaleng petpes, neni gat pas uto at loogu laplavang. La nedi limixin axap diga tu bubua kangkan i, la ni ga xis kopok la ga anasa di. ³ La luvuttadi loklox ase at Laulis Linga eburu mi lubung Parisi diga lam abeles lara latkin, diga long lenget ka i ga longka. La diga vaxaru li i ro melango atdi axap. ⁴ Diga lok ti ne Iesu, “Laradi loklox ase. Na latkin neni i epot la ma long lenget ka i, i longka lara latlok kopmen ateren. ⁵ *At Laulis Linga, ne Moses ga raba lara lavapaase lolos do tara tatkin na lok na loklok, taba lu amer i mi laxanuat. Ua levelinga ram ti na loklok?”
⁶ *Diga tong i na xusu ti lok tong ne Iesu mila diga vara i xusu dina bala raba i.

Ketla ne Iesu ga rikbu si la ga malagan to xopok at laxangka mi lisivisip teren. ⁷ *Diga tu go la diga susue ne Iesu mi levesusue, la neni ga ru urut akmokso upana la ga lok tidi, “Do tara atnimi goxovisi na lok taxapmek, neni na lok ka tuuat la na lu avot na latkin.” ⁸ La neni ga rikbu manga la ga malagan manga ro xopok at laxangka.

⁹ *Se diga rongga i na, digat pas kaxat sisi basinge mo loxot, luvuttadi mukun avot. La melemu ne Iesu xusuk mun ga nemen eburu mi latkin move ga tu go. ¹⁰ Iesu ga

* **8:1:** Lu 21:37 * **8:5:** Mas 20:10; Lal 22:22-24 * **8:6:** Mt 22:15

* **8:7:** Lal 17:7 * **8:9:** Mt 22:22

ru urut la ga lok tin, “Latkin. Ua nga di no? Kereva, tara gove i nemen kusu na vaxaru u at lavapaase?”

¹¹*La mo latkin ga lok tin, “Kopmen teta, Leeme Silok.”

Iesu ga lok tin, “Nenia bok kopmen ana vaxaru u at lavapaase. Una onon, ketla nemen uta lok bok ba taxakapmek.”]

Iesu Ni Laxasep

Ti Lavatbung Menemen

¹²*La ne Iesu ga vaase manga ri limixin keretna, “Nia Laxasep ti limixin at na lavatbung menemen. Do tara na nunu rak, neni naba ruuna ka laxasep at lorooro, la kopmen noxot pas at lamain.”

¹³La lubung Parisi diga lok tin, “Nenu u lox amuat axa u, kuren la levelinga ram kopmen nak mokso.”

¹⁴*Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Keke i do nia a paase aru axa ia, ketla levelinga rak i ruturun, mila nenia aklen lemenemen nenia aga vas kaxat meve la anabat pas bok uve. Kopmen minaklen lemenemen nenia aga vas kaxat teren la ti lenep nenia anabat pas tin. ¹⁵*Nemi mi ila mumu limixin mi lodoxoma at na lavatkangka, ketla nia a noxo ila mumu loklok at tara. ¹⁶*Ket do nia ana ila mumu loklok at tara, levelinga rak naba ruturun. Mila kopmen nenia xusuk a tong mo levelinga, ketla ne Tamak ga riki ia, neni ik lox amumuat levelinga rak. ¹⁷*Levelinga ro xeneng at Laulis Linga atnimi i lok keretna. Do legepu radi duna siam at tevelinga, du lox amuat mo levelinga do i ruturun. ¹⁸*Nenia a lox amuat axa ia, la ne Tamak bok ga riki ia, i lox amuat box ia.”

* **8:11:** Jo 5:14 * **8:12:** Ais 49:6; Jo 1:4-9; 9:5; 12:46 * **8:14:** Jo 5:31-32;
7:28; 9:29 * **8:15:** Jo 7:24; 12:47 * **8:16:** Jo 5:30; 8:29 * **8:17:** Lal
17:6; 19:15 * **8:18:** 1 Jo 5:9

¹⁹ *Diga sue i, “Ne Tamam ua?”

La ne Iesu ga lok, “Mixoklen ia la ne Tamak. Mo do minaklen ia, minabaklen bok ne Tamak.” ²⁰ *Iesu ga tong na levelinga at loxonaleng neni ga anasa limixin to xeneng at loogu laplavang, to at loxot, levempanga lili pilas ga nemen e. Ketla kopmen tara goxo ranga alis i, mila loxonaleng tin goxovisi na epovo.

Mi Noxot Pas Ti Mo Lenep Nenia Anabat Pas Uve

²¹ *Iesu ga lok manga ridi xeretna, “Anaba onon basinge nimi, la miba reven tia. Ketla minaba seeve nop laxakapmek atnimi, la mixo epovo do minat pas ti mo lemenemen nenia anabat pas uve.”

²² *Luvuttadi amgomgo diga lok tidi xa xeretna, “Neni i lok do, ‘Nedik dixo epovo rit pas ti mo lenep neni nabat pas uve.’ Ua lavasuun at na levelinga? Agut i lok do neni naba sev amet axa i.”

²³ *Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Nemi limixin mede xopok, nenia boro vana. Nemi limixin at na lavatkangka, ketla nenia xopmen mede xopox ia. ²⁴ Kuren la a tong i rinimi do nemi minaba seeve mumu laxakapmek atnimi. Do mixo nunu do nenia mo lara a tong pam i rinimi, minaba seeve mumu laxakapmek atnimi.”

²⁵ La diga sue i, “Nenu nege?”

Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Nia ara tong pam i rinimi. ²⁶ *At laaleng ete nenia anaba ruuna laxampapaase solo mumu laxakapmek atnimi. Mo lara ga riki ia ude, neni Luruturun, la mo levelinga ni ga raba ia min, nia a tong asu i ri limixin axap at na lavatbung menemen.”

* **8:19:** Jo 14:7 * **8:20:** Jo 7:30 * **8:21:** Jo 7:34,36; 13:33 * **8:22:** Jo 7:35
 * **8:23:** Jo 3:31 * **8:26:** Jo 7:28; 12:49

²⁷ Di goxo xasep do ne Iesu ga paase ridi mumu ne Temen. ²⁸ *Kuren la ne Iesu ga lok tidi, “Se do mina xip aurur ia, Laradi Mevana, ro vana at laxaba, minabaklen ba i do nenia nege la minabaklen ba i do nenia axo lok levempanga mi lavavara axa rak. Ketla a vaase mun mo levelinga ne Tamak ga lox ase ia min. ²⁹ *La mo laradi ga riki ia ude, mo ik lok eburu minia, ixo ke xepe xusux ia, mila nenia ak lox amisik levempanga i lox amomo i.” ³⁰ *Buaang atnedi limixin diga ronga ne Iesu ga tong asu na levelinga, diga nunu ren.

Nege Laxamdak At Ne Abaram?

³¹ Kuren la ne Iesu ga lok ti leme Judaia mo diga nunu vam teren, “Dola minam tebeng levenanasa rak, ba raturun do nemi lavaun pinivu rak. ³² La kerepmo mibaklen levelinga raturun at lorooro, la mo levelinga naba lox asepmus nemi.”

³³ *La diga lok, “Nema livipisik li at ne Abaram, la kovisi toxonaleng ma nemen ngan lavaanat saxaruki at teta. Ua lavasuun at nom levelinga ram u tong i do, maba sepmus?”

³⁴ *Iesu ga lok tidi, “A tong tuturun i rinimi. Do tara i lok laxapmek, neni ik lok maxopok at lolos at laxakapmek, la i lok ngan lasaxaruki at laxakapmek. ³⁵ Lasaxaruki neni noxo epovo xusu neni lara xeneng ap mo lixitkis koetemen, ketla neni i gugu mene ridi. Ketla lamdak ap mo loxoetemen, neni i nemen amisik keneng at lixitkis koetemen. ³⁶ Do nenia, ne Nitna na lox asepmus nemi, nemi minaba sepmus tuturun. ³⁷ *Aklen i do nemi livipisik li at ne Abaram. Ketla nemi move mi doma i do

* **8:28:** Jo 3:14; 5:19 * **8:29:** Jo 8:16; 16:32 * **8:30:** Jo 7:31 * **8:33:**
 Mt 3:9 * **8:34:** Ro 6:16,20; 2 Pi 2:19 * **8:37:** Jo 5:18

mina sev amer ia, mila mi noxo siam ka levelinga rak.
³⁸ A paase mumu levempanga ne Tamak ga lox ase ia min, ketla nemi mik lok levempanga ne temen nimi ik lox ase nimi min.”

³⁹ *Diga lok tin keretna, “Temen nema ne Abaram.”

Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Do nemi laxamdak tuturun at ne Abaram, minaba lok leven gugu nunuan kerekngan ne Abaram ga lox i. ⁴⁰ Nenia a tong asu mun levelinga ruturun aga ronga i boro at ne Moroa la mi vara aleng i do mina sev amer ia. Ne Abaram goxo lok tevempanga xerepmo. ⁴¹ *Nemi mik lok levempanga ngan ne temen nimi ik lox i.”

Diga lok, “Ne Moroa xusuk mun neni ne temen nama. La nema laxamdak tuturun teren.”

Luvutnitna Ne Satan

⁴² *Iesu ga lok tidi xeretna, “Dola ne Moroa ne Temen nimi, lebelen nimi naba tu mun tia mila nenia aga laa boro at ne Moroa la monga nenia ak lok de. A goxo vas kaxat mi lodoxoma axa rak, ketla ne Moroa ga riki ia. ⁴³ *Tila mixo xasep at levelinga rak? Lavasuun teren keretna, nemi mixo epovo do mina siam ka levelinga rak. ⁴⁴ Nemi laxamdak at ne temen nimi, ne Satan. La mi vavara aleng i do mina mumu asu lavavara at ne temen nimi. Ga ruka i at lurutu kaxat neni laradi sepsev amet tadi. La neni xopmen na tu at luruturun, mila kopmen turuturun keneng teren. Do neni i vaase laxaxarang, neni ik lok mene levempanga i epovo rin, mila neni laradi xaxarang, la neni lavasuun at laxaxarang. ⁴⁵ A paase ruturun, kuren la mixo nunu at levelinga rak. ⁴⁶ *Kopmen tara atnimi i epovo na lox asuusu i do nenia aga bixurun mi laxakapmek. Dola a

* **8:39:** Mt 3:9 * **8:41:** Lal 32:6; Ais 63:16; 64:8 * **8:42:** 1 Jo 5:1; Jo 16:28 * **8:43:** Ro 8:7; 1 Jo 3:8 * **8:46:** 2 Ko 5:21; 1 Pi 2:22; 1 Jo 3:5

paase ruturun, tila ba mi xopara na nunu at levelinga rak? ⁴⁷*Laradi i laa boro at ne Moroa, neni nang tonga levelinga at ne Moroa. Nemi xopmen boro at ne Moroa, kuren la kopmen minang tonga levelinga ren.”

Iesu La Ne Abaram

⁴⁸*Luvuttadi amgomgo diga lok ti ne Iesu xeretna, “Nenu laradi boro Samaria la lagas i nemen taram.”

⁴⁹Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Lagas kopmen na nemen tarak. Nia a raba asinorong ne Tamak, ketla nemi mixo raba asinorong ia. ⁵⁰*Axo vara i do ana lox asilox ia xusu limixin dina raba asinorong ia. Ketla ne Moroa i vara i do limixin na raba asinorong ia la neni leeme rongtonga linga. ⁵¹*A tong tuturun i rinimi. Do tara na ronga res at levelinga rak, neni noxo seeve.”

⁵²Luvuttadi amgomgo diga lok tin, “Anaa maklen ba i do lagas i nemen taram. Abaram ga met, la lavaeme vapaase ali bok diga met, la u lok keretna, do tara na ronga res at levelinga ram, kopmen noxo met. ⁵³*Temen nema ne Abaram ga met, la nenu u tong i do u silok ti ne Abaram, la lavaeme vapaase ali bok diga met. U doxoma ba i do nenu nege?”

⁵⁴Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Dola nenia ana lox asilox ia, levelinga rak naba lok ngan lavanga gamasa. Ketla ne Tamak ik lox asilox ia. Nemi mi tong i do neni ne Moroa atnimi. ⁵⁵*Nemi xa xopmen minat kis ekilen mi ne Moroa, ketla nenia at kis ekilen min. Dola nia gita tong i do nia xopmen anat kis ekilen min, nenia a lok ngan laradi xaxarang, kerekngan nimi. Ketla nenia at kis ekilen min, la ang tonga res at levelinga ren. ⁵⁶Temen nemi

* **8:47:** Jo 18:37; 1 Jo 4:6 * **8:48:** Mk 3:21-22; Jo 7:20 * **8:50:** Jo 5:41

* **8:51:** Jo 5:24; 6:40,47 * **8:53:** Jo 4:12 * **8:55:** Jo 7:28-29

ne Abaram ga lok momo aleng do neni naba ven lovtopot tarak, neni ga ven i la ga lok momo.”

⁵⁷ Luvuttadi amgomgo diga lok tin, “Nenu xovisi lavalimo sangaun maares taram. La tila u tong i do uga ven pam ne Abaram?”

⁵⁸ *Iesu ga vorang i ridi xeretna, “A tong tuturun i rinimi. Gano ne Abaram, goxovisi na visix i, nenia mo aga nemen pam.” ⁵⁹ *Diga ranga ka laxanuat do ri lu ne Iesu. Ketla neni ga vas ekula kaxat la ga on basinge loogu laplavang.

9

Iesu Ga Lox Axasep Luxatli Main At Laradi

¹ At lara laaleng Iesu gat pas at langa, la ni ga ven lara laradi luxatli ren ga main, nenen ga visik axa i min kuren. ² *La lavaun pinivu at ne Iesu diga sue i, “Rabai, laxakapmek atnege ga lox i la luxatli ren ga main? Ateren kopla at nenen mi ne temen?” ³ *Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Luxatli ren ga main kopmen toxot at laxapmek teren kopla at nenen mi ne temen. Luxatli ren i main kusu ti lox asuusu lolos at ne Moroa at lorooro ren. ⁴ *Levenaleng na ik lok kusu atak lok lugugu ap mo lara ga riki ia ude. Ketla laaleng naba vot la ata noxo epovo xusu ata gugu. I lok ngan laxangking move i soosoo la ata lok leven gugu, ketla dola lamain na vot, ata noxo gugu bok ba. ⁵ *Nenia move a nemen nade at lavatbung menemen la nenia laxasep ti limixin at na lavatbung menemen axap.”

⁶ *Melemu at na levelinga ren, neni ga xalaubis uto at laxangka, la ga gis nom loxongkangka. Ni ga lox amulum

* 8:58: Jo 1:1 * 8:59: Jo 10:31 * 9:2: Pas 20:5; Isi 18:20; Lu 13:2,4

* 9:3: Jo 11:4 * 9:4: Jo 5:17,20; 11:9; 12:35 * 9:5: Mt 5:14; Jo 8:12

* 9:6: Mk 8:23

i la ni ga lok li i ro at luxatli at nom laradi. ⁷*La neni ga lok tin, “Unat pas la una gos lamaram to at lavatdan kis Siloam.” Lavasuun at na laasen do, “Gariki.” La mo laradi ga vas kaxat, la ga gos lemeren la gamlong uto xolonu, luxatli ren monga ga repalas pam, ga reven ta.

⁸ Nedi digak lox aurer i, la nedi bok limixin diga reven i ga ngising panga, avot be ri na lavanga sangsangu, la diga esue xeretna, “Kereva, neni vam na laradi no gat kis la ga ngising panga?” ⁹ Leventaba diga lok, “Neni vam.”

Ketla leventaba vetpes diga lok, “Kopmen, ketla neni i ven ngan i.”

Ketla mo laradi xa ga lok, “Nenia vam mo laradi.”

¹⁰ La diga sue lolos i, “Luxatli ram i lox avukat kereva?”

¹¹ La ni ga vorang i ridi xeretna, “Lara laradi, laasen teren ne Iesu i xalaubis amumulum loxongkangka, la ia gis i de at luxatli rak, la ia lok tia do anat pas uto Siloam la ana gos lamarak. La nia a vas kaxat la ise do nia a gos lamarak, ara ven bok ba.”

¹² La diga sue i, “Ua nga mo laradi?”

La ni ga lok, “Axoklen i.”

Lubung Parisi Diga Ven Mumu Na Laradi

¹³ Melemu mo limixin diga lok ka na laradi, luxatli ren ga main uto at lubung Parisi. ¹⁴*Mo laaleng ne Iesu ga xalaubis loxongkangka la ga lox avukat luxatli ren, ni laaleng kaala. ¹⁵ Kuren la lubung Parisi diga sue mo laradi do luxatli ren ga lox avukat kereva. La ni ga lok tidi, “Mo laradi i lok li loxongkangka mumulum at luxatli rak, la a gos lamarak la monga a epovo xusu ana reven.”

¹⁶*Leventaba lubung Parisi diga lok, “Laradi i lox i na, kopmen boro at ne Moroa mila i los polo Laulis Linga.”

* **9:7:** 2 Lav 5:10 * **9:14:** Lu 13:14 * **9:16:** Jo 3:2; 7:43; 9:31-33

Ketla leventaba vetpes diga lok, “Neni xopmen laradi xapmek mila laradi kapmek ixo epovo xusu na lok tevem-panga sangsangu ngan i na.” La lekarakat ga ravasu xantubu atdi.

¹⁷ *La lubung Parisi diga sue amu manga mo laradi, “U lok do neni i lox avukat luxatli ram. Kereva lodoxoma ram tin?”

La neni ga vorang i ridi xeretna, “Neni leeme vapaase ali.”

¹⁸ La luvuttadi amgomgo di goxo nunu do luxatli ren ga main la monga neni ga epovo do na reven. Kuren la diga riki lara laradi xusu na lam ka ne temen mi nenen. ¹⁹ La diga sue du, “Lamdak atnumu na? La kereva, at laaleng nenen ga visix i, luxatli ren ga main? I lok kereva la neni i reven manga?”

²⁰ Temen mi ne nenen duga vorang i ridi xeretna, “Maklen i do neni lamdak atnama, la maklen box i do maga visix i, luxatli ren ga main. ²¹ Ketla monga maxoklen i do i lok kereva la i epovo xusu na reven. La maxoklen box i do nege ga lox avukat luxatli ren. Mina sue i, neni laradi silok ta la neni xa ba vorang levesusue atnimi.” ²² *Temen mi nenen duga tong i na mila duga marat at luvuttadi amgomgo. Luvuttadi amgomgo diga tong li vam levelinga do tara na tong i do ne Iesu neni Lanarong, diba sep pepe i xusu neni noxo vubeles bok ba uto at loogu singising. ²³ Na lavasuun teren la ne temen mi nenen mo laradi duga lok, “Neni laradi silok ta. Mina sue i.”

²⁴ *Diga ro ka amu manga mo laradi, luxatli ren ga main la diga lok tin, “Una xaape de melamgo at ne Moroa do nenu una vaase raturun. Maklen i do na laradi ga lox avukar u, ni laradi xapmek.”

* ^{9:17:} Jo 4:19 * ^{9:22:} Jo 7:13 * ^{9:24:} Jos 7:19

²⁵ Mo laradi ga vorang i ridi xeretna, “Axoklen i do neni laradi xapmek kopla kopmen. Ketla legesa vanga mene aklen i xeretna, luxatli rak ga main, ketla monga a reven avukat.”

²⁶ Diga sue i, “I lok lavanga salai ru? La i lok arepalas luxatli ram kereva?”

²⁷ La mo laradi ga lok tidi, “Ara tong pam i rinimi, la nemi mixo rongga i. Tila mik lok do mina rongga amu manga i? Agut nemi bok, mi vara i do, mina lok ngan lavaun pinivu ren.”

²⁸ Diga vaase kapmek tin la diga lok tin keretna, “Nenu lun pinivu ren, nema lavaun pinivu at ne Moses.

²⁹ *Maklen i do ne Moroa ga paase ri ne Moses. Ketla ti nom laradi maxoklen tinotno i do neni ga laa meva.”

³⁰ Mo laradi ga vorang i ridi xeretna, “Lavanga vetpes na. Mo laradi i lox avukat luxatli rak la mixoklen i do neni i laa meva. ³¹ *Ataklen i do ne Moroa kopmen nang tonga nedi limixin kakapmek. Ketla ing tonga mun nedi luvuttadi di lotu saporav i la nedi luvuttadi di mu asu lavavara ren. ³² Ga ruka i at lurutu kaxat at na lavatbung menemen, goxovisi tara ga lox arepalas tuxatli at taradi, nenen ga visik axa i, la luxatli ren ga main. ³³ *Do mo laradi, xopmen ne Moroa nak lok eburu min, neni gita xo epovo na lox arepalas luxatli rak ngan tai na.”

³⁴ *La diga lok tin keretna, “Nenu u umsu mi laxakapmek ga ruka i at nenam ga visix u, la kereva ba uk lok tong i do una lox ase nama?” Kuren la diga sep pepe i xusu neni noxo vubeles bok ba uto at loogu singising.

Luxatli At Lebelen Laradi I Main

* **9:29:** Jo 8:14 * **9:31:** Sam 34:15; 66:18; Ais 1:15; Ler 15:29 * **9:33:**
 Jo 9:16 * **9:34:** Sam 51:5; Jo 9:2

³⁵ Iesu ga ronga i do diga sep pepe mo laradi. La ni ga vot pasa i la ga sue i, “Kereva, u nunu at Laradi Mevana?”

³⁶ Mo laradi ga lok, “Leeme silok, una tong i ria do neni nege, kusu anaba nunu ren.”

³⁷ *Iesu ga lok tin, “Ura ven pam i, la neni monga i epaase eburu minu.”

³⁸ Mo laradi ga lok, “Leeme Silok, a nunu ram.” La ni ga xis tiktikbu mi luvatgulom teren to melamgo at ne Iesu la ga lotu saparav i.

³⁹ *Iesu ga lok tin, “Aga vot nade at lavatbung menemen kusu ti ila mu loklok at limixin, la nedi lengkatli main dinaba reven avukat, la nedi di reven, levengkatli atdi naba main.”

⁴⁰ *Leventaba lubang Parisi digak lok go eburu min, diga ronga na levelinga, la diga sue i, “U doxoma i do nema bok lengkatli atnama i main?”

⁴¹ *Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Dola lengkatli atnimi i main, i lox asuusu i do kopmen taxakapmek nak lok atnimi. Ketla mi tong i do, ‘Ma epovo ri reven.’ La lavasuun at nom levelinga do nemi move mi bixurun mi laxakapmek.”

10

Lavapaase Poovo Ri Loroboro At Laxasipsip

¹ La ne Iesu ga lok bok tidi, “A tong tuturun i rinimi. Laradi do ixok beles at lumusmarakom at loroboro at laxasipsip, ketla i xot lixa at lengkot petpes, neni laradi xipkip pilo la laradi saksak paxat panga. ²Laradi do ik lixa akmokso ro at lumusmarakom, neni laradi loklok tatao at laxasipsip. ³Laradi loklok tatao at lumusmarakom i

* **9:37:** Jo 4:26 * **9:39:** Jo 3:17; 8:15-16; Mt 13:11-15 * **9:40:** Mt 15:14; 23:26 * **9:41:** Jo 15:22

susuang lumusmarakom tin. La laxasipsip diang tonga xisip laxaka ren do neni i toro ri levesipsip axa ren mi levenasen atdi, la i ram lam asu di ukamang. ⁴*Do ira lam asu axap di ukamang, neni im gomgonga di, la laxasipsip dia mumu asu i, mila laxasipsip ding tonga xisip laxaka ren. ⁵Di noxo mu asu gamasa tara vetpes. Kopmen, dinaba epeseves basinge i, mila dixo ronga xisip laxaka ren.” ⁶*Iesu ga tong na lavapaase poovo ridi, ketla di goxo xasep at na levelinga ren.

Iesu Neni Laradi Nunuan Ti Loklok Tatao Sipsip

⁷Kuren la ne Iesu ga lok manga, “A tong tuturun i rinimi. Nenia lumusmarakom ti laxasipsip. ⁸*Nedi luvuttadi vetpes digamgo ria, nedi luvuttadi saksak paxat panga la luvuttadi xipkip pilo, ketla laxasipsip digoxo ronga res atdi. ⁹*Nenia lumusmarakom. Do tara na beles keneng at na lumusmarakom, neni naba ruuna ka lorooro avolo. Neni nabat pas beles la nat pas su la na puse xaka lempivilis nunuan. ¹⁰Laradi xipkip pilo ik beles mene rip kip pilo, tip sev amet, la rik lok kapmek laxasipsip. Nenia agara vot pam kusu ti raba lorooro nunuan ti limixin, la mo lorooro naba umsu atdi.

¹¹*Nenia laradi nunuan ti lok tatao laxasipsip la a gagas bok kusu ana met nop laxasipsip. ¹²*Laradi do di un kaka mene i xusu ti lok tatao laxasipsip, la laxasipsip kopmen ateran. Neni ik sixiro do neni i ven tangarang ka lavatman sio it pas kusu ti sev amet laxasipsip. Do kuren, laman naba lox epeseves laxasipsip la naba atat alis ka tentaba atdi. ¹³Mo laradi naba sixiro mila neni laradi diga un kaka mene i la neni ixo doxoma solo laxasipsip.

* **10:4:** Jo 10:27 * **10:6:** Jo 16:25 * **10:8:** Jer 23:1-2; Isi 34:2-3

* **10:9:** Sam 118:20; Jo 14:6 * **10:11:** Sam 23:1; Li 7:17 * **10:12:** Gu 20:29

¹⁴*Nenia laradi nunuan ti lok tatao laxasipsip, la nenia akleklen mo laxasipsip do atarak, la nedi dikleklen ia, ¹⁵*kerekngan mun ne Tamak ikleklen ia, la nenia akleklen ne Tamak. La a gagas kusu ti met nop di. ¹⁶*Leventaba laxasipsip bok mo rak la dixok lok keneng at na loroboro. Anaba lok ka bok di ukeneng. La nedi bok dinaba ronga laxaka rak la dinaba ngan legesi binam sipsip mene eburu minedi leventaba laxasipsip no dira nemen pam keneng at loroboro la legesa radi loklok tatao sipsip naba gomgonga di. ¹⁷*Tamak i balamu ia mila a momo xusu ti raba lorooro rak, la anaba lok ka amlong box i. ¹⁸*Kopmen teta naba lok pes lorooro rak basinge ia. Nenia anaba raba gamasa mun i at lavavara axa rak. La a epovo xusu ti raba lorooro rak la a epovo bok kusu ti roo xat amlong. Ne Tamak ga raba ja mi lolos ti lox i xuren.”

¹⁹*Na levelinga at ne Iesu ga lox epeseves manga nedi leme Judaia ri legepu binam tadi mi levendoxoma vetpes. ²⁰*Buaang atnedi diga lok, “Lagas i nemen teren. Neni ing tangku. Tila ming tonga i?”

²¹Ketla leventaba diga lok, “Laradi do lagas i nemen teren, kopmen na epovo ri paase xerepmo. Lagas kopmen na epovo naba lox arepalas lengkatli main.”

*Luvuttadi Amgomgo
Di Goxo Nunu At Ne Iesu*

²²Laaleng ga vot nga xusu ti limixin me Judaia ri lok leluxa ro Jerusalem ti lok katling laaleng diga lox anarong loogu laplavang to Jerusalem. Ga ravasu ap mo leven gaaling at lamdut. ²³La ne Iesu gat pas to xeneng at loogu laplavang at lara loxot, laasen teren do “Lavatkon gu at ne

* **10:14:** Jo 10:27; 2 Ti 2:19 * **10:15:** Mt 11:27; Jo 15:13; 1 Jo 3:16

* **10:16:** Ais 56:8; Jo 11:52; 1 Pi 2:25; Isi 34:23; 37:24 * **10:17:** Pl 2:8-9

* **10:18:** Jo 5:26; 14:31; 19:11 * **10:19:** Jo 7:43 * **10:20:** Jo 7:20; 8:48

Solomon.” ²⁴* La luvuttadi amgomgo at limixin me Judaia diga vot pasa i la diga lok, “Lavanisa aleng ta unak lok nama la mana i doxoma? Tong axasep avukat nema do kereva nenu Lanarong?”

²⁵* Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Aga tong pam i rinimi, ketla kopmen mina nunu rak. Levempanga sangsangu ak lox i mi lolos at ne Tamak di lox asuusu ia. ²⁶* Ketla kopmen mina nunu rak mila nemi xopmen laxasipsip tarak. ²⁷* Laxasipsip tarak ding tonga laxaka rak. Akleklen di, la di mumu asu levelinga rak. ²⁸* Am taba nedi mi lorooro avolo la di noxo seeve rinotno. La kopmen tara i epovo na lok kepe di basinge ia. ²⁹ Ne Tamak ga raba ia mi nom laxasipsip la neni i silok ti levempanga vipis axap, la kopmen tara i epovo na lok kepe nedi laxasipsip basinge loklok tatao ren. ³⁰ Nema mi ne Tamak ma lok ngan legesara.”

³¹* La diga ranga ka manga laxanuat kusu dina lu amer i. ³² Iesu ga lok tidi, “Agara lok pam laxampanga sangsangu ne Tamak ga raba ia min kusu ana lox i ro melamgo atnimi. Ti ua lara at nai nemi mi lok do mina luvar ia xusu nen?”

³³* Diga vorang i rin keretna, “Maxo lok do mana luvar u mumu mo levempanga sangsangu, ketla u tong i do nenu ne Moroa. Nenu mun laradi, ketla uk lok tong pen i do una lox axa u xerekngan ne Moroa la kerepmo u paase vupu rin.”

³⁴ Iesu ga lok tidi xeretna, “Levelinga xeneng at Laulis Linga atnimi i lok keretna,
‘Nenia aga tong i do nemi xa levenmoroa.’ Sam 82:6

³⁵* Ataklen i do levelinga at Laulis Linga i raturun tinotno.

* **10:24:** Gu 3:11; 5:12; Lu 22:67 * **10:25:** Jo 4:26; 5:36; 10:38 * **10:26:**

Jo 6:64; 8:45 * **10:27:** Jo 8:47; 10:3 * **10:28:** Jo 3:16; 6:39; 18:9

* **10:31:** Jo 8:59 * **10:33:** Mas 24:16; Mt 26:65; Jo 5:18 * **10:35:**

Mt 5:18

La ne Moroa ga tong di do levenmoroa, ti mo luvuttadi levelinga ren ga vot tidi. ³⁶ La ne Tamak ga soxolik ka ia la ga riki ia ude at na lavatbung menemen. Tila ba la, mia tong i do nenia a paase vupu ri ne Moroa mila a tong i do nenia Nitna ne Moroa? ³⁷ Dola nenia xopmen ana lok leven gugu at ne Tamak, nemen mita nunu bok ba rak. ³⁸*Ket do anak lok leven gugu ren, la mixo nunu rak, mina nunu at leven gugu rak, kusu miba doxoma i, la minaklen i do ne Tamak i nemen keneng tarak, la nenia xeneng teren.” ³⁹*Diga lok do dina ranga alis i, ketla neni ga vas su mulus mene at lengkikngen di.

⁴⁰*Iesu ga vas korop amu manga ladan sen Joridan uto at lenep ne Jon gap sep susu limixin e gano, la neni gak lok go. ⁴¹Buaang nedi limixin diga vot pasa i, la diga lok, “Jon goxo lok tevempanga sangsangu xeretna, ketla levelinga axap, ne Jon ga paase mumu na laradi min ga ruturun.”

⁴²*La buaang limixin go diga nunu at ne Iesu.

11

Lanmet At Ne Lasaro

¹*Lara laradi laasen teren ne Lasaro, ga nemen to Beteni, ga meres. Beteni ni lemenemen ua ne Maria mi ne Mata nedu lueton duga nemen go. ²*La ne Maria neni lara no ga sobili laxadan mavak to at luxangkedek at Leeme Silok la ga ves amesemes i mi lavatkabinim at lavatlak teren. Ne Lasaro neni neinen du, mo gak meres. ³*La na lueton duga lox aonon levelinga ri ne Iesu keretna, “Leeme Silok. Lentangas orong taram i meres.”

⁴*Se ne Iesu ga ronga i na, neni ga lok, “Lanmet kopmen

* **10:38:** Jo 14:10-11 * **10:39:** Lu 4:30; Jo 8:59 * **10:40:** Jo 1:28

* **10:42:** Jo 7:31 * **11:1:** Lu 10:38-39 * **11:2:** Jo 12:3 * **11:3:** Jo

11:36 * **11:4:** Jo 9:3; 11:40

neni laxavaxap at nai ri ne Lasaro. Na lavanga i vot kusu ti emi asu mi ne Moroa, la kusu Nitna ne Moroa naba ruuna ka leemi asu.”⁵ Iesu ga balamu aleng ne Mata du lueton, la ne Lasaro.⁶ Se ne Iesu ga lok ka levelinga do Lasaro ga meres, neni ga nemen avolo bok go ap mo lenep, neni gak lox e at legepu aleng bok.

⁷ Melemu neni ga lok ti lavaun pinivu ren, “Atamlong uto Judaia.”

⁸ *Ketla diga lok tin, “Rabai. Gameraena luvuttadi amgomgo diga lok do dina lu amer u, tila u lok do unamlong?”

⁹ *Iesu ga vorang i ridi, “Laaleng kangking i ruuna lasangaun mi legepu xonatat aleng. Kuren la, mo do taradi nat pas at laxangking tubu, neni xopmen nak sak kikixin, mila neni i ven laxasep at na lavatbung menemen.¹⁰ *Ket do taradi nat pas at laxanimin, neni nak sak kikixin, mila kopmen taxasep na nemen keneng teren.”

¹¹ *Iesu ga tong i na, la melemu ni ga lok bok, “Lentangas atdik ne Lasaro mo i unga, ketla anabat pas la ana lox aus i.”

¹² La lavaun pinivu ren diga lok tin keretna, “Leeme Silok. Mo do neni go i unga, neni naba lox avukat.”¹³ Ketla lavasuun at levelinga at ne Iesu do Lasaro ga met. La lavaun pinivu diga nua i do Lasaro ga unga mene.

¹⁴ Kuren la ne Iesu ga tong axasev i ridi do, “Lasaro mo ira met pam.¹⁵ Ketla a momo do nia goxok lok eburu min. La mumu mun i na, minaba nunu ba rak. Atat pas uto xusu tana vot pasa i.”

* 11:8: Jo 8:59 * 11:9: Jo 9:4-5 * 11:10: 1 Jo 2:11 * 11:11: Mt 9:24

¹⁶ *Tomas lara laasen bok teren ne Didimas ga lok ti mo lavaun pinivu xeretna, “Ata emu eburu min, kusu ataba met eburu min.”

Iesu Neni Laxakatu Kaxat Amlong La Lorooro

¹⁷ Iesu ga vot, la neni ga long lenget ka i do limixin diga li vam ne Lasaro ro at lamaaut la lavanuet aleng gara volo vam i. ¹⁸ *Beten i goxo vaxalom boro Jerusalem, ¹⁹ la buaang luvuttadi amgomgo at limixin me Judaia diga vot kusu dina ven ti ne Mata mi ne Maria la ti vaase amenemen du mumu lanmet at neinen du. ²⁰ Se ne Mata ga rongga i do ne Iesu mo ga vot, neni ga vas su xusu ti ekip tangarang min. Ketla ne Maria ga men alu go xolonu.

²¹ *Mata ga lok ti ne Iesu, “Leeme Silok. Mo do nu gitak lok de, neinuk gi toxo met. ²² Ketla akleklen i do monga ne Moroa naba raba u mi lavanga salai do una sing i min.”

²³ Iesu ga lok tin, “Neinum naba rooro xat amlong.”

²⁴ *La ne Mata ga lok, “Aklen i do neni naba rooro xat amlong at laaleng kavaxap.”

²⁵ Iesu ga lok tin, “Nenia Laxakatu Kaxat Amlong mi Lorooro. Do tara i nunu rak, neni naba rooro amlong do neni na met. ²⁶ *La do tara i rooro la i nunu rak, neni noxo met. Kereva, u nunu at na levelinga?”

²⁷ *La ne Mata ga lok, “I ruturun, Leeme Silok. A nunu do nenu Lanarong, Nitna ne Moroa, la ne Moroa ga tong i do nenu unaba si ude xopok at lavatbung menemen.”

Iesu Gang Teng

²⁸ Melemu at na levelinga at ne Mata, neni gamlong la ga vaase nemnem ti ne Maria, la ni ga lok, “Leeme loklox ase nga mo i auret la i susue ru do una vot pasa i.” ²⁹ *Se

* 11:16: Mk 14:31 * 11:18: Mt 21:17 * 11:21: Jo 11:32 * 11:24: Jo 5:29
 * 11:26: Jo 8:51 * 11:27: Jo 6:69 * 11:29: Jo 11:20

ne Maria ga rongga i na, neni ga xatu kaxat la ga vas soso mun kusu ti vas tangarang ka i. ³⁰ Iesu goxovisi na vot to xolonu, ketla neni move ga nemen ap mo lenep ne Mata ga xip tangarang ka i ve. ³¹ Luvuttadi amgomgo mo digak lok go at loogu eburu mi ne Maria diga paase amenemen i. Se diga ven i ga xatu kaxat la ga vas su soso ukamang, diga mumu asu i. Diga nua i do neni mo gat pas uto at lamaaut, kusu nang teng go.

³² *Se ne Maria ga vot to at lenep ne Iesu ga nemen e la ga ven i, neni ga xis tiktikbu mi luvatgulom teren la ga lok, “Leeme Silok, mo do nu gitak lok nade, neinuk gi toxo met.”

³³ Iesu ga ven i gang teng, la luvuttadi amgomgo bok mo diga emu min digang teng, la lebelen ga lok tuntun aleng.

³⁴ La ni ga sue di xeretna, “Miga li i ua?”

La diga lok, “Atat pas la una ven i.”

³⁵ *La ne Iesu gang teng.

³⁶ La luvuttadi amgomgo diga lok, “Mi ven ba i, neni i lok tuntun aleng ne Lasaro.”

³⁷ *Ketla leventaba atdi diga lok, “Neni ga lox arepalas luxatli at laradi luxatli ren ga main. La kereva, ni goxo epovo do na lox aroo ne Lasaro xusu ni noxo met?”

Iesu Ga Lox Axatu Amlong Ne Lasaro Basinge Lanmet

³⁸ *Lebelen ne Iesu ga lok tuntun amu bok, la neni gat pas uto at lamaaut. Mo lamaaut gak lok to at lubuang la lavaruat gak lok pe lungusungus ap mo lubuang. ³⁹ La ne Iesu ga lok tinedi xeretna, “Mina lok pes lavaruat basinge lubuang.”

* 11:32: Jo 11:21 * 11:35: Lu 19:41 * 11:37: Jo 9:6 * 11:38: Mt 27:60

La ne Mata, neinen ne Lasaro ga lok, “Leeme Silok, lorongan naba somau mila at lavanuet aleng ta, neni gak midi ro xeneng at lamaaut.”

⁴⁰ *Iesu ga lok tin, “Kereva, nenia agoxo tong box i ru do unaba ven lolos at ne Moroa mo do una nunu?”

⁴¹ Diga lok pes lavaruat, la ne Iesu ga milik urut upana la ga lok, “A tong aorong tu Tamak, do u ronga ia. ⁴² *Aklen i do amisik ung tonga ia, ketla a tong i na xusu na limixin dina nunu do uga riki ia.”

⁴³ Melemu at na levelinga ren, neni ga xup silok keretna, “Lasaro. Pas su.” ⁴⁴ La ne Lasaro ga vas su nga, la lukngen mi luxangkedek teren diga is i mi lentamon itis tongan. La labantamon bok diga is pe lavatlak teren min.

La ne Iesu ga lok, “Mina soxomus asu i, la mina soxope i uto na onon.”

*Luvuttadi Amgomgo Diga Lok Langas Linga Ri Sep Ne Iesu
(Mt 26:1-5; Mk 14:1-2; Lu 22:1-2)*

⁴⁵ *Buaang atnedi luvuttadi amgomgo mo diga vot kusu ti ven ne Maria, kuren la diga ven na lavanga ne Iesu ga lox i la diga nunu ren. ⁴⁶ *Ketla leventaba atdi digamlong uto at lubung Parisi la diga tong i ridi mumu mo lavanga sangsangu ne Iesu ga lox i. ⁴⁷ Kuren la lubung Parisi la lavamaasa silok diga vot buru la diga epaase, “Ataba lok lavanga salai? Na laradi ik lok buaang laxampanga sangsangu. ⁴⁸ Mo do ata ke xepe i nak lok na levempanga, limixin axap diba nunu ren, la limixin boro Rom dinaba musak la dina sele utut kepe loogu laplavang eburu mi limixin atdik.”

⁴⁹ Lara atdi laasen teren ne Kaiapas, neni lamaasa gomgo ap mo lamaares ga lok, “Mixoklen tevempanga.

* 11:40: Jo 11:4,23-26 * 11:42: Jo 12:30 * 11:45: Jo 4:48; 7:31

* 11:46: Lu 16:31

⁵⁰ *Mina xasep do i lox avukat ti tegesa radi na met nop limixin kusu limixin axap me Judaia di noxo seeve.”

⁵¹ *Ni goxo tong i na mi lodoxoma axa ren, ketla neni ga lamaasa gomgo ap mo lamaares, la neni ga paase ali do Iesu mo naba met nop limixin me Judaia, ⁵² *la kopmen tinedi xusuk, ketla tinedi bok limixin kopmen di me Judaia no diga epeseves la neni naba lox etang du ngan legesabung mixin.

⁵³ *Ga ruka i ap mo laaleng luvuttadi amgomgo me Judaia diga puse ngas do ri sev amet ne Iesu.

⁵⁴ *Kuren la ne Iesu goxot pas saxaven go Judaia. Ketla neni ga on basinge mo lenep la gat pas uto at loxot gak lok saparap lamatbin, uto at lemenemen laasen teren Epraem la gak lox eburu mi lavaun pinivu ren go. ⁵⁵ *Leluxa at leme Judaia laasen teren Lovovolo Pe mo ga auret ta, la buaang limixin at lengkot axap at levennep Judaia digat pas uto Jerusalem, kusu ti lox adadat nedi at lemeren ne Moroa ri mo leluxa. ⁵⁶ *Diga reven ti ne Iesu, la se diga vot go at loogu laplavang diga esue xa minedi getgesara, “Kereva, mi doxoma i do neni naba vot bok ti na leluxa?” ⁵⁷ Lubung Parisi mi lavamaasa silok diga raba linga vam di. Do tara na ven lenget ne Iesu go at toxot, neni naba tong i ridi xusu diba ranga alis i.

12

Maria Ga Gos Luxangkedek At Ne Iesu Ro Beteni

(Mt 26:6-13; Mk 14:3-9; Lu 7:37-38)

¹ *At lavanna aleng avot ti leluxa at Lovovolo Pe, Iesu gat pas uto Beteni, mo lemenemen ne Lasaro gak lox e.

* 11:50: Jo 18:14 * 11:51: Lur 50:20 * 11:52: Jo 10:16; 17:21; 1 Jo
2:2 * 11:53: Jo 5:18 * 11:54: Jo 7:1 * 11:55: 2 Let 30:17; Gu 21:26
* 11:56: Jo 7:11 * 12:1: Jo 11:1,43

Ni laradi ne Iesu ga lox arooro amlong i basinge lanmet. ²*Limixin at ne Lasaro diga lox agagas li leveluxa rin go, la ne Mata ga raba luxa di, la ne Lasaro la leventaba luvuttadi bok diga anan eburu mi ne Iesu. ³*La ne Maria ga lok ka lubuxom* ga umsu mi laxadan mavak, laasen teren naat. Mo laxadan somavak luunun teren ga silok aleng. La neni ga soli i ro at luxangkedek at ne Iesu, la ga ves amesemes i mi lavatkabinim at lavatlak teren. Losomavak at na laxadan ga umsu go xeneng ap mo loogu.

⁴*La lara lun pinivu at ne Iesu, ne Judas Iskariot, neni mo lara ga song araba ne Iesu ri limixin kakapmek, ga lok keretna, ⁵*“Kereva, ixo epovo dina sesep mi na laxadan mavak la naba epovo at lavantun sangaun kobot (300) denarias kusu dina raba limixin banbalo min?” ⁶Ni ga tong i na, mila neni laradi xipkip pilo la kopmen do ni ga doxoma limixin banbalo, ketla neni ga vara i do neni nam nem kaka i. Neni gak lok tatao lempilas atdi la amisik ni gam nem teren.

⁷*Ketla ne Iesu ga lok, “Keke mulus na latkin. Na ladan neni ga gagas li i xusu tik mir ia. ⁸*Limixin banbalo dinabat pot pasa amisik nimi xusu minabak lok tooro di, ketla nenia noxo nemen eburu amisik minimi.”

Lavamaasa Diga Puse Ngas Ti Sev Amet Ne Lasaro

⁹*Buaang limixin me Judaia diga rongga i do ne Iesu gak lok to Beteni, kuren la digat pas ugo. Digat pas mila diga vara i do dina ven ne Iesu mi ne Lasaro, mo ne Iesu ga lox arooro amlong i basinge lanmet. ¹⁰Kuren la lavamaasa silok diga tong li levelinga do dinaba sev amet bok ne

* **12:2:** Lu 10:40 * **12:3:** Lu 7:37-38 * **12:3:** Na lubuxom tuntu diga xovox i mi luuat bunbun. * **12:4:** Jo 18:3 * **12:5:** Mt 19:21 * **12:7:** Jo 19:40 * **12:8:** Lal 15:11 * **12:9:** Jo 11:43-44

Lasaro, ¹¹* mila buaang nedi limixin me Judaia diga sok tixirixes lavamaasa la diga nunu nga at ne Iesu.

Iesu Ga Beles To Jerusalem

(Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Lu 19:28-40)

¹² Ap mo laaleng petpes buaang nedi limixin mo diga vot ti leluxa at Lovovolo Pe la diga ronga i do ne Iesu mo gat pas uto Jerusalem. ¹³* Kuren la diga ra ka laxangkakan bisi la diga vas su xusu ti ekip tangarang min. La diga lok, “Leemi asu ri ne Moroa. Luvukat ti mo laradi it pas mi laasen at Leeme Silok. Luvukat ti Loorong Silok boro Israel.”

Sam 118:25-26

¹⁴ Iesu ga lok ka lodongki maxat la ga xis teren, kerekngan Lovoang Kaala ga tong i xeretna,

¹⁵ “Limixin me Saion. Nemen mita marat. Loorong Silok atnimi nom it pas saparap nimi, it kis at lodongki maxat.”

Sak 9:9

¹⁶* Ap mo laaleng na lavanga ga ravasu, lavaun pinivu di goxo xasep at lavasuun ap mo levelinga. Ketla se at laaleng ne Iesu ga rooro xat amlong digaklen ba i do Lovoang Kaala ga tong asu na lavanga, la mo limixin diga lox i na ri ne Iesu.

¹⁷* La mo limixin diga nemen eburu mi ne Iesu ap mo laaleng neni ga ro asu ka ne Lasaro boro at lamaaut, la ga lox aroo amlong i basinge lanmet. Diga tong asu na lavanga ro Jerusalem. ¹⁸ La buaang nedi limixin digat pas kusu ti ekip tangarang min, mila diga ronga i do neni ga lox aroo amlong ne Lasaro. ¹⁹* Kuren la lubung Parisi diga lok tinedi getgesara, “Mina ven ba i. Ata noxo lox asoxos toxot at levendoxoma atdik. Limixin axap mo dia mumu asu nga ne Iesu.”

* **12:11:** Jo 11:45 * **12:13:** Mt 27:42; Jo 1:49 * **12:16:** Jo 2:22

* **12:17:** Jo 11:43-44 * **12:19:** Jo 11:48

Limixin Petpes Diga Lok Do Dina Epaase Eburu Mi Ne Iesu

²⁰ Ap mo laaleng at leluxa, leventaba limixin me Grik diga nemen kantubu ap mo limixin mo digat pas uto Jerusalem kusu ti lotu. ²¹*Diga vot pasa ne Pilip, neni boro Betsaida at lenep Galili la diga lok tin, “Leeme silok. Ma vara i do mana vot pasa ne Iesu.” ²² Pilip gat pas la ga tong i ri ne Endru, la nedu buru dugat pas la duga tong i ri ne Iesu.

²³*La ne Iesu ga lok tidu xeretna, “Loxonaleng mo ia epovo vam kusu ne Moroa na lox asilox ia, Laradi Mevana. ²⁴*A tong tuturun i rinumu. Luxuvenit piao, do limixin di noxotlo i, noxo visik. Do i mang la ditlo li i at laxangka, melemu naba visik buaang levempeven piao. ²⁵*Do tara i vavara aleng lorooro ren, neni naba sang apkav i. La do tara ixo vara aleng lorooro ren at na lavatbung menemen kopok, neni nabam tebeng amisix i ri lorooro avolo. ²⁶*Do tara i vara i do na lok lugugu rak, neni na lok kaka be loklok tarak, kusu neni naba lok ngan lasaxaruki rak la na nemen ap mo lenep nenia anak lox e. Ne Tamak naba lox asilox i do neni na lok lugugu rak.”

Iesu Ga Paase Mumu Lanmet Teren

²⁷*La ne Iesu ga lok bok tidi, “Monga labalak ixo xis saga la aba tong ka lavanga salai? Agut aba lok do, “Tamak, i epovo do una lok kepe na lumumuat basinge ia?” Kopmen. Nia aga si ude xusu ti beles at na loxonaleng at losongsongot.” ²⁸*La ne Iesu ga sing ne Temen keretna, “Tamak. Una lox asilok laasen taram.”

Melemu laxaka at lara ga si boro vana at laxalibet, ga lok, “Nia ara lox asilok pam i la anaba lox amu box i.”

* **12:21:** Jo 1:44; Lu 19:3; 23:8 * **12:23:** Jo 13:31-32; 17:1 * **12:24:** 1 Ko 15:36 * **12:25:** Mt 16:25 * **12:26:** Jo 14:3; 17:24 * **12:27:** Sam 6:3; 42:5; Mt 26:38 * **12:28:** Mt 3:17

²⁹ *La limixin diga tu go diga ronga na levelinga la diga lok, “I mumuat ngan leretepaavat.” La leventaba diga lok, “Laangelo i paase rin.”

³⁰ *La ne Iesu ga lok tidi, “Na levelinga mi ronga vam i, kopmen ti lok tooro ia, ketla ti lok tooro nimi. ³¹ *Monga loxonaleng kusu ne Moroa na ila mumu loklok at limixin at lavatbung menemen. La ne Moroa naba lox axap lolos at ne Satan, neni lamgomgo at na lavatbung menemen.

³² *Do dina vaxarem ia uto vana at laxaba la nia ana urut upana basinge na lavatbung menemen, nenia anaba sat tomtom ka limixin axap saparav ia.” ³³ *Ni ga vaase i na mumu lanmet neni naba ekip tangarang min.

³⁴ *La limixin diga lok, “Laulis Linga atdik i tong i do Lanarong na rooro amisik. Kereva u tong i do Laradi Mevana diba vaxarem i upana? La nege mo Laradi Mevana?”

³⁵ *Iesu ga vorang i ridi xeretna, “Laxasep at ne Moroa noxo nemen abao eburu minimi. At lavatpas atnimi at na lavatbung menemen, mina nemen at laxasep mila laxasep move i nemen eburu minimi, kusu laxakapmek noxo los kis pavaa nimi ngan lamain. Mila lara do it pas at lamain ixokleklen i do neni it pas ua. ³⁶ *Laxasep at ne Moroa move i nemen eburu minimi. Kuren la mina nunu ren, kusu nemi minaba nemen ngan limixin at laxasep.” Melemu at na levelinga ne Iesu ga tong i, neni ga vas kaxat la ga lox alipe i basinge di.

Buaang Atdi Limixin Me Judaia Di Goxo Nunu At Ne Iesu

* **12:29:** Gu 23:9 * **12:30:** Jo 11:42 * **12:31:** Jo 9:39; 14:30 * **12:32:**
 Jo 3:14 * **12:33:** Jo 18:32 * **12:34:** Sam 89:4,36; 110:4; Ais 9:7; Dan 7:14
 * **12:35:** Jo 7:33; 8:12; 1 Jo 2:10-11 * **12:36:** Ep 5:8

³⁷ Iesu ga lok buaang levempanga sangsangu ro melango at leme Judaia, ketla move di goxo nunu ren.

³⁸ *La kerepmo diga lox aruturun levelinga at leeme vapaase ali ne Aisaia, ni ga lok,

“Leeme Silok, nege ga nunu at levelinga nema maga tong i? Kopmen tara. Leeme Silok ga lox asuusu lolos teren ti nege? La kopmen tara atdi goxo ven kibis i.” *Ais 53:1*

³⁹ *Na mun i lavasuun teren la di goxo epovo do dina nunu. Ne Moroa ga paase ali at lungusno ne Aisaia, neni ga lok,

⁴⁰ “Moroa ira lox amain pam lengkatli atdi, la ira vipe vam levendoxoma atdi xusu lengkatli atdi noxo reven la levendoxoma atdi noxokleklen. La di noxo vot pasa ia xusu nenia anaba lox arooro di.” *Ais 6:10*

⁴¹ *Aisaia ga tong i na mila neni ga ven lisisixam silok at ne Iesu la ni ga paase ali min.

⁴² *La buaang luvuttadi amgomgo bok diga nunu at ne Iesu, ketla diga e amarat at lubung Parisi. Kuren la di goxo paase asu lununu atdi ri tentaba vetpes, mila lavanga lubung Parisi dina sep pepe di xusu di noxo pubeles bok ba at loogu singising. ⁴³ *Diga vavara aleng i xusu limixin dina emi asu midi, la di goxo doma solo mumu leemi asu boro at ne Moroa.

Levelinga At Ne Iesu Naba Vaxaru Limixin At Lavapaase

⁴⁴ *Iesu ga vaase silok ti limixin keretna, “Do tara na nunu rak, i nunu bok ap mo lara ga riki ia ude. ⁴⁵ *Do neni i ven ia, i ngan do i ven mo lara ga riki ia ude. ⁴⁶ *Nia aga

* **12:38:** Ro 10:16 * **12:39:** Mt 13:15 * **12:41:** Ais 6:1 * **12:42:**
 Jo 7:48; 9:22 * **12:43:** Jo 5:44 * **12:44:** Mt 10:40 * **12:45:** Jo 14:9
 * **12:46:** Jo 8:12; 12:35

rupot ti na lavatbung menemen ngan laxasep kusu tara na nunu rak, neni noxo nemen at lamain.

⁴⁷ *Do tara na ronga levelinga rak la kopmen na ronga res teren, nenia noxo lok li i at lavapaase, mila aga vot ti lox arooro limixin, la kopmen do ti lok li di at lavapaase.

⁴⁸ *La do tara i raba rulu ia la kopmen na sisiam ka levelinga rak, neni ira sok ka vam lenep tin, mila levelinga mun tarak naba lok li mo lara at lavapaase at laaleng ete.

⁴⁹ Anai i ruturun aleng, mila kopmen nenia xusuk mo a paase mi lolos axa rak. Ketla ne Tamak neni ga riki ia, ni ga tong lolos mo levelinga ria do nia anaba tong i, la langas salai nia anaba mu i ri vaase axasev i. ⁵⁰ *La aklen i do levelinga lolos teren naba lok li limixin at lorooro avolo. Levelinga axap tarak, ni levelinga ne Tamak ga tong i ria xusu ana paase asu i.”

13

Iesu Ga Gos Lengkangedek At Lavaun Pinivu Ren

¹ *At laaleng avot ti leluxa at Lovovolo Pe, Iesu gaklen pam i do loxonaleng ga epovo vam kusu tin ti on basinge na lavatbung menemen la nat pas uto saparap ne Temen. Amisik ne Iesu ga balamu limixin axa ren. La ni ga lox asuusu labalamu ren tidi at laaleng neni ga met teren.

² *Iesu eburu mi lavaun pinivu ren digat kis eburu at laanan ga ukantinao. La ne Satan ga li vam lodoxoma ro xeneng at ne Judas Iskariot, lamdak at ne Simon do neni naba song araba ne Iesu ri limixin kakapmek. ³ *Iesu gaklen pam i do ne Temen ga lok li levempanga axap maxopok at loklok tatao ren, la gaklen box i do neni ga

* 12:47: Jo 3:17; 8:15 * 12:48: Ib 4:12 * 12:50: Jo 8:26,28 * 13:1:
Jo 7:30; 12:23; 15:13; 1 Jo 3:16; Pl 2:8 * 13:2: Lu 22:3; Jo 13:27 * 13:3:
Jo 3:35; 16:28

si boro vana at ne Moroa la nabamlong bok tin. ⁴Kuren la ne Iesu ga xatu kaxat, la ga soxomus pes lavanga singsiga ren boro maxamang, la ga dos korov i mi lavattamon. ⁵Melemu neni ga lok ka laxadan la ga soli aruv i ro xeneng at lavatbaaket, la ga ruka i xusu na gos lengkangkedek at lavaun pinivu ren. La melemu ga ves amesemes lengkangkedek atdi mi lavattamon no neni ga dos korov i min.

⁶Iesu ga vas saparap ne Simon Pita, la ne Simon Pita ga sue ne Iesu xeretna, “Leeme Silok. Kereva, una gos bok luxangkedek tarak?”

⁷Iesu ga vorang i rin keretna, “Uxoklen laai, monga nia ak lox i. Ketla melemu ba, unaba xasep teren.”

⁸Ketla ne Pita ga lok, “A noxo ke xepe u xusu una gos luxangkedek tarak at toxonaleng.”

La ne Iesu ga lok tin keretna, “Dola nia a noxo gos luxangkedek taram, kopmen toxot taram kantubu at limixin tarak.”

⁹Simon Pita ga lok, “Leeme Silok, nemen uta gos kujuk mun luxangkedek tarak. Una gos bok lukngak mi lavatlak tarak.”

¹⁰*Ketla ne Iesu ga lok, “Do nege ira susu vam, neni ira dadat pam. La ixo epovo xusu ni na susu amu bok, i epovo mun na gos luxangkedek teren. Nemi axap mira dadat pam, ketla legesara mun atnimi, kopmen.” ¹¹Iesu garaklen pam i do mo lara atdi na song araba limixin kakapmek min. Kuren la neni ga lok, “Nemi axap mi dadat. Ketla legesara mun atnimi, kopmen.”

¹²Iesu ga gos axap lengkangkedek at lavaun pinivu ren, la melemu neni ga etara amlong manga lavanga singsiga ren. La ni gamlong ti loxot kitkis teren to at laxangkaaning. La ga sue di xeretna, “Kereva, mi xasep

* **13:10:** Jo 15:3; 6:64,70-71

at lavanga salai mo vam nia a lox i rinimi? ¹³* Mi tong ia do leeme loklox ase la Leeme Silok, la ik mokso xuren, mila nenia leeme loklox ase la Leeme Silok. ¹⁴* La mo vam nia a gos lengkangkedek atnimi. Nemi bok, mina mu asu na loklok kantubu atnimi. ¹⁵* Ara lok pam na loklok poovo xusu minaba lox i xerekngan nia ara lok pam i rinimi. ¹⁶* A tong tuturun i rinimi, kopmen tasaxaruki na silok ti laradi gomgo ren, kopla laradi xipkip linga na silok ti lara ga riki i. ¹⁷* Do mina xasep at na levelinga, la mina lox epovo i, Moroa naba lox anarong nimi.”

Iesu Ga Vaase Ali Do Neni Naba Met

¹⁸ La ne Iesu ga lok tidi, “Ketla kopmen nemi axap ta minaba lok ka loklox anarong. Aklen nedi leventaba agara lok katling pam nedi ngan luvuttadi vavang tarak, ketla legesara mun atnimi, kopmen. Neni ik lok ti lox asoorun levelinga xeneng at Lovoang Kaala i lok keretna, ‘Neni mo lara i an eburu minia at loxongkide, ira raba rulu ia.’

Sam 41:9

¹⁹* A tong ta i mo rinimi avot ti mo lavanga naba rupot. La do na vot, minaba nunu ba do nenia Lanarong. ²⁰* A tong tuturun i rinimi, do nege na siam ka tara nia ana riki i, neni i ngan i siam ka ia. La do tara na siam ka ia, i siam ka mo lara ga riki ia ude.”

²¹* Iesu ga vaase axav i na la lebelen goxo xis saga avukat. La ga lok keretna, “A tong tuturun i rinimi, do lara mo xantubu atnimi naba song araba ia ri limixin kakapmek.”

* **13:13:** Mt 23:8,10 * **13:14:** Mt 20:28; Lu 22:27 * **13:15:** Pl 2:5; Kl 3:13; 1 Pi 2:21 * **13:16:** Mt 10:24 * **13:17:** Mt 7:24; Je 1:25 * **13:19:** Jo 14:29; 16:4 * **13:20:** Mt 10:40 * **13:21:** Jo 12:27

²² Lavaun pinivu ren diga epen etang, di goxoklen i do, Iesu ga paase mumu nege. ²³ *La lara atdi, no ne Iesu ga vavara aleng tino i, gat kis saparap tinotno ne Iesu. ²⁴ Simon Pita ga lok loklok katling tin la ga lok, “Una sue i do, nege mo lara?”

²⁵ Kuren la ni ga sep sogo at lobongobong at ne Iesu, la ga sue i, “Leeme Silok, nege mo?”

²⁶ Iesu ga vorang i rin keretna, “Dola nia ana gos amlu xaka na loxongkide xeneng at laxadan sos, la ana raba mo laradi min, neni mo laradi.” Melemu neni ga lok ka loxongkide la ga gos amlu ka i, la ga raba ne Judas Iskariot min, lamdak at ne Simon. ²⁷ *Se ne Judas ga ranga ka loxongkide, Satan ga beles ukeneng teren.

La ne Iesu ga lok tin, “Mo lavanga u vara i do una lox i, una lok soso nga i.” ²⁸ Ketla kopmen teta maxeneng at nom laanan ga xasep at lavasuun at levelinga ne Iesu ga tong i rin. ²⁹ *Judas neni gak lok tatao lempilas, la leventaba atdi diga nua i do Iesu ga paase ri ne Judas kusu na un ka tevempanga anan ti leluxa kopla na raba tevempanga ri limixin banbalo. ³⁰ Melemu at ne Judas ga lok ka mo loxongkide, ni ga vas su nga ukamang. Lemenemen mo gara main ta.

Iesu Ga Vaase Ali Do Ne Pita Na Sok Tixirixes I
(Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Lu 22:31-34)

³¹ *Judas ga onon pam, la ne Iesu ga lok, “Monga lisisixam tarak, Laradi Mevana, naba ravasu asuvos, la maxeneng teren limixin dinaba ven axasep avukat lisisixam at ne Moroa keneng tarak, ne Nitna. ³² *Do nenia ana lox asuvos lisisixam at ne Moroa, Moroa naba lox

* 13:23: Jo 19:26; 20:2; 21:7,20 * 13:27: Jo 13:2 * 13:29: Jo 12:6
* 13:31: Jo 12:23 * 13:32: Jo 17:5

asuvos lisisixam teren keneng tarak, ne Nitna la naba lok soso mene nga i.

³³ *Luvutnuruk. Anaba nemen eburu minimi at lox-onaleng kakalik mun. La melemu minaba reven tia, kerekngan nia aga tong pam i ri leme Judaia. Kuren la a tong box i mo rinimi, mo loxot nia anat pas tin, ixo epovo do minat pas uve.

³⁴ *Lereterere maxat na ana raba nimi min. Mina ebalamu ela xeneng atnemi xerekngan nia aga balamu nimi.

³⁵ Limixin axap dinabaklen i do nemi lavaun pinivu rak, mo do mina ebalamu ela minimi xa.”

³⁶ *Simon Pita ga sue i, “Leeme Silok, ubat pas ua?”

Iesu ga vorang i rin, “Loxot nia anat pas uve, nenu u noxot pas tin monga, ketla melemu nenu unaba mumu ba ia.”

³⁷ Pita ga sue box i, “Ua lavasuun teren la monga nia axo epovo na mumu asu u? Nia anaba met nov u.”

³⁸ La ne Iesu ga vorang i rin, “Kereva, u epovo ri raba ruturun lorooro ram tia? A tong tuturun i ru, avot ti laxaxak naba reng ningina nubung la unaba sev apkap naba vantun do uxoklen ia.”

14

Iesu Ga Lox Amenemen Lavaun Pinivu Ren

¹ *Iesu ga lok ti lavaun pinivu ren keretna, “Nemen gat lebelen nimi na bulu. Mina nunu at ne Moroa, la mina nunu bok tarak. ² Buaang lengkantaogu lixilik mo i nemen at loogu at ne Tamak. Mo dola kopmen, nia gita ba tong i rinimi. Anat pas ugo xusu ana lox agagas li lengkot tinimi.

³ *Dola anat pas ugo, ana lox agagas tengkot tinimi, la anabamlong bok la ana lam ka nimi ri mo lemenemen

* **13:33:** Jo 7:33-34 * **13:34:** Jo 15:12,17; 1 Jo 3:23; 2 Jo 1:5 * **13:36:**

Jo 7:34; 21:18-19 * **14:1:** Jo 14:27 * **14:3:** Jo 12:26; 17:4

nenia ana nemen teren kusu nemi bok minaba nemen eburu minia. ⁴ Nemi miklen langas ti mo lemenemen nenia anat pas uve.”

Iesu, Neni Langas Ti Ne Temen

⁵ Tomas ga lok ti ne Iesu, “Leeme Silok, maxoklen i do unat pas ua, kuren la mabaklen langas kereva?”

⁶ *Iesu ga vorang i rin, “Nenia Langas, Luruturun mi Lorooro. Kopmen teta naba vot pasa ne Tamak at tangas petpes, ketla atarak kusuk mun. ⁷ *Dola miklen avukar ia, minabaklen avukat bok ne Tamak. I ruka i mo lingina, miklen ba i la mira ven ba i.”

⁸ Pilip ga lok, “Leeme Silok, una lox ase nama mi ne Tamam la ni naba epovo atnama.”

⁹ *Iesu ga lok tin keretna, “Pilip, aga nemen amisik eburu minu la nu xovisi unaklen ia do? Do lara ira ven pam ia, neni ira ven pam ne Tamak. Ixo epovo do una tong i do, una lox ase nama mi ne Tamam. ¹⁰ *Kereva, uxu nunu do nia a nemen at ne Tamak, la ne Tamak i nemen tarak? Levelinga a paase i rinimi kopmen atarak axa. Ketla at ne Tamak axa, i nemen tarak neni gak lok mo leven gugu. ¹¹ *Mina nunu at levelinga a tong i do, nenia a nemen at ne Tamak la neni i nemen tarak. Dola kopmen, mina nunu rak mumu levempanga sangsangu nia agak lox i. ¹² *A tong tuturun i rinimi do nege i nunu rak, neni naba lok levempanga i ngan nia agak lox i. Neni naba lok levempanga i silok aleng ti mo levempanga nia agak lox i, mila nia anat pas uto vana at ne Tamak. ¹³ *La do mina sing ti tevempanga xeneng at laasen tarak, anaba lox epovo i, xusu nenia Nitna ne Moroa, anaba lox asilok

* **14:6:** Jo 11:25; Ro 5:1-2; Ib 10:20 * **14:7:** Jo 8:19 * **14:9:** Jo 12:45; Kl 1:15; Ib 1:3 * **14:10:** Jo 12:49; 14:24 * **14:11:** Jo 10:38; 14:20 * **14:12:** Mk 16:19-20 * **14:13:** Mt 7:7; Jo 15:16

laasen at ne Tamak. ¹⁴Minaba ngising ti levempanga nemi mi vara rin keneng at laasen tarak, la nia anaba lox i. ¹⁵*Do mina vavara aleng ia, minaba lok levempanga nia a tong i.”

Iesu Ga Vaase Ali Mi Lovotpot At Loroonan Kaala

¹⁶*La ne Iesu ga lok bok, “Nia anaba sing ne Tamak, la neni naba raba bok nemi mi lara laradi loklok tooro, la neni naba nemen eburu amisik minimi. ¹⁷*Neni Loroonan Kaala at luruturun. Limixin at na lavatbung menemen dixo epovo na siam ka i, mila kopmen dina ven kibis i xopla dinaklen i. Ketla nemi miklen i mila neni i nemen eburu minimi la neni naba nemen keneng atnemi. ¹⁸*Dola ana onon, a noxo ke xepe nimi ngan lubangkarun, ketla anabamlong bok ude saparap nimi. ¹⁹*Noxo lox abao la limixin at na lavatbung menemen di noxo ven bok ba ia, ketla nemi minaba ven ia. Nenia anaba roo xat amlong, kuren la nemi bok minaba rooro avolo. ²⁰*Dola mo laaleng na vot, minabaklen ka i do nenia a nemen eburu mi ne Tamak la nemi mi nemen tarak, kerekngan mun nenia a nemen keneng atnemi. ²¹*Do nege na siam ka levelinga rak la na ronga res teren, neni laradi i vavara aleng ia. La ne Tamak naba vavara aleng nege tara do na vavara aleng ia. La nenia bok anaba vavara aleng i la ana lox asuvos ia rin.”

²²*Judas (kopmen ne Judas Iskariot) ga sue i, “Leeme Silok, naba lok kereva la una lok nama xusu mana ven u, la kopmen limixin at na lavatbung menemen?”

* **14:15:** Jo 15:10; 1 Jo 5:3 * **14:16:** Jo 14:26; 15:26; 16:7 * **14:17:** Mt 10:20; Jo 16:13; Ro 8:26 * **14:18:** Jo 14:3 * **14:19:** Jo 16:16 * **14:20:** Jo 17:21-23 * **14:21:** Jo 15:10; 16:27 * **14:22:** Gu 10:41-42

23 *Iesu ga vorang i rin keretna, “Do nege i vavara aleng ia, neni naba ronga res at levenanasa rak. Ne Tamak naba vavara aleng i, la nema mi ne Tamak, manaba esuuxun min la mana nemen eburu min. 24 *Do nege xopmen na vara ia, neni noxo ronga res at levenanasa rak. La mo levenanasa miga ronga vam i, kopmen atarak, ketla boro at ne Tamak ni ga riki ia.

25 Agara tong pam na levelinga rinimi at na levenaleng nenia a nemen eburu minimi. 26 *Ketla laradi loklok tooro, ni Loroonan Kaala ne Tamak naba riki i xeneng at laasen tarak. Neni naba anasa nimi mi levempanga vipis axap la naba vaase aronga nemi ri levempanga agara tong pam i rinimi. 27 *Lenmila rak na nemen maxeneng atnimi. Limila rak ana raba nimi min. Axo raba i na i ngan limixin at na lavatbung menemen dim taba i xuren. Nemen mita bulu la mina marat.

28 *Mia ronga vam levelinga rak keretna. ‘Ana on basinge nimi, ketla anabamlong bok ude saparap nimi.’ Do mina vavara aleng ia, minaba momo aleng do nenia anat pas uto at ne Tamak, mila neni i silok aleng tia. 29 *Agara tong avot pam na levempanga rinimi. Do na levempanga na vot, minaba nunu ba at na lempapaase rak. 30 *A noxo vaase babaalom eburu bok minimi mila laradi gomgo at na lavatbung menemen monga na vot. Kopmen tololos teren mavana rak. 31 *Ketla limixin at na lavatbung menemen dinabaklen ka i do a vavara aleng ne Tamak, la nia ak lok levempanga axap kerekngan neni ga tong i ria. Dik ta mo, ata vas kaxat basinge na lenep.”

* 14:23: Mt 18:20; Jo 13:34; 2 Ko 6:16; Ep 3:17 * 14:24: Jo 7:16 * 14:26: Jo 14:16 * 14:27: Jo 14:1; 16:33; Pl 4:7 * 14:28: Jo 14:3; 16:28; 20:17; Lu 24:52 * 14:29: Jo 13:19 * 14:30: Jo 12:31; 16:11; Ep 2:2 * 14:31: Jo 10:18; 12:49; Mt 26:46

15

Iesu Neni Luuna Vaen Tuturun

¹ Iesu ga lok bok ti lavaun pinivu ren, “Nenia luuna vaen tuturun, la ne Tamak neni laradi loklok tatao at laraamang. ² *Neni i tara xepe mo lengkakan una rak, do kopmen dina pisik. La ip sep susudun mo lengkakan una do di pisik avukat, kusu dinaba pisik aleng. ³ *Mo levelinga aga vaase i rinimi gara sep susudun pam nimi. ⁴ *Mina sep sogo atmatkun tarak, la nia anaba sep sogo atmatkun atnimi. Laxakan una xopmen na epovo na visik do ni xopmen na nemen sogo at luuna. Nemi xopmen mina epovo ri visik lempeven una se do nemi mina sep sogo atmatkun tarak.

⁵ *Nenia luuna vaen, la nemi mi ngan lengkakan una. Do nege i sep sogo atmatkun tarak, la nenia a sep sogo atmatkun teren, neni naba visik buaang tempeven una. Kopmen mina epovo do mina visik tempeven una do nemi mixo sep sogo atmatkun tarak. ⁶ *Do nege xopmen na sep sogo atmatkun tarak, neni i lok ngan laxakan una dinaba ra korop pes i la dina lu asu min kusu na mang, la dina sigi bubua li i la dina xotos kepe i at laxao. ⁷ *Do mina sep sogo atmatkun tarak, la do minam tebeng lolos levelinga rak, mina sing ti levempanga salai mi vara rin, la minaba ruuna ka i. ⁸ *Do mina visik aleng, minaba lox asuusu ba i do nemi lavaun pinivu rak, la mina lox asilok laasen at ne Tamak.

⁹ A balamu nimi xerekngan mun ne Tamak i balamu ia. Mina nemen keneng at labalamu rak. ¹⁰ *Do mina ronga res at levelinga rak, minaba nemen keneng at labalamu

* 15:2: Mt 3:10 * 15:3: Jo 13:10 * 15:4: Jo 6:56 * 15:5: Jo 15:16;

2 Ko 3:5 * 15:6: Mt 7:19; 13:42 * 15:7: Mt 7:7 * 15:8: Mt 5:16

* 15:10: Jo 14:15; 1 Jo 2:5

rak, kerekngan mun nia agang tonga res at levelinga at ne Tamak la aga nemen keneng at labalamu ren. ¹¹* A tong na levempanga rinimi xusu lomomo rak naba nemen keneng at lorooro atnimi, la nom lomomo atnimi naba silok.

¹²* Lavapaase rak keretna, mina ebalamu ela minimi xerekngan nia a balamu nimi. ¹³* Do tara na soxope lorooro ren ti lok tooro larapen tangas teren, nom i lox asuusu i do labalamu ren i silok aleng. ¹⁴* Do mina lok levempanga nia aga tong i rinimi, nemi larapen tangas tarak. ¹⁵ Axo tong bok ba nimi do lavasaxaruki, mila lasaxaruki xopmen naklen levempanga, lamgomgo ren ik lox i. Ketla, a tong nimi do larapen tangas tarak, mila agara vaase vam nimi mi levempanga axap ne Tamak ga tong i ria.

¹⁶ Nemi xopmen mi goxo soxolik ka ia. Nenia xa aga soxolik ka nimi xusu mina lok lugugu rak la mina visik asu tevempeven una nunuan, nom lempeven una nunuan kopmen noxop sopso, ketla naba nemen amisik. Kuren la ne Tamak naba raba nimi mi tevempanga salai mina sing tin keneng at laasen tarak. ¹⁷* Lavapaase rak tinimi xeretna. Mina ebalamu ela amisik minimi xa.

Lebele Ngatngas At Limixin At Na Lavatbung Menemen

¹⁸* Do limixin at na lavatbung menemen dina belengatngas tinimi, minaklen i do ned i ga belengatngas avot tia. ¹⁹* Ketla nia aga soxolik ka nimi basinge na lavatbung menemen. Do nemi mede at na lavatbung menemen, limixin dinaba vara aleng nimi. Ketla kopmen nemi mede. Kuren la limixin at na lavatbung menemen dinaba

* **15:11:** Jo 17:13 * **15:12:** Jo 13:34 * **15:13:** Jo 10:11; 1 Jo 3:16
 * **15:14:** Mt 12:50 * **15:17:** Jo 13:34 * **15:18:** Mt 10:22; 1 Jo 3:13
 * **15:19:** 1 Jo 4:5; Jo 17:14

belengatngas tinimi. ²⁰*Mina doxoma levelinga nia aga tong i rinimi i lok keretna, kopmen tasaxaruki na silok ti laradi gomgo ren. Do dina lox asongor ia, dinaba lox asongot bok nimi. Do dina rongga res at levelinga rak, dinaba rongga res bok at levelinga atnimi. ²¹*Dinaba lok na levempanga rinimi mila mi nunu rak la dixoklen mo lara ga riki ia. ²²Do nia gita vot la gita vaase ridi, nedi xa gitoxo bixurun mu laxakapmek atdi. Ketla monga, dixo epovo na tong i do xopmen dina ven kibis laxakapmek. ²³*Do nege taradi i belengatngas tia, neni i belengatngas bok ti ne Tamak. ²⁴*Do nia gi toxo lok teven gugu silok kantubu atdi, ua kopmen tara ga lok teven gugu xuren, ixo epovo xusu nedi gita bixurun mi laxakapmek. Ketla monga digara ven pam levempanga sangsangu nia aga lox i, la nedi move di belengatngas tia la ti ne Tamak. ²⁵Ketla anai i lox asoorun levelinga ik lok keneng at Laulis Linga atdi i lok keretna.

‘Nedi nom kopmen tavausun at lebele ngatngas atdi saparav ia.’” *Sam 35:19; 69:4*

Laradi Loklok Tooro Naba Vot

²⁶*La ne Iesu ga lok bok tidi, “Laradi loklok tooro naba vot. Neni Loroonan at luruturun, la ni naba si boro vana at ne Tamak. Anaba sak tiki i saparap nimi boro at ne Tamak, la neni naba tong asu levelinga mumu ia. ²⁷*La nemi bok, minaba paase asuusu minia, mila nemi migara nemen eburu vam minia, ga ruka i at laaleng nenia aga ruka luguro rak.”

* **15:20:** Jo 13:16 * **15:21:** Mt 5:11; Mk 13:13 * **15:23:** Lu 10:16
 * **15:24:** Jo 9:41; 14:11 * **15:26:** Jo 14:26 * **15:27:** Lu 1:2; Gu 1:8,21-22

16

¹ La ne Iesu ga lok bok tidi, “Nenia agara tong axasep pam nimi mi na levempanga xusu mi noxo subu kot kantubu. ² *Luvuttadi amgomgo dinaba sep pepe nimi xusu mi noxo vubeles bok ba uto at laraogu singising. La laaleng move naba vot, la do tara na sev amet tara atnimi, ni naba nua i do i lox i mo ri lox amomo ne Moroa. ³ *Dinaba lok na levempanga rinimi mila nedi xa xopmen dinaklen nema mi ne Tamak. ⁴ *La a tong pam i na rinimi, do levenaleng na vot kusu dina lok na levempanga, minaba doxoma bilong ti na levelinga rak.”

Lugugu At Loroonan Kaala

La ne Iesu ga lok bok tidi xeretna, “Agoxo vaase i na levempanga at lavakpaxaru kaxat at levenanasa rak tinimi, mila aga nemen eburu minimi. ⁵ *Ketla monga anat pas uto ap mo lara, neni ga riki ia ude, ketla kopmen tara dom kantubu atnimi gita sue ia do, unat pas ua? ⁶ La monga nia a tong na levempanga rinimi, kuren la lainbulu mo ira umsu nga at lorooro atnimi. ⁷ *Ketla a tong tuturun i rinimi. I lox avukat do nenia ana on basinge nimi. Do nenia a noxo onon, laradi loklok tooro noxo vot pasa nimi. Ketla do ana onon, nenia anaba riki aonon i ude saparap nimi. ⁸ La do neni na vot, neni naba lox ase limixin at na lavatbung menemen do nedi di umsu mi laxakapmek la kopmen toloklok manmanton na nemen keneng atdi. La at laaleng ete, ne Moroa naba ronga linga at limixin axap. ⁹ *Neni naba lox ase di do di bixurun mi laxakapmek, mila kopmen dina nunu rak. ¹⁰ *Neni naba lox ase di mi loklok manmanton, mila nenia anabat pas uto at ne Tamak la mi

* 16:2: Mt 24:9; Lu 6:22; Jo 9:22 * 16:3: Jo 15:21 * 16:4: Jo 13:19

* 16:5: Jo 7:33; 13:36 * 16:7: Jo 14:16 * 16:9: Jo 3:18 * 16:10:

Gu 5:31; Ro 4:25

noxo ven bok ba ia. ¹¹*Neni naba lox ase di do laaleng ete at ne Moroa naba vot, mila laradi gomgo at na lavatbung menemen, ne Moroa ira lok li vam i at lavapaase la ira li lumumuat mavana ren.

¹²*A ruuna bok laxalinga solo xusu ana vaase nimi min, ketla naba lolos aleng tinimi xusu mina doxoma xaka i. ¹³*Ketla Loroonan Kaala naba vot, ni naba paase asu luruturun at levelinga at ne Moroa, la ni naba anasa nga nimi mi mo levelinga axap i ruturun. Ni noxo anasa nimi mi lodoxoma axa ren, ketla neni naba paase asu levempanga neni naba rongga i boro at ne Moroa la neni naba paase nimi mi levempanga move naba vot. ¹⁴Neni naba lox asilok laasen tarak mi lugugu ren, mila neni naba lok kaka levelinga rak la na anasa nimi min. ¹⁵Levempanga ne Tamak i ruuna i, mo axav i atarak. Kuren la a lok do Loroonan Kaala naba lok ka levelinga rak la ni na anasa nimi min.”

Lainbulu La Lomomo

¹⁶*La ne Iesu ga lok bok, “Noxo lox abao la mi noxo ven ia la noxo lox abao la minaba ven bok ba ia.”

¹⁷Leventaba atdi lavaun pinivu ren diga esue min kantubu atdi xeretna, “Ua lavasuun at na levelinga neni i tong i ridik? I lok do, ‘Noxo lox abao la mi noxo ven ia, la noxo lox abao bok la minaba ven ia.’ La i lok bok do, ‘Mila nenia anat pas uto at ne Tamak.’”

¹⁸La diga esue manga, “Ua lavasuun at na levelinga, ‘Noxo lox abao?’ Dik dixo xasep ap mo levelinga ren.”

¹⁹Iesu gaklen pam i do lavaun pinivu ren diga vara i do dina sue i mumu i na. Kuren la neni ga lok tidi, “A tong i do, noxo lox abao la mi noxo ven ia, la noxo lox abao bok la minaba ven bok ba ia. La mi esue mi na xantubu

* 16:11: Jo 12:31 * 16:12: 1 Ko 3:1-2 * 16:13: Jo 14:26; 1 Jo 2:27

* 16:16: Jo 14:19

atnimi, do? ²⁰ A tong tuturun i rinimi do, minabang teng la mina duudu. Ketla limixin at na lavatbung menemen dinaba momo. Minaba bulu, ketla lainbulu atnimi naba rem gili ri lomomo. ²¹ *Se do latkin i suma madak, neni i bulu, mila loxonaleng tin ti songot, ia vot pam. Ketla do neni ira ranga madak, neni xopmen na doxoma bok ba losongsongot teren, mila neni i momo mi lumumulum ira visik pam i. ²² *I lok kuren mun tinimi. Monga nemi mi bulu, ketla anaba ven bok ba nemi la minaba umsu mi lomomo, la kopmen tara naba lok pes mo lomomo basinge nemi. ²³ *Do mo laaleng na vot, nemi noxo sue bok ba ia ri tavanga. A tong tuturun i rinimi, ne Tamak naba raba nemi mi levempanga salai nemi mina sing tin keneng at laasen tarak. ²⁴ *Ga ruka i gano la ia se nga mo, mi goxo sing ti tevempanga xeneng at laasen tarak. Mina ngising ti tevempanga la minaba ruuna ka i, kusu lomomo atnimi naba umsu.”

*Iesu Ira Lox Asi Vam Laxakapmek At Na Lavatbung Mene-
men*

²⁵ *La ne Iesu ga lok bok tidi, “Aga vaase na levelinga rinimi mi lempapaase poovo. Ketla laaleng move naba vot la nenia xopmen a noxo tong asu bok ba lempapaase poovo. Ketla anaba vaase axasep ba i rinimi mumu ne Tamak la minaba xasep nunuan teren. ²⁶ Do mo laaleng na vot, minaba sing ne Moroa xeneng at laasen tarak. La axo tong i do nenia aba sing kusu ne Moroa naba lok tooro nemi. ²⁷ *Nemi xa mina sing ne Tamak mila ne Tamak axa i balamu aleng nemi. I balamu nemi mila nemi mi balamu ia la mira nunu do nenia aga vas kaxat boro at ne Moroa. ²⁸ Agat pas boro at ne Tamak la aga vot nade

* 16:21: Ais 26:17 * 16:22: Ais 66:14 * 16:23: Mt 7:7 * 16:24:

Jo 15:11 * 16:25: Jo 10:6 * 16:27: Jo 14:21,23

at na lavatbung menemen. La monga ana on basinge na lavatbung menemen la anamlong manga uto at ne Tamak.”

²⁹ La lavaun pinivu ren diga lok tin, “I lox avukat, nenu mo u paase asaxaven ba, la kopmen bok ba una paase poovo. ³⁰ *Monga maklen ba i do nenu uklen levempanga axap. Ixo epovo do tara naba sue u mi tevesusue. Anai i lok nema la ma nunu do nenu uga laa boro at ne Moroa.”

³¹ La ne Iesu ga lok tidi xeretna, “Mi nunu ba mo, do?”

³² *Laaleng move naba vot, la nanga ia nemen pam, la minaba epeseves basinge ia la nemi getgesara minabat pas uto laraogu atnimi. La nenia xusuk anabak lok. Ketla kopmen nenia xusuk, ne Tamak naba nemen eburu minia.

³³ *Agara tong pam i na rinimi xusu minaba ruuna ka limila. Nemi minaba suma losongsongot boro at limixin at na lavatbung menemen. Ketla mina tu tuxuruxun. Ara los kimit pam laxakpemek at na lavatbung menemen.”

17

Lisingising At Ne Iesu

¹ *Melemu at na levelinga Iesu ga milik aurut uto vana at laxalibet la ni ga sing keretna, “Tamak. Laaleng ira vot pam kusu una lox asilok laasen tarak, ne Nurum, la kusu nenia, ne Nurum, anaba lox asilok laasen taram. ² *Nenu ga raba ia mi lolos tim gomgo ri limixin axap kusu ana raba lorooro avolo rinedi, uga raba ia midi. ³ *Lorooro avolo i lok keretna. Do dinakleklen u, legesa Moroa ruturun kujuk mun la dinakleklen ia, ne Iesu Karisito, nenu ga riki ia ude. ⁴ *Nia agara lox asilok pam laasen

* **16:30:** Jo 2:25 * **16:32:** Mt 26:31,56; Jo 8:29 * **16:33:** Jo 14:27;

Ro 5:1; 2 Ti 3:12; 1 Jo 5:4 * **17:1:** Jo 11:41; 12:23 * **17:2:** Mt 11:27

* **17:3:** 1 Jo 5:20 * **17:4:** Jo 4:34

taram nade xopok at lavatbung menemen keretna, agara lox epovo vam lugugu uga raba ia min. ⁵*La monga, Tamak, una lox asilok laasen tarak to melamgo ram, la kerepmo una lox asuusu lisisixam tarak aga ruuna avor i ri luruntudum li at na lavatbung menemen, at levenaleng aga nemen eburu minu.”

Iesu Ga Sing Ti Lavaun Pinivu Ren

⁶ La ne Iesu ga sing bok keretna, “Nia aga lox asuvos laasen taram tinedi uga raba ia midi nade at na lavatbung menemen. Nedi limixin taram, la nenu uga raba ia midi la diga siam ka vam levelinga ram. ⁷ Monga diklen i do loklok tarak mi levelinga rak, nenu ga raba ia min la di nunu do nenia agat pas boro vana. ⁸*Nia aga raba avolo levelinga ram la diga siam ka i. Di xasep avukat do aga rupot boro vana la di nunu do nenu ga riki ia ude. ⁹*Nia a sing tidi. Nia xopmen na sing ti limixin at na lavatbung menemen ketla a sing tinedi uga raba ia midi, mila nedi ataram. ¹⁰*Levempanga axap tarak ik lok at lakngam, la levempanga axap taram ik lok at lakngak. La maxeneng teren uga lox asilok laasen tarak. ¹¹*Nia noxo nemen nade at na lavatbung menemen, ketla nedi dinaba nemen de, la nia anaba vot pasa u. Tamak, nenu Laradi Melemelengan. Una lok tatao di mi lolos at laasen taram, neni mo laasen uga raba ia min, kusu nedi dinaba lok ngan legesara kerekngan neda ta lok ngan legesara. ¹²*At levenaleng aga nemen eburu midi, aga lok tatao di mi nom laasen uga raba ia min. Kopmen tara atdi ga seeve, ketla legesara mun atdi naba seeve xusu na lox asoorun levelinga at Lovoang Kaala.

* 17:5: Jo 1:1; 17:24 * 17:8: Jo 16:30 * 17:9: Jo 6:37,44 * 17:10:
Jo 16:15 * 17:11: Jo 10:30; 17:21 * 17:12: Jo 6:39; 13:18; 18:9

13 *Monga ana vot pasa u, ketla a tong na levelinga ru at na lavatbung menemen kusu nedi na dinaba ruuna ka lomomo xerekngan lomomo rak. 14 *Nia aga raba vam di mi levelinga ram ketla limixin at na lavatbung menemen diga belengatngas tidi. Mila nedi xopmen di mede at na lavatbung menemen, kerekngan nenia xopmen ia mede. 15 *Lisingising tarak kopmen do una lam ka di basinge na lavatbung menemen, ketla una lok tatao di basinge mo Laradi Xapmek. 16 Nedi xopmen di mede at na lavatbung menemen kerekngan nenia kopmen mede at na lavatbung menemen. 17 Una suxuna di mi levelinga ram, mila levelinga ram i ruturun. 18 *Aga riki nedi mi levelinga ram ti limixin at lavatbung menemen kerekngan mun uga riki ia ude at na lavatbung menemen. 19 *La ana raba lorooro rak kusu ti lok tooro di la kusu nedi bok dinaba raba ruturun lorooro atnedi ri lugugu rak.”

Iesu Ga Sing Ti Limixin Axap Di Nunu

20 La ne Iesu ga sing bok ne Moroa keretna, “Kopmen ana sing kusus tidi, ketla a sing bok tinedi vetpes dinaba nunu rak mumu levelinga atdi. 21 *A sing u do nedi dina lok ngan mun legesara, Tamak, kerekngan mun nenu uk lok keneng tarak la nia ak lok keneng taram. Una lok li di xusu dinak lok keneng atda, la limixin mun at lavatbung menemen dinaba nunu do nenu uga riki ia ude. 22 *Aga raba nedi mi lisisixam, kerekngan uga raba ia min, kusu nedi dinaba ngan legesara, kerekngan neda di ngan legesara. 23 Nenia xeneng atdi la nenu xeneng tarak, kusu nedi dinaba tu buru rinotno, la limixin at na lavatbung

* 17:13: Jo 15:11 * 17:14: Jo 15:19 * 17:15: Mt 6:13; 2 Ts 3:3; 1 Jo 5:18
 * 17:18: Jo 20:21 * 17:19: Ib 10:10 * 17:21: Jo 4:11; Ga 3:28
 * 17:22: Gu 4:32

menemen dinabaklen i do nenu ga riki ia la uga balamu di ngan mun u balamu ia.

²⁴ *Tamak. Uga raba vam ia midi, la a vara i xusu dina nemen eburu minia ap mo lenep nenia ana nemen e, kusu dina ven lisisixam tarak. Mo lisisixam nenu ga raba ia min, mila uga balamu ia avot ti luruntudum li at na lavatbung menemen.

²⁵ *Tamak. Luruptuvuk taram in manton, la limixin at na lavatbung menemen kopmen dinaklen u, ketla nenia aklen u, la nedi na diklen i do uga riki ia ude. ²⁶ Aga lox asuvos u ridi, la anaba lox amisik box i, kusu labalamu u ruuna i ria naba nemen atdi, la nenia bok anaba nemen keneng atdi.”

18

Diga Ranga Alis Ne Iesu

(Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Lu 22:47-53)

¹ *Melemu at na lisingising, Iesu eburu mi lavaun pinivu ren diga vas kaxat la diga volo korop lasa dan Kidron. Lara laraamang olip ga nemen ap mo lenep, la ne Iesu ga vas beles go xeneng eburu mi lavaun pinivu ren.

² *La ne Judas, mo laradi ga song araba ne Iesu, gaklen mo lenep laraamang gak lox e, mila buaang levenaleng ne Iesu eburu mi lavaun pinivu ren digat pot buru go.

³ *Lavamaasa silok mi lubung Parisi diga riki luvuttadi gugu atdi xusu dina emu mi ne Judas. Leventaba luvuttadi esep bok mo. La ne Judas gamgonga di uto at laraamang. Digap kip levenapti mi lenbabao, la levempanga esep atdi.

⁴ Iesu garaklen pam levempanga axap mo ga lok do na vot parav i. Kuren la ni ga vas tangarang di la ga lok tidi, “Nege mo nemi mi reven tin?”

* 17:24: Jo 12:26; 17:5 * 17:25: Jo 8:55 * 18:1: Mt 26:36 * 18:2:

Lu 21:37 * 18:3: Jo 7:45

⁵ La diga vorang i, “Iesu boro Nasaret.”

La ne Iesu ga lok, “Nenia vam na.” La ne Judas, laradi sosolo arup mo ga tu eburu midi. ⁶ Se ne Iesu ga lok tidi do, “Nenia vam na,” digasko lili bilong la diga subu si ukopok at laxangka.

⁷ La ne Iesu ga sue manga di, “Nege i mo nemi mi reven tin?”

La diga lok, “Iesu boro Nasaret.”

⁸ La ne Iesu ga lok tidi, “Ara tong pam i do nenia vam na. Mo do nemi mi reven tia, mina ke aonon di na leventaba.”

⁹ *Ni ga tong i na xusu levelinga ren ni ga tong avot pam i na soxos, “Tamak, aga lok tatao avukat nedi na uga raba ia midi.”

¹⁰ *Simon Pita ga ruuna lavarise sepsep. Neni ga rev asu i la ga sep korop labaalung tino at lasaxaruki at lamaasa gomgo min. Laasen ap mo lasaxaruki ne Malkas.

¹¹ *Iesu ga lok ti ne Pita, “Una ke xepe lavarise sepsep taram. Kereva, u doxoma i do nenia xopmen a noxo songot at langas ne Tamak gara raba vam ia min?”

Iesu Ga Ru Ro Melamgo At Ne Anas

¹² Luvuttadi esep eburu mi laradi gomgo atdi la lavaeme silok me Judaia diga ranga alis ne Iesu, la diga xoxo i.

¹³ La diga lam ka avor i uto at ne Anas. Neni ne nimino ne Kaiapas, la ne Kaiapas neni lamaasa gomgo ap mo lamaares. ¹⁴ *La neni mun na ne Kaiapas mo ga tong i ri luvuttadi amgomgo do i lox avukat do tegesa radi mun naba met nop limixin axap.

Pita Ga Sok Tixirixes Ne Iesu (Mt 26:69-70; Mk 14:66-68; Lu 22:55-57)

* **18:9:** Jo 17:12 * **18:10:** Lu 22:38 * **18:11:** Mt 26:39 * **18:14:** Jo 11:49-51

¹⁵ *Simon Pita mi lara lun pinivu bok duga mumu ne Iesu. Lamaasa gomgo gakleklen avukat mo laau, kuren la neni ga emu eburu mi ne Iesu uto xeneng at lemelua saparap loogu at lamaasa gomgo. ¹⁶ La ne Pita ga nemen to maxamang at lumusmaragu. La mo laau ne Kaiapas gaklen avukar i, ga vas su ukamang, la ga tong i ri lara loolik go at lumusmaragu xusu ti siam abeles ne Pita ukeneng.

¹⁷ La mo loolik go at lumusmaragu ga lok ti ne Pita, “Kereva, nenu bok pam lara atdi mo lavaun pinivu at nom laradi?”

Pita ga vorang i, “Nenia xopmen.”

¹⁸ Ga lamdut aleng, kuren la lavasaxaruki la lavaeme silok diga lox antos laxao la diga tu kangkan i xusu dina mamain. Kuren la ne Pita bok gat pas ugo la ga tu mamain eburu minedi.

Lamaasa Gomgo Ga Susue

Ne Iesu

(Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Lu 22:66-71)

¹⁹ Ap mo mun loxonaleng lamaasa gomgo ga sue ne Iesu mumu lavaun pinivu ren la levenanasa bok teren.

²⁰ *La ne Iesu ga lok, “Aga paase at lasaxaven ti limixin axap, la levenanasa rak aga lox i ro xeneng at laraogu singising la loogu laplavang. La limixin me Judaia digat pot buru amisik. A goxo vaase aliipe tepanga. ²¹ La tila ba u susue ia? Una sue limixin digang tonga ia. Diklen tinotno levelinga rak.”

²² *Se ne Iesu ga tong i na, lara laradi rutu mu mo ga tu, ga vasa lavapaales at ne Iesu la ga lok, “I lok kapmek do u paase keretnom ti lamaasa gomgo.”

* **18:15:** Jo 20:3; 21:20; Gu 3:1; Mt 26:58

* **18:20:** Mt 26:55; Jo 7:26

* **18:22:** Gu 23:2

²³ La ne Iesu ga vorang i rin keretna, “Dola nia go a vaase kapmek toxot, una tong i ri na limixin axap do levelinga salai mo i lok kapmek. Ket do nia a tong asu levelinga ruturun, tila u vasa ia?” ²⁴ La ne Anas ga riki aonon i uto at ne Kaiapas, mi lavaros move at lukngen. Kaiapas neni lamaasa gomgo.

Pita Ga Sok Tixirixes Amu Manga Ne Iesu

(Mt 26:71-75; Mk 14:69-72; Lu 22:58-62)

²⁵ Pita move ga tu go gak lok mamain. La diga lok tin, “Nenu bok lun pinivu at nom laradi.”

Ketla ne Pita ga sok tixirixes i, la ga lok, “Nenia xopmen.”

²⁶ *Lara lasaxaruki at lamaasa gomgo, neni at libibinat ap mo laradi ne Pita ga ra korop pes labaalung teren, ga lok, “Nenia a ven box u ro at laraamang olip.” ²⁷ *La ne Pita ga lok bok, “Kopmen.” La ap mo mun loxonaleng laxaxak ga reng.

Iesu Ga Tu Ro Melamgo

At Ne Paelat

(Mt 27:1-2,11-14; Mk 15:1-5; Lu 23:1-5,9-10)

²⁸ Ga maxantamak suubu at labarakoxot lavamaasa silok diga lok ka ne Iesu boro at loogu at ne Kaiapas la uto at loogu nunuan at laradi gomgo boro Rom, laasen teren ne Pontias Paelat. Limixin me Judaia di goxo pubeles go xeneng at loogu nunuan mila diga xopara i xusu dina lox abilinga lorooro atdi at lemeren ne Moroa, la di noxo epovo do dina anan at leluxa at Lovovolo Pe. ²⁹ Kuren la ne Paelat ga vas su vot pasa di ro xamang la ga sue di xeretna, “Lavanga salai mo nemi mi vaase mumu na laradi min?”

* 18:26: Jo 18:10 * 18:27: Jo 13:38

³⁰ La diga vorang i xeretna, “Mo do neni xopmen laradi xapmek, ixo epovo xusu nema giba lok ka i ude saparavu.”

³¹ *Paelat ga lok tidi, “Nemi xa mina lok ka i la mina ronga linga ren kerekngan Laulis Linga atnimi i tong i.”

La diga lok, “Nemi boro Rom kopmen mina mulus tinama do mana sev amet taradi.” ³² *Anai levelinga atdi ga soxos ti levelinga ne Iesu ga tong i mumu lanmet salai naba vot tin.

³³ Paelat gamlong ukeneng at loogu nunuan la ga ro ka ne Iesu la ga lok tin, “Kereva, nenu loorong at limixin me Judaia?”

³⁴ Iesu ga vorang i rin keretna, “Na lususue u sue ia min ataram axa, kopla teventaba vetpes di tong i ru?”

³⁵ *Paelat ga vorang amlong i rin keretna, “Kereva, u doxoma i do nenia boro Judaia? Limixin axa ram la lavamaasa silok atdi, nedi di song araba ia minu. Lavanga salai uga lox i?”

³⁶ Iesu ga lok, “Nenia xopmen ana lok ngan lavaorong mede at na lavatbung menemen. Mo do nenia gi lok ngan di, luvuttadi di mumu asu ia giba esep eburu mi luvuttadi amgomgo xusu di noxo ranga alis ia. Lixitkis orong tarak kopmen mede xopok at na lavatbung menemen.”

³⁷ *La ne Paelat ga sue, “Kereva, nenu loorong?”

Iesu ga vorang i rin keretna, “I ruturun do nenia loorong. Lavasuun at lovotpot tarak ti na lavatbung menemen i lok keretna, ana tong asu luruturun. Do luruturun ik lok at tara, neni ing tonga ia.” ³⁸ Paelat ga sue i, “Lavanga salai nom luruturun?”

* **18:31:** Jo 19:6-7; Gu 18:15 * **18:32:** Mt 20:19; Jo 3:14; 12:33 * **18:35:** Jo 1:11 * **18:37:** 1 Ti 6:13; Jo 8:47

La ne Paelat gamlong amu manga uto xamang ti luvuttadi amgomgo la ga lok tidi, “Kopmen nia ana vuse ka tavaasuun kusu ti sev amet na laradi. ³⁹ Ketla lara loklok atnimi do amisik ak soxomus asu laradi xokoxo at leluxa at Lovovolo Pe. Kereva, i epovo do ana soxomus asu loorong at limixin me Judaia rinimi?”

⁴⁰ La diga vorang ne Paelat mi luxupkup silok keretna, “Kopmen tinotno. Una soxomus asu ne Barabas.” Barabas neni laradi sepsev amet tadi la laradi sep paxat panga.

19

Paelat Ga Lok Li Lumumuat Mavana At Ne Iesu

¹ La ne Paelat ga lox aonon ne Iesu xusu luvuttadi esep dinak pixis i. ² *La luvuttadi esep diga vele lavatkiam tin mi livin gagas la diga lok li i ro at lavatlak teren. Diga lok ka labantamon memele at loorong la di ga lok li box i at ne Iesu. ³ *La digat pas li ren la diga saba xangka i, diga lok keretna, “Ma emi asu minu, loorong me Judaia.” La melemu diga pasa lemeren.

⁴ *Paelat ga vas su amu manga uto xamang la ga lok ti limixin, “Mina ronga i na. Ana lok ka i ude xamang tinimi, xusu miba xasep do axo ka tavaasuun kusu ti lok li lumumuat teren.” ⁵ La ne Iesu ga vas su ukamang mi lavatkiam diga vele i mi laban gagas la labantamon memele. La ne Paelat ga lok tidi, “Mina ven i. Neni nga na laradi.”

⁶ *Se lavamaasa silok la luvuttadi silok at loogu laplavang diga ven ne Iesu, diga xup keretna, “Paxarem i ro at laxaba! Paxarem i ro at laxaba!”

* **19:2:** Lu 23:11 * **19:3:** Jo 18:22 * **19:4:** Jo 18:38 * **19:6:** Jo 18:31

Paelat ga lok tidi, “Nemi xa mina lok ka i, la mina vaxarem i ro at laxaba. Nenia axo vuse ka tava suun kusu ti lok li lumumuat teren.”

⁷*Luvuttadi amgomgo diga lok tin keretna, “I epovo do neni na met mila ni ga los polo Laulis Linga atnama, i lok do neni ne Nitna ne Moroa.”

⁸Se ne Paelat ga ronga mo levelinga, neni ga marat aleng. ⁹*Neni gamlong uto xeneng at loogu nunuan la ga sue ne Iesu xeretna, “Nenu uga laa meva?” Ketla ne Iesu goxo vorang lusue ren. ¹⁰La ne Paelat ga lok tin, “U xopara una vaase ria? Una xasep do a ruuna lolos kusu ti soxomus asu u, la ri vaxarem box u at laxaba.”

¹¹*Iesu ga lok tin keretna, “U ruuna lolos mavana rak mila ne Moroa mun ga raba u min. Na lavanga u lox i ria i lok kapmek, ketla mo laradi ga song araba ia ru, laxakapmek teren i silok aleng.”

¹²*Se ne Paelat ga ronga i na, neni ga lok tong pen i do na vuse ka tangas kusu ti soxomus asu ne Iesu. Ketla luvuttadi amgomgo diga xup silok keretna, “Mo do una soxomus asu i, i ven ngan ta do nenu xopmen lentangas at ne Kaisar. Nom laradi ga lox asilox i ngan loorong, kuren la neni laradi munepen mi ne Kaisar.”

¹³Se ne Paelat ga ronga na levelinga, neni ga lam asu ne Iesu ukamang la ni ga xis kopok to at loxot kitkis ting tonga linga, laasen teren do, “Langas Uat.” At lavapaase Ibru diga tong i do Gabata. ¹⁴Na levempanga ga ravasu at lasangaun mi legepu xonaleng at laaleng gagas ti mo laaleng at leluxa at Lovovolo Pe.

La ne Paelat ga lok ti mo limixin, “Loorong atnimi na.”

* **19:7:** Mas 24:16; Jo 5:18 * **19:9:** Mt 26:62-63; 27:12; Lu 23:9 * **19:11:** Jo 10:18; Gu 2:23; Ro 13:1 * **19:12:** Lu 23:2; Gu 17:7

¹⁵ Diga xup silok keretna, “Sev amer i. Sev amer i. Paxarem i ro at laxaba.”

Paelat ga sue di xeretna, “Kereva, mi vara i do ana vaxarem loorong atnimi ro at laxaba?”

La lavamaasa silok diga vorang i rin keretna, “Loorong mun atnema ma ruuna i, neni ne Kaisar.”

¹⁶ La ne Paelat ga song araba ne Iesu ridi xusu dina vaxarem i ro at laxaba. La luvuttadi esep diga lok ka ne Iesu.

Diga Vaxarem Ne Iesu

At Laxaba

(Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Lu 23:26-39)

¹⁷ La ne Iesu ga vas su la ga sosolok laxaba ren la gat pas uto at loxot, laasen teren, “Lavatlak Tongan.” At lavapaase Ibru, laasen teren do Golgata. ¹⁸ Mo go diga vaxarem ne Iesu ro at laxaba. La diga vaxarem bok legepu radi at luxaba, lara saparap lekngen tino ne Iesu la lara saparap lekngen kia. La ne Iesu ga merem kantubu atdu.

¹⁹ La ne Paelat ga malagan langas linga la diga lok li i ro vana at laxaba. Mo levelinga ga lok keretna, IESU BORO NASARET, LOORONG AT LIMIXIN ME JUDAIA. ²⁰ La buaang atnedi limixin me Judaia diga us i na, mila mo loxot diga vaxarem ne Iesu ren, kopmen goxo vaxalom boro at lemenemen silok, Jerusalem. Na langas linga diga malagan i at lempapaase Ibru, Latin la Grik. ²¹ La lavamaasa silok diga lok ti ne Paelat, “Nemen uta malagan i do, ‘Loorong at limixin me Judaia.’ Ketla una malagan i do, ‘Na laradi ga lok do neni loorong at limixin me Judaia.’”

²² La ne Paelat ga lok, “Lavanga salai ara malagan pam i, keke i xuren.”

²³ Melemu at luvuttadi esep diga vaxarem ne Iesu ro at laxaba, diga lok ka levempanga singsiga ren la diga epes i ri lavanuet beleben, i epovo ri lavanuet luvuttadi esep.

Ketla diga ke be lavanga singsiga ren boro maxeneng, mo lavanga singsiga di goxo sok gatga li toxot teren. Limixin diga lox i ngan legesa bantamon, ga ruka i ro vana la ukopok epopolo.

²⁴ La luvuttadi esep diga lok tinedi getgesara, “Nemen gat dik guta ba koxorov i, ata lu buru mi lengkonuat kusu ti lok kisip ka nege ba lok ka i.”

Anai ga vot kusu ti lox asoorun levelinga xeneng at Lovoang Kaala. I lok keretna,

“Diga epes levempanga singsiga rak kantubu atdi, la diga lu buru mi lengkonuat kusu ti lok kisip ka nege ba lok ka labantamon tarak.” *Sam 22:18*

La luvuttadi esep diga lox i xerepmo.

²⁵ *Leventaba lavakin diga tu auret saparap laxaba at ne Iesu. Nenen, la neton ne Maria, la ne Maria ni latkin at ne Klopas, la ne Maria Magdalene. ²⁶ *Iesu ga ven nenen eburu mi lun pinivu ren, neni ga vavara aleng i, duga tu go. Kuren la neni ga lok ti nenen keretna, “Neni lamdak taram.” ²⁷ La neni ga lok ti lun pinivu ren keretna, “Neni nenam.” Ga ruka i ap mo loxonaleng mo lun pinivu ga lok ka i xusu na lok tatao i ro xolonu ren.

Lanmet At Ne Iesu

(Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Lu 23:44-49)

²⁸ *Melemu ne Iesu gaklen i do levempanga axap mo diga lok axap pam i ri lox asoorun levelinga xeneng at Lovoang Kaala mumu i. Neni ga lok, “Nia a minu.” ²⁹ *Lara lavatbuxom tuntu mo ga nemen go, ga umsu mi lavaen mamao. Diga lox abeles loxonbantamon teren la diga lok li i at loxonuna isop, la diga lox aurur i saparap lungusno at ne Iesu. ³⁰ Iesu ga in mo lavaen la melemu ga lok

* **19:25:** Mt 27:55-56 * **19:26:** Jo 13:23 * **19:28:** Sam 22:15

* **19:29:** Sam 69:21

keretna, “I xap ta.” La lavatlak teren ga riding si la neni ga met.

Laradi Esep Ga Bo Labangbaangis
At Ne Iesu Mi Lososo

³¹* Mo laaleng ni laaleng gagas, la laaleng melemu ren ni laaleng kaala, la luvuttadi amgomgo di goxopara i do labarongan nak lok at larakaba at laaleng kaala, mila ti mo laaleng kaala, ni laaleng silok tinotno. Kuren la diga sue ne Paelat do luvuttadi esep dina sep pit lengkangkedek at luvuttadi diga vaxarem di at larakaba xusu dinaba remet soso la dina lox asi nedi basinge larakaba. ³² Kuren la luvuttadi esep digat pas la diga sep pit lengkangkedek ap mo luradi duga merem at luxaba saparap ne Iesu. ³³ Ketla se diga vot go saparap ne Iesu, diga ven i do neni ga met pam. Kuren la di goxo sep pit luxangkedek teren. ³⁴ Ketla lara laradi esep ga bo rup mi lososo ro at labangbaangis at ne Iesu la soso mun lada eburu mi ladan ga sen su.

³⁵* Lara laradi ga ven na levempanga, neni i paase asu i ri limixin la levelinga ren i ruturun. La iklen i do levelinga ren i ruturun la i tong asu i xusu nemi bok mina nunu at ne Iesu. ³⁶* Na levempanga ga ravasu xusu ti lox asoorun levelinga at Lovoang Kaala, i lok keretna,
“Kopmen tekosi ren naba repit.” *Pas 12:46*

³⁷* La lara lenep at Lovoang Kaala i lok bok keretna,
“Limixin dinaba ven ti mo laradi diga bo i mi lososo.” *Sak 12:10*

Digak Mit Labantuxu
At Ne Iesu
(Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Lu 23:50-55)

* **19:31:** Lal 21:22-23 * **19:35:** Jo 21:24 * **19:36:** Kex 9:12; Sam 34:20
* **19:37:** Li 1:7

³⁸* Melemu at nai, Josep boro at lemenemen Arimatia, ga sing ne Paelat do ni na lok ka labantuxu at ne Iesu. Josep neni lun pinivu at ne Iesu. Ketla neni goxo mumu i at lasaxaven mila neni ga marat at luvuttadi amgomgo. Paelat ga tong i rin do i epovo do ni na lok ka labantuxu at ne Iesu. Kuren la ne Josep gamlong la ga lox asi labantuxu ren. ³⁹* Nikodimas, gano ga mu bung kusu na vaase mi ne Iesu, neni ga emu mi ne Josep, gap kip laxadan somavak ti lok li at labantuxu at ne Iesu. Mo ladan ga mumuat aleng. ⁴⁰ Nedu duga lok kaka labantuxu at ne Iesu la duga vaxais i mi labantamon di bom tongan min la duga lok li laxadan somavak teren. Kerepmo limixin me Judaia diga mumu asu i na ngan leretere atdi. ⁴¹ Lara laraamang mo ga nemen saparap mo loxot diga vaxarem li ne Iesu ren, la keneng teren lara lamaaut maxat mo gak lok, la limixin di goxovisi na li rongan go. ⁴² Mo lamaaut ga nemen auret, kuren la diga lok li soso mun ne Iesu mila mo laaleng ni laaleng gagas at limixin me Judaia ri laaleng kaala.

20

Iesu Ga Roo Xat Amlong
At Lanmet
 (Mt 28:1-8; Mk 16:1-8; Lu 24:1-9,12)

¹ No mene maxantamak suubu at laaleng avot ap mo luik, lavanga move gak lok main. Ne Maria Magdalene gat pas uto at lamaaut la ga ven i do leventaba diga xuvun pes pam luuat boro at lungusungus at lamaaut. ²* Ni ga sixit kaxat la ga vot pasa ne Simon Pita la lara lun pinivu bok, ne Iesu ga vavara aleng tin, la ga lok tidu xeretna, “Dira lok ka vam Leeme Silok boro at lamaaut la nema maxoklen i do di lok li i ua.”

* **19:38:** Jo 7:13 * **19:39:** Jo 3:1-2 * **20:2:** Jo 13:23

³ La ne Pita mi mo lara lun pinivu duga vas kaxat uto at lamaaut. ⁴ La dugak sixit, ketla mo lara lun pinivu ga sixit polo ne Pita la ga vot avot to at lamaaut. ⁵ Ni ga rikbu si ukopok la ga ven lenbantamon mikmit tongan, ketla ni goxo vubeles ukeneng. ⁶ Ga melemu ren ne Simon Pita, la ni ga vubeles epolo ukeneng at lamaaut. Ni ga ven lenbantamon mikmit tongan gak midi go, ⁷ *la mo loxontamon diga vaxais kangkan lavatlak at ne Iesu min, goxok midi eburu mi lenbantamon mikmit tongan, ketla ga repes pam la gak midi at lenep petpes. ⁸ Melemu mo lara lun pinivu, mo ga rupot avot to at lamaaut, neni bok ga vubeles ukeneng la ni ga ven i la ga nunu do ne Iesu ga roo xat pam. ⁹ *Du goxovisi na xasep at levelinga at Lovoang Kaala, ga tong i do neni naba roo xat amlong bok basinge lanmet. ¹⁰ Melemu dugamlong uto xolonu.

*Iesu Ga Ru Asuvos
Ti Ne Maria Magdalene*

(Mt 28:9-10; Mk 16:9-11; Lu 24:10-11)

¹¹ Maria mo ga tu go maxamang at lamaaut. Neni gang teng, la ga rikbu beles ukeneng at lamaaut, ¹² la ga ven luangelo go, duga siga levempanga bunbun, la dugat kis at lenep labantuxu at ne Iesu gak midi e. Lara ro at lavatlak la lara ro at luxangkedek.

¹³ La duga sue i, “Latkin, ung teng atla?”

La ni ga lok, “Di lok ka vam Leeme Silok tarak uto, la axoklen i do di lok li i ua.” ¹⁴ *Se neni ga vaase axav i na, neni ga rem gili la ga ven ne Iesu ga tu go. Ketla neni goxoklen i do neni ne Iesu.

¹⁵ Iesu ga sue i, “Latkin, ung tingis laai? La nege mo nu u reven pupuke rin?”

* 20:7: Jo 11:44 * 20:9: Gu 2:24-32; 1 Ko 15:4 * 20:14: Lu 24:16; Jo 21:4

Maria ga nua i do, neni laradi loklok tatao ap mo laraamang. Kuren la neni ga lok tin, “Mo do ura lok ka vam i uto, tong axasev ia do u lok li i ua, la abat pas la ana lok ka i.”

¹⁶ Iesu ga lok tin, “Maria.”

La ne Maria ga rem gili la ga vaase mi lavapaase Ibru, “Raboni.” Lavasuun teren keretna, leeme loklox ase.

¹⁷ *Iesu ga lok tin, “Nemen uta ranga tu rak, mila a xovisi ana onon uto vana at ne Tamak. Ketla una vot pasa luvutnetak la una tong i ridi do anamlong be uto at ne Tamak, neni ne Temen nimi bok, Moroa rak, neni ne Moroa bok atnimi.” ¹⁸ La ne Maria Magdalene ga onon la ga tong i ri lavaun pinivu do neni ga ven pam Leeme Silok la ga tong levelinga at ne Iesu ridi.

Iesu Ga Vot Asaxaven

Ti Lavaun Pinivu Ren

(Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Lu 24:36-49)

¹⁹ *Ga ukantinao at laaleng avot ap mo luik lavaun pinivu digak lok eburu ro xeneng at lara loogu la diga soxoba pe axap levenmusmaragu mila diga e amarat at luvuttadi amgomgo. La ne Iesu ga vot la ga ru go xantubu atdi, la ga lok, “Limila nak lok eburu minimi.” ²⁰ *Melemu at levelinga ren, neni ga vaxase lavaun pinivu ren mi lukngen la labangbaangis teren. La diga umsu mi lomomo ap mo loxonaleng diga ven Leeme Silok.

²¹ *La ne Iesu ga lox amu manga ridi, “Limila nak lok eburu minimi. Ne Tamak ga riki ia, kuren la nenia bok, ana riki nimi.” ²² La ni ga mas asu lamamas teren tidi la ga lok tidi, “Mina lok kaka Loroonan Kaala. ²³ *Do mina doxoma xepe leveloklok kakapmek at tara, i lok ngan ne

* **20:17:** Ro 8:29; lb 2:11-12 * **20:19:** Jo 19:38 * **20:20:** Jo 16:22;
19:34; 1 Jo 1:1 * **20:21:** Jo 17:18 * **20:23:** Mt 16:19

Moroa i doxoma xepe i. Do mixo doxoma xepe leveloklok kakapmek at tara, i lok ngan ne Moroa xopmen na doxoma xepe i.”

Iesu Ga Ru Asuvos Ti Ne Tomas

²⁴ *Tomas, laasen bok teren ne Didimas, neni lara at lasangaun mi legepura lavaun pinivu at ne Iesu. Neni goxok lok eburu mi lavaun pinivu ap mo laaleng ne Iesu ga vot pasa di. ²⁵ Diga tong i rin do diga ven Leeme Silok la ni ga lok tidi keretna, “Do a noxo ven levenin kooxing at lukngen la ana long tu ren la na long tu bok at labangbaangis teren, nenia a noxo nunu do neni ga roo xat amlong basinge lanmet.”

²⁶ Melemu at lavanuti aleng, lavaun pinivu diga nemen manga ap mo loogu, Tomas bok mo gak lok. La diga soxoba pe axap levenmusmaragu, ketla ne Iesu ga vot la ga ru xantubu atdi la ga lok tidi xeretna, “Limila na nemen eburu minimi.” ²⁷ La ni ga lok ti ne Tomas, “Una long tu de, una ven lukngak. Una song asu mi lakngam la una long tu at labangbaangis tarak. Nemen lodoxoma ram na sixit ekarakat, ketla una nunu rak.”

²⁸ La ne Tomas ga lok tin, “Nenu Leeme Silok tarak la lo Moroa rak.”

²⁹ *La ne Iesu ga lok tin, “Ura ven pam ia, kuren la u nunu rak. Luvukat nabak lok tinedi di xovisi na ven ia, ketla di nunu rak.”

³⁰ *Iesu ga lok buaang levempanga sangsangu ro melamgo at lavaun pinivu ren, la levelinga ren kopmen nak lok at na lubuk. ³¹ *Ketla leventaba levempanga sangsangu ik lok at na lubuk kusu mina nunu do ne Iesu neni Lanarong la Nitna ne Moroa. La do mina nunu ren, minaba ruuna ka lorooro avolo at laasen teren.

* 20:24: Jo 11:16; 14:5; 21:2 * 20:29: 1 Pi 1:8 * 20:30: Jo 21:25

* 20:31: Jo 3:15; Ro 1:17; 1 Jo 5:13

21

Lavanga Sangsangu Mumu Laxanmat

¹ Melemu ne Iesu ga ru asuvos ti lavaun pinivu ren to saparap lavatdan kis, Tiberias. Ga ravasu xeretna. ²* At lara laaleng ne Simon Pita, la ne Tomas, laasen bok teren ne Didimas, la ne Natanael boro Kena at lenep silok Galili, la lumdak at ne Sebedi, la lara lun pinivu bok digak lox eburu. ³ La ne Pita ga lok tidi, “Nenia anat pas kusu ti sep mat.” La diga lok tin, “Nema bok mana emu minu.” La nedi axap diga vas kaxat la diga los kas at lese pang la digatla xat. Ketla ap mo laxanimin di goxo sep ka tepenmat.

⁴ Maxantamak suubu ne Iesu ga ru ro loxon, ketla lavaun pinivu di goxo ven kibis i.

⁵* Neni ga toro ridi xeretna, “Loxongkulao. Kereva, mi sep ka tevenmat?”

La diga vorang i rin keretna, “Kopmen.”

⁶* La ni ga lok tidi xeretna, “Mina lu mi laxatkat atnimi ro at lenep tino at lese pang la mina sep ka tevenmat.” Diga lox i xuren la di goxo epovo na sat amlong laxatkat mila ga umsu mi laxanmat solo. ⁷* La mo lun pinivu ne Iesu ga vavara aleng i, ga lok ti ne Pita, “Leeme Silok mo.” Pita ga ronga i nom la soso mun ni ga etara lavanga singsiga ren, no ni ga lok kepe i, la ga los si uto at ladan la ga xobok uto loxon. ⁸ Lavaun pinivu diga mumu mi lese pang, diga sasat laxatkat ga umsu mi laxanmat, mila digak lox auret mun loloxon. (100 meters) ⁹ Se diga oso, diga ven laxao mi levenmat gak lok teren la diga ven bok lengkongkide ga nemen saparap laxao. ¹⁰ La ne Iesu ga lok tidi, “Mina lok ka tevenmat at nom ude.”

¹¹* La ne Simon Pita ga los kas at lese pang la ga oso mi

* **21:2:** Jo 1:45-51; 20:24 * **21:5:** Jo 20:14; Lu 24:41 * **21:6:** Lu 5:4-7
 * **21:7:** Jo 13:23; Mt 14:29 * **21:11:** Lu 5:6

laxatkat, ga umsu mi laxanmat silok ga epovo at legesa sangaun kobot mi lavalimo sangaun mi lavantun (153). Laxanmat solo ketla laxatkat kopmen goxo rem das. ¹² La ne Iesu ga lok tidi, “Ude nimi la mina anan be.” Kopmen tara atdi lavaun pinivu gita sue i do neni nege mila digaklen i do neni Leeme Silok. ¹³ *La ne Iesu gat pas la ga lok kaka lengkongkide la ga raba di min la ga raba bok di mi levenmat. ¹⁴ *Na lovoṭpot sev avantun at ne Iesu saparap lavaun pinivu ren melemu at laxakatu kaxat amlong teren at lanmet.

Iesu Ga Epaase Mi Ne Pita

¹⁵ *Se diga an axap pam, Iesu ga sue ne Simon Pita, “Simon, lamdak at ne Jon. Kereva, labalamu ram tia i silok aleng ti labalamu ram ti na luvuttadi?”

Ni ga vorang i rin keretna, “Laaba, Leeme Silok. Uklen i do a balamu u.”

La ne Iesu ga lok tin, “Una raba luxa laxannat sipsip tarak.”

¹⁶ *La ne Iesu ga sue manga i, “Simon, lamdak at ne Jon. Kereva, u balamu ruturun ia?”

La ni ga vorang i, “Laaba, Leeme Silok. Uklen i do a balamu u.”

La ne Iesu ga lok tin, “Una lok tatao levesipsip tarak.”

¹⁷ *La ne Iesu ga sue sev avantun box i xeretna, “Simon, lamdak at ne Jon. Kereva, u balamu ia?”

La ne Pita ga lok tuntun mila ne Iesu ga sue sev avantun box i, “Kereva, u balamu ia?” La ni ga lok ti ne Iesu, “Leeme Silok, ukleklen lempanga axap, uklen i do nia a balamu u.”

* 21:13: Jo 6:11 * 21:14: Jo 20:19,26 * 21:15: Mt 26:33; Jo 1:42

* 21:16: Gu 20:28 * 21:17: Jo 13:38; 16:30

La ne Iesu ga lok tin, “Una raba luxa levesipsip tarak.
¹⁸ A tong tuturun i. Ga se nenu laau maxat mene, uga siga lempanga singsiga ram la ugat pas mu lavavara ram. Ketla do una sioxo, unabang song asu mi lukngam la tara vetpes nabak paxasiga u la dinabam lam ka u uto at lengkot u noxopara unat pas uve.” ¹⁹ *Iesu ga tong i na xusu na lox ase ne Pita mi lanmet salai ni naba met teren kusu na lox aurut laasen at ne Moroa. La ni ga lok ti ne Pita, “Una mumu asu ia.”

²⁰ *Pita ga rem gili la ga ven i do mo lun pinivu ne Iesu ga vavara aleng i, ga mumu asu du. Neni mo lara ga sep sogo at lobongobong at ne Iesu at laanan kaala la ga lok tin, “Leeme Silok, nege ba song araba u ri limixin kakapmek?”

²¹ Pita ga ven i la ga sue ne Iesu, “Leeme Silok, lempanga salai mo ba vot saparap na laradi?”

²² *Iesu ga vorang i rin keretna, “Do nenia a vara i do neni na rooro se at lomlong tarak, nemen uta doma solo i nom. Nenu una mumu asu ia.” ²³ Lavaun pinivu diga ronga na levelinga la diga tong i ri limixin nunu do mo lun pinivu noxo met. Ketla ne Iesu goxo tong i xuren, neni ga lok mun keretna, “Do nenia a vara i do neni na rooro se at lomlong tarak, nemen uta doma solo i nom.”

²⁴ *Mo lun pinivu ga ven na lempanga la ga malagan levelinga at na lubuk, la maklen i do levelinga ren i ruturun.

²⁵ *Iesu ga lok lempanga vetpes bok i buaang aleng. Do tara na malagan ali na lempanga axap, agut laxanbuk naba umsu aleng la na lavatbung menemen axap noxo epovo rin.

* **21:19:** Mt 16:24-25; Mk 1:17; 2 Pi 1:14 * **21:20:** Jo 13:23-25 * **21:22:**
 Mt 16:28 * **21:24:** Jo 19:35 * **21:25:** Jo 20:30

Lenavolo Lovoang Kaala Maxat La Sam
The New Testament and Psalms in the Madak Language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen na Buk Song long tokples Madak long Niugini

copyright © 1995, 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Madak

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

 You include the above copyright and source information.

 You do not sell this work for a profit.

 You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-08-24

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 10 Sep 2021 from source files dated 9 Oct 2020

746cf984-10cb-5215-870d-023c1da5c00d